

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Barbora Janíčková

Volný čas a volnočasové aktivity v domově mládeže

Olomouc 2012

vedoucí práce: Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem použila jen uvedené prameny a literatury.

V Olomouci dne 5. 4. 2012

.....

Děkuji Mgr. Pavle Vyhnákové, Ph.D. za její podněty a rady, které mi jako vedoucí mé diplomové práce poskytovala při jejím zpracování.

Děkuji vychovatelům a studentům ubytovaným na domovech mládeže za spolupráci při výzkumném šetření.

OBSAH

ÚVOD	5
1 ZÁKLADNÍ ASPEKTY PROBLEMATIKY VOLNÉHO ČASU	7
1.1 Vymezení pojmu volný čas	7
1.2 Funkce volného času	9
1.3 Pedagogika a volný čas.....	10
1.3.1 Pedagogika volného času a její předmět.....	10
1.3.2 Pedagogické zhodnocování volného času	11
1.4 Zájmy a zájmová činnost.....	12
1.4.1 Charakteristika zájmu a zájmové činnosti	12
1.4.2 Kategorizace zájmů a zájmové činnosti	15
2 VÝVOJOVÉ OBDOBÍ - ADOLESCENT.....	17
2.1 Obecné vymezení a charakteristika	17
2.2 Tělesný vývoj	20
2.3 Kognitivní vývoj.....	21
2.4 Socializace v adolescenci	23
3 DOMOVY MLÁDEŽE	26
3.1 Obecné vymezení	26
3.2 Dokumentace domova mládeže.....	28
3.2.1 Školní vzdělávací program domova mládeže.....	29
3.2.2 Vnitřní řád domova mládeže	32
3.3 Vychovatel na domově mládeže.....	33
3.3.1 Vymezení pracovní pozice vychovatele	33
3.3.2 Osobnost vychovatele domova mládeže.....	35
3.4 Výchovně vzdělávací činnosti v domově mládeže.....	37
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	41
4.1 Cíle výzkumného šetření	41
4.2 Výzkumné otázky	41
4.3 Hypotézy.....	42
4.4 Metodologie výzkumného šetření	42
4.5 Výzkumný soubor	43
4.6 Průběh výzkumného šetření.....	48
4.7 Výsledky výzkumného šetření	49
4.8 Ověřování hypotéz.....	74
4.9 Shrnutí výzkumného šetření	78
ZÁVĚR	80
POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY	81
SEZNAM PŘÍLOH	84

ÚVOD

Pro svou diplomovou práci jsem zvolila téma volného času na domovech mládeže. Tato oblast mě zaujala nejen proto, že jsem byla v době studia střední školy na domově mládeže také ubytovaná, tudíž mám k tomuto zařízení vztah, ale také díky odborné praxi v rámci studia na vysoké škole. Již ve své bakalářské práci zaměřené na volný čas dětí mladšího školního věku uvádím, že ne všichni jedinci umí se svým volným časem nakládat a zvláště pro děti jsou stále více přitažlivější některé nevhodné způsoby trávení volného času. Domnívám se, že u jedinců adolescentního věku lze tento trend považovat za ještě více ohrožující. Je proto žádoucí, aby i u nich docházelo k podpoře, rozvoji a správnému směřování v oblasti volného času, ač se jedná jistě o náročný úkol, a to vzhledem negativním k návykům, které již mohou mít adolescenti poměrně silně zakořeněny. Jedním z poslání domovů mládeže je směřovat jedince k účelnému využívání volného času. V této souvislosti jsou do role těch, kteří mohou poměrně silně a trvale ovlivňovat volný čas, stavěni vychovatelé těchto zařízení. Prostředkem, kterým na adolescenty mohou působit, je volnočasová nabídka domovů mládeže. Proto je důležité věnovat této nabídce dostatečnou pozornost a sestavovat ji vždy s ohledem nejen na možnosti domovů mládeže, ale také na potřeby a zájmy ubytovaných jedinců. Také kvůli těmto skutečnostem jsem si jako téma diplomové práce zvolila právě tuto oblast.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Cílem teoretické části je seznámení s problematikou volného času na domovech mládeže.

Ve své práci se nejprve zabývám základními aspekty volného času, jakožto výchozí oblastí celé problematiky. Soustředila jsem se na vymezení a funkce volného času, na spojitost volného času s pedagogikou a také na zájmy a zájmovou činnost.

V souvislosti se zaměřením této práce na domovy mládeže, považuji za důležité uvést charakteristiku vývojového období adolescence. V druhé kapitole práce se tedy zaměřuji nejen na obecné vymezení adolescenta, ale také na fyzický a kognitivní vývoj, a v neposlední řadě na znaky socializace provázející toto vývojové období.

V poslední teoretické kapitole, jakožto stěžejním úseku této práce, se zabývám domovy mládeže. Nejprve se věnuji obecnému vymezení těchto zařízení. Zaměřuji se také na dokumentaci, kterou tato zařízení vedou, stručně se zabývám školním vzdělávacím programem a vnitřním řádem domova mládeže. V další části této kapitoly se věnuji charakteristice vychovatele, přičemž popisuji tuto pracovní pozici a osobnost vychovatele. Na závěr kapitoly uvádím některé rysy výchovně vzdělávací činnosti domovů mládeže.

Hlavním cílem empirické části je popsat trávení volného času respondentů během školního týdne a využívání volnočasové nabídky jedinci ubytovanými na domovech mládeže. Dílčími cíli je zjistit, jak tráví respondenti volný čas během školního týdne, jak vnímají míru svého volného času, jaký zdroj organizace volného času upřednostňují, či jaké prostředí a vybavení domova mládeže využívají. Cílem je také objasnit, jak respondenti hodnotí zájmové kroužky nabízené domovem a jaká je motivace k jejich účasti v těchto kroužcích. Zaměřuji se také na zjištění využívání nepravidelných volnočasových akcí domova mládeže ze strany ubytovaných jedinců, či na to, zda pocítují nedostatky ve volnočasové nabídce domovů. Vzhledem k věku respondentů jsem jako výzkumnou metodu zvolila dotazníkové šetření. Pokud by se mi podařilo splnit stanovené cíle, mohla by práce posloužit jako informační zdroj pro všechny, kteří se volným časem adolescentů nejen na domovech mládeže zabývají.

1 ZÁKLADNÍ ASPEKTY PROBLEMATIKY VOLNÉHO ČASU

V této kapitole se soustředíme na některé ze základních aspektů volnočasové problematiky. Nejprve vymezíme pojem volný čas, poté se zaměříme na pedagogické ovlivňování volného času a také na zájmy a zájmové činnosti jakožto nedílné součásti volného času jedinců ubytovaných na domovech mládeže.

1.1 Vymezení pojmu volný čas

Pokud se chceme zaměřit na problematiku volného času, je důležité si nejprve přesně tento pojem vymezit.

V odborné literatuře se setkáváme s různými definicemi a charakteristikami volného času, pro potřeby této práce si uvedeme pouze některé z nich. V souvislosti s volným časem poznamenává Hofbauer, že stejně jako ve volném čase samotném, tak i v terminologii této oblasti docházelo zejména ve druhé polovině 20. století k poměrně rychlému zpřesňování a proměňování.¹ Jak uvádí Dohnal, většina soudobých názorů na volný čas vychází z formulace Joffreho Dumazediera.² Proto si nejprve uvedeme definici právě tohoto francouzského sociologa. Dle Dohnala Dumazedier určil volný čas „*jako souhrn činností, kterým se jednotlivec může věnovat podle vlastní libovůle, ať již proto, aby si odpočinul, či aby se pobavil, nebo aby rozvíjel svou dobrovolnou činnost ve společenském životě, svou informovanost nebo své vzdělání nevy nucené povoláním, a to tehdy, když se uvolnil od všech pracovních, rodinných, či společenských závazků*“³.

Průcha ve své pedagogické encyklopedii definuje volný čas „*jako svébytný, subjektivně vnímaný, kulturně a společensky podmíněný a časově vymezený prostor, ve kterém se jedinec nebo skupina lidí svobodně rozhoduje o způsobu seberealizace prostřednictvím rozmanitých činností (sportovních, kulturních, technických apod.), jimiž naplňuje své potřeby (především sekundární) a rozvíjí své zájmy (...) do kategorie volného času nezahrnujeme čas vyhrazený pro školní vzdělávání či práci, stejně jako činnosti spojené se sebeobsluhou (hygienu, stravování, nákupy, práce v domácnosti, doprava do zaměstnání apod.)*“⁴.

¹ Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004, s. 13.

² Srov. HODANĚ, B., DOHNAL, T. *Rekreologie*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2008, s.58.

³ HODANĚ, B., DOHNAL, T. *Rekreologie*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2008, s. 56.

⁴ PRŮCHA, J. a kol. *Pedagogická encyklopedie*. Praha : Portál, 2009, s. 379.

Průcha se zmiňuje také o *pozitivním* a *negativním* vymezení volného času. Pokud budeme na volný čas nahlížet negativně, bude se jednat o „čas zbytkový“, který má jedinec k dispozici poté, co splnil své povinnosti. Při pozitivním vymezení je charakteristika volného času rozsáhlejší, jelikož se jedná o „prostor pro svobodnou realizaci“, při které je jedinec oproštěn od všech povinností.⁵ Zvláště u negativního vymezení lze spatřovat shodu s Dumazedierem.

Stručně, ovšem velmi výstižně pozitivní a negativní vymezení shrnuje Pávková, která v negativním pojetí spatřuje čas, který zbývá po splnění rozmanitých povinností. Při pozitivním vymezení chápe volný čas jako čas, ve kterém se může jedinec nezávisle a svobodně rozhodovat pro nejrůznější činnosti.⁶

Stejně tak i Hofbauer se v souvislosti s volným časem zmiňuje o svobodném rozhodnutí jedince při jeho trávení.⁷ Uvádí, že volný čas „*je částí lidského života mimo čas pracovní (návštěva školy a pracovní proces) a tzv. čas vázaný, který zahrnuje biofyziologické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygienu), chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti, dojíždění za prací a další nutné mimopracovní povinnosti (...) je dobou, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti sebeurčující a sebevytvářející (...) někdy se uplatňuje také pojem čas polovolný, kam se řadí hraniční činnosti na pomezí času povinného a vázaného: jsou to aktivity přinášející radost a současně i případný praktický užitek (ruční práce, kutilství, zahrádkaření.)*“⁸. Dodává, že činnosti ve volném čase volí člověk s určitým očekáváním, přičemž volnočasové činnosti mu přináší uspokojení a příjemné zážitky.⁹

Pro všechny definice je typické uvolnění jedince od povinností a zaměření jeho činností na něj a jeho prospěch buď přímo, ovšem stejně tak i nepřímo prostřednictvím různorodých činností.

Pro konkrétnější představu o činnostech převládajících ve volném čase nabízí Dohnal Dumazedierovo rozdělení těchto činností do pěti skupin, které zahrnují činnosti manuální, fyzické – do nichž spadající činnosti sportovní, cestovní, turistika, další skupinu představují činnosti estetické, intelektuální a sociální. Dohnal dodává, že v dnešní době je možné hovořit také o šesté variantě, a to jsou činnosti spotřební.¹⁰

Pávková předkládá poměrně konkrétnější výčet činností uskutečňovaných ve volném čase. Říká že „*pod pojem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové*

⁵ Srov. PRŮCHA, J. a kol. *Pedagogická encyklopedie*. Praha : Portál, 2009, s. 379.

⁶ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 66.

⁷ Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004, s. 13.

⁸ HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha: Portál, 2008, s. 10-11.

⁹ Srov. tamtéž, s. 13.

¹⁰ Srov. HODANĚ, B., DOHNAL, T. *Rekreologie*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2008, s. 57.

*činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnosti i časové ztráty s těmito činnostmi spojené*¹¹.

Pro potřeby této práce je důležité, že volný čas by měl být vnímán především jako čas, se kterým si jedinec může nakládat dle vlastního uvážení, přičemž by měl směřovat především k hodnotnému naplňování svého volného času.

1.2 Funkce volného času

V této podkapitole se budeme zabývat vymezením funkcí volného času v pojetí několika autorů. Na volnočasové funkce se zaměříme zvláště proto, abychom mohli blíže pochopit, co nám volný čas může nabídnout a zároveň proč je pro život jedince tak důležitý.

Průcha ve své pedagogické encyklopedii uvádí koncepci nejen funkcí volného času, ale také významu volného času, kterou předkládá německý pedagog Horst Opaschowski: *rekreaci, kompenzaci, výchovu a další vzdělávání, kontemplaci, komunikaci, participaci, integraci a enkulturaci*.¹²

Vážanský a Smékal vykládají Opaschowského vymezení jako hlavní volnočasové potřeby. *Rekreace* je chápána jako „potřeba zotavení, osvěžení, zdraví a dobrého pocitu“, *kompenzace* jako „potřeba vyrovnaní, rozptýlení a potěšení“, *edukace* jako „potřeba poznání, učebního podněcování a dalšího vzdělávání“, *kontemplace* je „potřeba klidu, pohody, rozjímání a sebevědomí“, *komunikace* jako „potřeba sdělení, kontaktu a družnosti“, *integrace* je „potřeba společnosti, kolektivního vztahu a tvoření skupin“, *participace* jako „potřeba účastenství, angažovanosti a sociálního sebepojetí“ a *enkulturace* jako „potřeba kreativního rozvoje, produktivního uplatnění a účasti na kulturním životě“.¹³

Oproti tomu Dohnal uvádí Dumazedierovo rozlišení základních funkcí volného času. Dle něj jsou jimi *odpočinek, rozptýlení a rozvoj osobnosti*. Funkce *odpočinku*, zotavení či reprodukce pracovní síly pro něj představuje vysvobození od únavy, odstranění fyzických či nervových poruch, které vyvolává napětí, výkon povinností a zejména práce, a to vše prostřednictvím volného času. *Rozptýlení* zahrnuje zábavu, kompenzaci, vyváznutí z monotónnosti práce a také únik do smyšlených činností imaginárního světa. Poslední funkce *rozvoj osobnosti* dovoluje jedinci rozsáhlejší účast na společenském dění a péči o kulturu těla

¹¹ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002, s. 13.

¹² Srov. PRŮCHA, J. a kol. *Pedagogická encyklopedie*. Praha : Portál, 2009, s. 380.

¹³ Srov. VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno : Print- Typia, 2001, s. 36-38.

i ducha. Umožňuje zapojení se do rekreativních, kulturních a sociální sdruženích či doplnění citových nebo rozumových poznatků a rozvíjení schopností.¹⁴

U obou vymezení se setkáváme s poukázáním autorů na vzájemnou propojenost či souvislost mezi všemi uvedenými funkcemi. Dohnal uvádí, že mnohdy dochází k vzájemnému překrývání, což může vést k obtížnému rozlišení mezi jednotlivými funkcemi. Dodává, že k předcházení jednostranné deformace u jedince je nutné zastoupení všech funkcí.¹⁵

Jinou koncepci funkcí volného času nabízí Kratochvílová, která uvádí funkci zdravotně-hygienickou, seberealizační, formativně výchovnou funkci, socializační a preventivní. Oproti výše uvedeným vymezením předkládá funkci *preventivní*, která umožňuje vytváření podmínek pro poskytování rozličných možností na hodnotné využívání volného času s možností uplatnění pozitivních osobních ambicí, tužeb, které mohou být účinnou ochrannou před konzumním způsobem života či nepříznivými společenskými jevy.¹⁶

1.3 Pedagogika a volný čas

V této podkapitole se budeme věnovat volnému času z pohledu vztahu výchovy a volného času, tedy jeho pedagogického ovlivňování.

1.3.1 Pedagogika volného času a její předmět

Hofbauer říká, že celistvou představu o soustavě aktivit a institucí vázících se k volnému času zprostředkovává věda o volném čase a pedagogika volného času.¹⁷

Průcha ve svém pedagogickém slovníku charakterizuje pedagogiku volného času jako jednu z disciplín pedagogiky, které se zaměřuje na výchovné a vzdělávací prostředky, přičemž směřuje k autonomnímu a smysluplnému využívání volného času jak dětí a dospívajících, tak i dospělých.¹⁸

Výstižnou definici nabízí Kratochvílová, podle níž se pedagogika volného času zabývá volným časem z hlediska jeho výchovných možností, přičemž zkoumá zákonitosti

¹⁴ Srov. HODANĚ, B., DOHNAL, T. *Rekreologie*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2008, s 56- 57.

¹⁵ Srov. VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. Brno : Print- Typia, 2001, s. 38; HODANĚ, B., DOHNAL, T. *Rekreologie*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2008, s 57.

¹⁶ Srov. KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2004, s. 87- 88.

¹⁷ Dle Hofbauera zkoumá věda o volném čase „vznik volného času, rozvoj jeho rozsahu a funkcí i podmíněnost společenských kontextem; řeší jeho pronikání mezi mladou populací, pro kterou je významnou podmínkou jejího současného života i perspektivou úspěšného rozvoje“. HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 12.

Pro tuto práci je důležitá zvláště pedagogika volného času, proto se zaměříme blížeji pouze na tuto pedagogickou disciplínu.

¹⁸ Srov. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2009, s. 198.

výchovného ovlivňování volného času, uplatňování zákonů učení a výchovy při utváření a formování osobnosti ve specifických podmínkách práce s dětmi a mládeží v jejich volném čase.¹⁹

Charakteristiku nabízející konkrétnější představu o pedagogice volného času nabízí Hofbauer, přičemž se tato disciplína podle něj „zabývá pojetím a cíli, obsahem a způsoby výchovného zhodnocování volného času, organizacemi a institucemi, které tyto aktivity uskutečňují nebo pro ně vytvářejí podmínky, a koncepcemi jeho dalšího vývoje propracovávanými na základě vývoje společnosti a oboru samotného“²⁰. U této definice se oproti jiným setkáváme se zdůrazněním vztahu pedagogiky volného času k institucím a organizacím, ale také prognózy budoucího směřování této disciplíny.

1.3.2 Pedagogické zhodnocování volného času

V souvislosti s volným časem a pedagogikou uvádí Hájek, že „pedagogické zhodnocování volného času se rozvíjí jako specifická součást systému výchovy a vzdělávání“²¹. Hofbauer považuje za shrnující pojem výchovné zhodnocování volného času, které obsahuje tři oblasti a to: *výchovu ve volném čase, výchovu prostřednictvím aktivit volného času a výchovu k volnému času*.²²

U výchovy pro či k volnému času zdůrazňuje Pávková centrální orientaci této oblasti na výchovu. Říká, že „podstatou je utváření, rozvíjení a kultivování schopností, dovedností, motivace a kompetencí pro hodnotné využívání volného času“²³. Hofbauer považuje výchovu k volnému času za „klíč pro otevírání nových možností aktivit a rozvoje člověka, za motor, který celému úsilí dává potřebnou orientaci a dynamiku“²⁴. Tento typ propojení volného času a jeho pedagogického ovlivňování směřuje především k tomu, aby jedinec uměl svůj volný čas správně či efektivně využívat.

Výchova ve volném čase je dle Pávkové složka výchovného ovlivňování lidského života jedince v době, kdy se může relativně svobodně rozhodovat o činnostech v ní konaných. Podle Hofbauera zde patří veškeré pedagogické působení v čase, který nemá za cíl uspokojení

¹⁹ Srov. KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2004, s. 63, 65.

²⁰ HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 12.

²¹ Srov. tamtéž, s. 13.

Průcha definuje výchovu jako „proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji“. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2009, s. 345.

Vzdělávání lze charakterizovat jako „učení zprostředkované přejímání dosavadních zkušeností lidstva, chování a hodnotových systémů“. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000, s. 687.

²² Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004, s. 17-18.

²³ HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 67.

²⁴ HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004, s. 18.

základních biologických potřeb či povinností v pracovní a školní oblasti.²⁵ Je patrné, že oba autoři vychází z výše uvedených definic volného času a volný čas je prostorem umožňujícím přímé působení na jedince prostřednictvím výchovy.

Výchova skrze volný čas nebo volným časem označuje dle Pávkové „aktivity ve volném čase, příslušné instituce, použité metody a formy jak prostředky výchovy. Naznačuje obsahové a institucionální působení individuální, prostřednictvím zařízení, sdružení, médií apod.“²⁶. Hofbauer taktéž pod tímto pojmem spatřuje aktivity, které mají pomoci rozvoji nových znalostí či dovedností jedince, ovšem zároveň mají za cíl i skryté, ne přímo a jasně definované změny v jedincově osobnosti. Pod touto oblastí si představuje například osvojení si zdravého životního stylu či přijetí demokratických hodnot společnosti.²⁷ Volný čas zde slouží jako zprostředkovatel, díky němuž může docházet k pozitivnímu směřování jeho účastníků, aniž by docházelo k jasnému vymezení a sdělení cílů objektům této výchovy.

Pávková spatřuje rozdíl mezi jednotlivými vztahy výchovného působení a volného času v rozdílné míře kladení důrazu buď na výchovné cíle, podmínky výchovy či její prostředky. Dodává, že při využívání volného času, se tento čas stává současně cílem, podmínkou i prostředkem.²⁸

Volný čas je jedinečným prostorem, který umožňuje výchovné působení na jedince i mimo přímé vlivy vzdělávacích institucí, což zvláště u mládeže může mít velmi příznivý dopad na formování jejich pozitivního životního směřování. Vzhledem k zaměřenosti této práce na domovy mládeže lze vyzdvihnout v této oblasti výchovu ve volném čase.

1.4 Zájmy a zájmová činnost

V následující podkapitole se budeme zabývat zájmy a zájmovou činností, jakožto nedílnou součástí volného času. Zejména u mládeže zaujímá tato oblast velmi významné postavení.

1.4.1 Charakteristika zájmu a zájmové činnosti

V následující podkapitole se blížeji zaměříme nejprve na objasnění pojmu zájem a poté zájmová činnost.

²⁵ Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004, s. 18; HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 67.

²⁶ HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 67.

²⁷ Srov. tamtéž, 67; HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004, s. 18.

²⁸ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 67.

Dle Hartlova psychologického slovníku lze *zájem* charakterizovat jako schopnost jedince trvaleji se zaměřit, či soustředit na určitou činnost, přičemž je zde patrný výrazný emoční doprovod.²⁹ Kratochvílová uvádí, že zájem vzniká díky interakci člověka a jeho prostředí. Stejně jako Hartl spatřuje u zájmu jeho stěžejní zaměřenost ovšem spíše směrem k určitému objektu, kterým může být nějaký předmět či jev.³⁰ U Hofbauera lze nalézt propojení obou předchozích autorů, kdy charakterizuje zájem jako individuální, relativně stálou připravenost jedince zabývat se předměty a aktivitami, které pokládá za významné.³¹ Tomuto pojetí odpovídá i vymezení Hájka, podle kterého zájem představuje relativně stálé zaměření osobnosti, přičemž předmětu nebo činnosti, která toto zaměření vyvolává, přikládá jedinec neobvyklou hodnotu a tím pádem je jeho chování vedeno směrem k aktivnímu styku s předmětem či činností, které mu přináší pozitivní citové naladění a uspokojení.³² Obdobné vymezení předkládá Pávková, kdy zájmy charakterizuje jako relativně trvalé snahy zabývat se předměty či činnostmi, dále rovněž upozorňuje na jejich schopnost upoutat jedince svou poznávací či citovou stránkou.³³

Za významnou charakteristiku zájmů lze považovat jejich aktivně-motivační charakter, kterým vyvolávají pohnutky, čímž směřují činnosti jedince k uspokojení předmětu jeho zájmu. Další z charakteristik zájmů je jejich těsná souvislost s vlohami a schopnostmi³⁴, díky nimž může jedinec úspěšně vykonávat činnosti. Vlohy a schopnosti nejsou důležité pouze pro vznik zájmů, ale také pro podporu jejich rozvoje a zdokonalování.³⁵

Kratochvílová vyzdvihuje pedagogicky významnou skutečnost, že zájmy nepatří k vrozeným vlastnostem osobnosti, ale že dochází k jejich formování až v průběhu života, a to na základě individuálních předpokladů a vlivem sociálního prostředí, přičemž velmi důležitým činitelem je zde výchova.³⁶

²⁹ Srov. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000, s. 694.

³⁰ Srov. KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2004, s. 185.

³¹ Srov. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004, s. 108.

³² Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha: Portál, 2008, s. 164.

³³ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002, s. 92.

³⁴ Hartl charakterizuje vlohy jako vrozené skupiny dispozic či schopností, které umožňují jedinci dosahovat mimořádných znalostí či dovedností. Schopnosti vyjadřují soubor předpokladů, které jsou nutné k úspěšnému vykonávání určitých činností či dovedností. Vývoj schopností probíhá na základě vloh a to prostřednictvím učení.

Srov. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000, s. 673, 536.

³⁵ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 164. ; PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002, s. 92.

³⁶ Srov. KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2004, s. 192.

Dle Průchova pedagogického slovníku v *zájmové činnosti* jedinec rozvíjí a pěstuje specifické zájmy, sklony a koníčky. K tomuto rozvoji dochází v zařízeních pro výchovu mimo vyučování v rámci neformálního vzdělávání či prostřednictvím individuálních činností, které jsou součástí informálního vzdělávání.³⁷

Dle Kratochvílové lze zájmovou činnost považovat za významnou volnočasovou aktivitu nejen dětí a mládeže, ale také dospělých, a proto je jednou z nejvýznamnějších činností a prostředků uplatňovaných ve výchově ve volném čase. Charakterizuje ji jako činnost zaměřenou na uspokojování a rozvoj individuálních potřeb, zájmů a sklonů. Významná je pro odkrývání, projevení i rozvoj nadání a talentu³⁸, ale i pro formování schopností, zručností či návyků. Usnadňuje získávání, prohlubování a uplatňování nejen poznatků a vědomostí, ale také praktických zkušeností z různých činností. Zájmová činnost příznivě působí na formování a rozvoj celé osobnosti, aktivní způsob života či smysluplné využívání volného času a tím také prevenci sociálně patologických jevů.³⁹ Stejně tak Pávková i Hájek spatřují význam zájmových činností v uspokojení a rozvoji osobních potřeb, zájmů, schopností, v rozvoji osobnosti či správné společenské orientaci, čímž zájmová činnost pomáhá vést účastníky k přiměřené participaci na kulturním, hospodářském a politickém životě ve společnosti.⁴⁰ Hájek navíc poukazuje na důležitost zájmové činnosti v oblasti profesní orientace, a to nejen v období dětství a dospívání, ale také v dospělosti z hlediska celoživotního vzdělávání či profesní flexibility.⁴¹

Z výše uvedeného vyplývá, že zájmy a zájmovou činnost lze právem považovat za jednu z významných částí volného času nejen dospělých, ale hlavně dětí a mládeže.

³⁷ Srov. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2009, s. 377. „ Stejný autor charakterizuje formální vzdělávání jako takové, které se realizuje ve vzdělávacích institucích, přičemž jejich funkce, cíle, prostředky, obsahy a způsoby hodnocení definuje legislativa. Je pro něj charakteristická také určitá forma a průběh ve stanoveném čase, ve vzájemně navazujících vzdělávacích stupních a typech, které jsou určeny celé populaci či její určité části. Oproti tomu neformální vzdělávání je sice organizované, ale probíhá mimo formální vzdělávací systém. Vzdělání poskytuje různým věkovým skupinám, s různým obsahovým zaměřením. Poskytovat ho mohou nejrůznější instituce a může mít podobu například profesního, podnikového vzdělávání či jazykových kurzů. Informální vzdělávání by se dalo popsat jako celoživotní proces, kdy jedinec získává znalosti, dovednosti či postoje z každodenních zkušeností, z prostředí a kontaktů s jinými lidmi. Může probíhat v rodině, mezi vrstevníky, v práci či volném čase. Oproti formálnímu a neformálnímu vzdělávání je neorganizované, nesystematické a institucionálně nekoordinované.

Srov. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2009, s. 79, 104, 170.

³⁸ Psychologický slovník definuje nadání jako „sbor vloh jako předpoklad k úspěšnému rozvíjení schopností; nejčastěji používáno ve spojení s jedinci podávajícími nadprůměrné výsledky.“ Talentem rozumí „soubor schopností, zpravidla pokládaný za vrozený, umožňující dosáhnout v urč. oblasti nadprůměrných výkonů.“ HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000, s. 338, 597.

³⁹ Srov. KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2004, s. 194 – 196.

⁴⁰ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002, s. 92; HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 164.

⁴¹ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 164.

1.4.2 Kategorizace zájmů a zájmové činnosti

Zájmy a s nimi spojené zájmové činnosti můžeme kategorizovat podle několika kritérií.

Pávková uvádí jednu z kategorizací, a to dělení podle *úrovně činnosti* na *aktivní* (produktivní) a *receptivní*, přičemž za aktivní označuje zájmy, při nichž jedinec vyvíjí činnost, produkuje hodnoty a zabývá se předmětem svého zájmu, oproti tomu za receptivní zájmy lze označit takové, při jejichž realizaci se aktivita jedince snižuje pouze na vnímání předmětu zájmu. Příkladem aktivního zájmu může být kreslení, hraní hokeje, pasivním může být sledování divadelního představení či přednáška o chovu psů. Zájmy lze rozdělovat také podle jejich *intenzity*, a to na zájmy *hluboké* a *povrchní*. Přičemž Hájek chápe hloubku zájmu jako úsilí, které člověk vynakládá, aby uspokojil své zájmy, a zároveň hloubka představuje ukazatele jeho kvality. Příkladem povrchního zájmu může být nahodilé sledování filmových projekcí, hluboký může představovat zaměření jedince na filmová dramata 20. století. Posledním dělením zájmů, které uvedeme, je dělení z hlediska *společenských norem*, v rámci něhož můžeme rozlišit zájmy *žádoucí*, pokládané za hodnotné a zájmy *nežádoucí*, které se neslučují se společenskými či právními normami.⁴² Za žádoucí zájem lze považovat zaměření jedince na veřejně prospěšnou činnost, negativní může představovat zájem jedince směřující například k podporování gamblingu.

Při dělení zájmových činností se v literatuře setkáváme s jejich klasickou klasifikací dle *obsahu*. Pávková zde řadí zájmové činnosti *společenskovědní*, které jsou zaměřené nejen na orientaci jedinců v aktuálním společenském dění, ale zároveň na orientaci v historických souvislostech. Dále uvádí činnosti *pracovně-technické*, které si kladou za cíl systematické zdokonalování manuálních dovedností, obohacení jedince o vědomosti a možnost aplikace poznatků technického rázu v praxi. *Přírodovědně-ekologické* zájmové činnosti směřují jedince k zdokonalování vědomostí o přírodě, snaží se u něj pěstovat vztah k její ochraně. *Estetickovýchovné* činnosti formují estetické vztahy jedinců ke společnosti, přírodě a jejím materiálním a kulturním hodnotám. K fyzické zdatnosti a psychické odolnosti se snaží směřovat zájmové činnosti *tělovýchovného, sportovního a turistického* zaměření.⁴³ Obdobné dělení předkládají Hájek i Kratochvílová. Ta ovšem navíc zařazuje *brannou* zájmovou činnost, pod kterou si lze představit hasičské, střelecké či zdravotnické zaměření činnosti.⁴⁴

⁴² Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002, s. 93; HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 167.

⁴³ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002, s. 93-96.

⁴⁴ Srov. KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2004, s. 198.

Pávková společně s Hájkem dodávají, že významné místo dnes zaujímají také zájmové činnosti spojené s výpočetní technikou, které jsou dle nejrychleji se rozvíjející zájmovou oblastí, která se zaměřuje na vybavení jedinců počítačovými dovednostmi.⁴⁵

Volný čas je v současné době velmi diskutovaným pojmem, zvláště u dětí a mládeže je důležité, aby v jeho rámci docházelo ke správnému směřování a pozitivnímu vlivu na rozvoj osobnosti jedinců v období dospívání. Významným činitelem je zde výchova, která nejenom prostřednictvím rozvoje zájmů a zájmových činností může pozitivním směrem podpořit dosahování těchto cílů.

⁴⁵ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 168; PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002, s. 93-94.

2 VÝVOJOVÉ OBDOBÍ - ADOLESCENT

V následující kapitole se zaměříme na vývojové období adolescenta⁴⁶, a to hlavně z důvodu nutnosti charakterizování této specifické části života jedince v souvislosti se zaměřením této práce na domovy mládeže. Nejprve si adolescenta popíšeme z hlediska časového vymezení, některých obecných rysů, dále se zaměříme na charakteristiky tělesného vývoje, kognitivního vývoje a v neposlední řadě na socializaci v adolescenci.

2.1 Obecné vymezení a charakteristika

V této podkapitole se nejprve zaměříme na věkové vymezení adolescence a poté uvedeme některé charakteristiky typické pro dané období.

Plevová charakterizuje období adolescence jako přípravu na dospělost, přičemž toto období spadá do věkového rozpětí od patnácti do dvaceti až dvaadvaceti let. Oproti tomu se Vágnerová při věkovém vymezení období dospívání přiklání k jeho rozdělení do dvou fází, a to na *ranou adolescenci* a *pozdní adolescenci*. Raná adolescence trvá od jedenáctého až do patnáctého roku života jedince, pozdní spadá přibližně do období patnáctého až dvacátého roku. Pokud bychom se vrátili k vymezení od Plevové a aplikovali na něj ohraničení Vágnerové, obsahovalo by období adolescence také období prepuberty a puberty.⁴⁷ Obdobně široké vymezení adolescence uvádí Novotná, která adolescenci považuje za vrchol integračního období, které zahrnuje prostor mezi dětstvím a dospělostí. Tato autorka uvádí vymezení americké psychologičky Hurlockové, která předkládá fáze adolescence rozdělené na *preadolescenci* zahrnující desátý až dvanáctý rok, *ranou adolescenci* spadající do třináctého až šestnáctého roku a poslední fázi *pozdní adolescenci* zahrnující sedmáct až jednadvacet let. Zároveň ovšem dodává, že takovéto široké chápání nebývá v našich podmínkách až tak běžné, a proto je nejužívanější Příhodův pojem postpubescence⁴⁸, který zahrnuje období od patnácti do dvaceti let.⁴⁹ Příhoda odůvodňuje používání tohoto termínu a jeho věkové vymezení zvláště v souvislosti s vžitým školním systémem a povinnou devítiletou školní

⁴⁶ „Slovo *adolescence* je odvozeno z latinského *adolesco* = *dospívat, vyvíjet se, ale také vzrůstat se silit, mohutnět*“. ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha : Portál, 2004, s. 191.

⁴⁷ Srov. PLEVOVÁ, I. *Kapitoly z vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 36, 38, 42; VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. I. Dětství a dospívání*. Praha : Karolinum, 2005, s. 323, 324.

⁴⁸ Šimíčková-Čížková uvádí Příhodovo vymezení v rámci biopsychologické vývojové periodizace, která zachycuje nejen biologický, ale i psychický a sociální vývoj člověka. Dle ní postpubescenci řadí Příhoda společně s mečítvou do období hebetického. Srov. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 19-20.

⁴⁹ Srov. NOVOTNÁ, L. a kol. *Vývojová psychologie*. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2004, s. 55.

docházkou, která začíná šestým rokem života a je ukončena rokem patnáctým.⁵⁰ Jiný pohled na vymezení nabízí Binarová zvláště proto, že ve svém pojetí stanovuje začátek adolescence rozdílně u děvčat a chlapců, a to na zhruba šestnáct u děvčat a asi sedmnáct let u chlapců. Zároveň obdobně jako Plevová uvádí, že tato vývojová etapa vyplňuje prostor mezi dětstvím a dospělostí. Ovšem zvláště proto, že dosažení dospělosti ovlivňuje několik faktorů, přičemž nejvýznamnější jsou společenské a kulturní zvyklosti, nelze dle Binarové, přesně stanovit horní věkovou hranici vývojového období adolescenta.⁵¹

Vzhledem k zaměření této práce na domovy mládeže budeme adolescenta chápat jako jedince ve věkovém období od patnáctého roku života, zvláště s odkazem na výše zmiňované odůvodnění Příhody a s tím souvisejícím vstupem jedince na vyšší sekundární stupeň vzdělávání, který s sebou může přinášet pobyt na domově mládeže.

Jak uvádí Říčan, v období adolescence je člověk „*nejkrásnější, tělesně i duševně nejsvěžejší, nejdychtivější a nejbystřejší. Bere svůj život zodpovědně a svobodně do svých rukou*“⁵².

V podstatě podobné znaky spatřuje také Vágnerová, dle ní dochází v adolescenci k dosažení plného tělesného a duševního rozvoje, přičemž je toto období doprovázeno postupným stabilizováním vývoje a zklidněním psychického dozrávání.⁵³ Smyslem pozdní adolescence je dle Vágnerové poskytnutí možnosti a času jedinci, aby dokázal porozumět sám sobě, zvolil si cíle, kterých chce v budoucnu dosáhnout a mohl se osamostatnit ve všech oblastech, ve kterých to dnešní společnost vyžaduje.⁵⁴

Binarová v souvislosti s tímto obdobím uvádí hlavní úkoly, které jsou před jedince stavěny. Jedná se o vytvoření vlastní identity, přijetí norem a morálních principů společnosti, vytvoření si vědomí vlastní hodnoty, odpoutání se od rodičovské autority a vytváření heterosexuálních vztahů. Dodává, že plnění těchto úkolů napomáhá k tomu, že se adolescent postupně stává osobností, osvojuje si charakteristické vzorce myšlení, chování a emocí, které mají vliv na jeho interakci s prostředím.⁵⁵ Havighurstovy hlavní vývojové úkoly, které uvádí Novotná, zahrnují například také „*získání jistoty o ekonomické nezávislosti*“, volbu povolání a přípravu na ně, přípravu na rodinný život a manželství, přijetí

⁵⁰ Srov. PŘÍHODA, V. *Ontogeneze lidské psychiky II*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1983, s. 11.

⁵¹ Srov. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 111.

⁵² ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha : Portál, 2004, s. 191.

⁵³ Srov. VÁGNEROVÁ, M. , VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*. Praha : Univerzita Karlova : Karolinum, 1992, s. 110.

⁵⁴ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. I. Dětství a dospívání*. Praha : Karolinum, 2005, s. 325.

⁵⁵ Srov. ŠIMÍČKOVÁ- ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 111.

fyzické struktury a své pohlavní role, oproti vymezení Binarové přikládá důležitost vytvoření vztahů s vrstevníky, a to nejen opačného pohlaví.⁵⁶

Některé z výše uvedených úkolů lze spatřovat také v charakteristice adolescentního období Příhodou, které uvádí Šimíčková-Čížková. Dle něj jde v tomto období o doladění mužské a ženské fyziologické a somatické odlišnosti a vstoupení mladého člověka do společenského života, u konce této etapy hledá jedinec zaměstnání, osamostatňuje se od vlastní rodiny, projevuje zájem o záležitosti týkající se veřejného, kulturního či společenského života, případně sám vstupuje do manželství.⁵⁷

U některých autorů lze spatřovat shodu v přikládání důležitosti při hledání a budování identity⁵⁸. I když lze tento proces považovat za celoživotní záležitost, ocitá se dle Říčana adolescent ve velmi citlivé etapě nalézání osobní identity, přičemž vrcholí jeho zápas o svou vlastní identitu. Tento pomyslný zápas probíhá nejen mezi jedincem a okolím, ale také mezi jedincem samotným.⁵⁹ Dle Říčana vlastnit identitu představuje „*znát odpověď na otázku, kdo jsem, znát sám sebe, rozumět svým citům, vědět, kam patřím, kam směřuji, čemu doopravdy věřím, v čem je smysl mého života. Znamená to jistotu sebou samým, zodpovědnost za své činy, realistické sebevědomí, znalost svých možností a mezí.*“⁶⁰

Novotná uvádějící Eriksonův názor si pod pokračujícím procesem individualizace, a to především budování individuální identity, představuje vytvoření si jedincovy identity „já“, což reprezentuje jeho dosažení dospělosti. V souladu s Říčanem Novotná uvádí, že při hledání identity se adolescent pokouší poznat sám sebe či vyhodnotit své vlastnosti, přičemž svou pozornost směřuje introvertně.⁶¹

V podobném smyslu hovoří o budování vlastní integrity také Vágnerová, která se rovněž odkazuje na Eriksona. Dle ní dochází k rozvoji sebehodnocení v oblasti životních cílů, schopností, citového zaměření či vztahů. Jedinci si v této vývojové etapě osvojují role, které odpovídají jejich znalostem, zároveň hledají svůj společenský status, vytváří si mravní normy a zásady, dle nichž regulují své postoje a chování. Získaná hladina zralosti poté umožňuje integrování vlastní osobnosti. Dodává, že v této fázi také dochází k individualizaci charakteristických rysů každého jedince.⁶²

⁵⁶ Srov. NOVOTNÁ, L. a kol. *Vývojová psychologie*. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2004, s. 57.

⁵⁷ Srov. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 22.

⁵⁸ Erikson chápe identitu jako totožnost, jedinečnost či odlišující vlastnost jedince, které se vytváří pomocí společenského hrani rolí. Srov. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 111.

⁵⁹ Srov. ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha : Portál, 2004, s. 216, 217.

⁶⁰ Tamtéž, s. 217.

⁶¹ Srov. NOVOTNÁ, L. a kol. *Vývojová psychologie*. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2004, s. 56.

⁶² Srov. VÁGNEROVÁ, M. , VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*. Praha : Univerzita Karlova : Karolinum, 1992, s. 110.

Také Binarová vycházejíc z Eriksona uvádí, že adolescentní jedinec experimentuje s rolemi, které hraje v nejrůznějších skupinách a sociálních situacích a získává tak zkušenost, i s alternativními způsoby chování. Ve shodě s Říčanem uvádí, že proces utváření identity probíhá nepřetržitě již od dětství, tudíž jedinec může postupně revidovat uvědomění si reality sebe sama vzhledem k sociální skutečnosti. Dodává, že se jedná o subjektivní dojem o vlastní totožnosti a kontinuitě, kdy si jedinec uvědomuje vlastní schopnosti, způsoby myšlení, dovednosti.⁶³

Z pohledu vývojové psychologie lze období adolescence považovat za období, v němž se jedinec pokouší o nalezení sebe sama. V následujících podkapitolách se blíže zaměříme na některé z výše uvedených charakteristik adolescentního období.

2.2 Tělesný vývoj

V následující podkapitole se zaměříme na tělesný vývoj a s ním související fyzické změny, které doprovází vývojové období adolescenta. Vzhledem k tomu, že se z pohledu vývojové psychologie nejedná o tak razantní vývoj jako v předchozích vývojových obdobích prepubescence či pubescence, nebudeme se touto oblastí zabývat detailně.

Říčan uvádí, že v období adolescence je růst do výšky výrazný jenom u chlapců, u dívek je již téměř bezvýznamný. Chlapci v průměru vzrostou z výšky sto sedmdesát jedna centimetrů v patnácti letech asi na sto sedmdesát osm centimetrů v letech osmnácti, u děvčat je v tomto věkovém rozpětí průměrný rozdíl pouhého centimetru, kdy vyrostou z původních sto padesáti čtyř na sto padesát pět centimetrů.⁶⁴ V souladu s Vágnerovou dále Říčan uvádí, že v tomto období dochází k dozrávání organismu, který nabývá konečné dospělé proporce, mužského či ženského vzhledu, což kontrastuje s nevýraznou odlišností chlapecké a dívčí postavy, která je typická pro období pubescence.⁶⁵

Plevová u tělesného vývoje v období adolescence nespatřuje žádné výrazné změny. Uvádí, že na konci tohoto období jedinec může dosahovat vrcholu své tělesné krásy, což s sebou může přinášet také sociální přitažlivost. V souvislosti se sociální přitažlivostí může

⁶³ Srov. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 111 - 112.

⁶⁴ Srov. ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha : Portál, 2004, s. 193.

⁶⁵ Srov. tamtéž, s. 193; VÁGNEROVÁ, M. , VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*. Praha : Univerzita Karlova : Karolinum, 1992, s. 110.

V souvislosti s tendencí jedince na své tělo přehnaně pozorovat uvádí Vágnerová hrozbu výskytu *dysmorfobie*, při níž dospívající nepříjemně prožívá svůj vzhled. Prostředek, který může pomoci tyto problémy překonat, mohou představovat úspěchy ve škole, zájmových činnostech či interpersonálních vztazích. Srov. VÁGNEROVÁ, M. VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*. Praha : Univerzita Karlova : Karolinum, 1992 , s. 110.

v adolescenci nabývat na významu *kult těla*⁶⁶, kdy se jedinci mohou až narcisticky zaobírat svým vzhledem, srovnávat se s vrstevníky či aktuálně přijímaným ideálem. Jestliže jedincovo tělo odpovídá jeho představě o ideálu krásy, vytváří si tak oporu vlastního sebevědomí.⁶⁷ Stejný názor zastává také Vágnerová, která uvádí, že zevnějšek může pro adolescenta představovat nástroj, díky němuž může dosáhnout sociální akceptace a prestiže. Stejně jako Řičan uvádí Vágnerová, že adolescenti jsou ochotni pro přiblížení svého zevnějšku všeobecnému ideálu vynaložit značné úsilí, například soustavným cvičením.⁶⁸

Dle Novotné v tomto období dochází ke stabilizaci a harmonizaci v oblasti motoriky. Jedinec je na vrcholu své fyzické výkonnosti, jeho organismus se snadno vyrovnává se zátěží. Adolescent se dokáže rychle zmobilizovat a zaměřit svou pozornost na určitou činnost, například cestování či sportovní aktivity, přičemž zároveň dokáže odložit uspokojení potřeb jiných. V souladu s Plevovou a Vágnerovou dodává, že vědomí fyzické síly pozitivně působí na míru a rozvoj sebevědomí.⁶⁹

Stejně tak Binarová uvádí, že pro období adolescence je typická vysoká fyzická výkonnost. Ta umožňuje jedincům dosahovat i vrcholových sportovních výkonů, adolescent dokáže uspět ve fyzických aktivitách, které se vyznačují spíše krátkodobostí a zátěžovou intenzívností. Dodává, že tyto aktivity slouží jedinci jako ventil pro nahromaděnou energii a přináší s sebou příjemné pocity uvolnění.⁷⁰

Jak již bylo zmíněno výše, oproti předchozím vývojovým obdobím nepředstavuje adolescence v oblasti tělesné vývoje tolik významné vývojové změny, jak tomu bylo v předchozích obdobích, a i přesto nelze adolescentní období považovat za zcela nevýznamné.

2.3 Kognitivní vývoj

V této podkapitole budeme věnovat pozornost některým charakteristikám v kognitivním vývoji v období adolescenta.

Dle Binarové přetrvává u jedinců v kognitivní oblasti *kritický realismus*, pro který je typické přezkoumávání nových poznatků. Ovšem v období adolescence probíhá oproti

⁶⁶ Vágnerová v souvislosti s kultem těla zmiňuje obecně platný sociokulturní standart vysoké hodnoty mládí a fyzické krásy, přičemž v tomto smyslu se vyskytuje adolescentní jedinec v ideální fázi svého vývoje. Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. I. Dětství a dospívání*. Praha : Karolinum, 2005, s. 328.

⁶⁷ Srov. PLEVOVÁ, I. *Kapitoly z vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 44.

⁶⁸ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. I. Dětství a dospívání*. Praha : Karolinum, 2005, s. 329. ; Srov. ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha : Portál, 2004, s. 194.

⁶⁹ Srov. NOVOTNÁ, L. a kol. *Vývojová psychologie*. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2004, s. 56.

⁷⁰ Srov. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 114.

pubescenci na vyšší úrovni. Současně mizí naivní romantismus a většího významu nabývá příklon k realitě. Dále uvádí, že pro adolescenty je typický *radikalismus a nekompromisnost*, což se může projevat v rychlém utváření názorů a jeho radikálním prosazování. Adolescenti nepředvídají plně důsledky svého chování, proto často riskují a při jednání mají méně zábran. Mnohdy projevují velkou odvalu a pouští se do nových a neotřelých situací. Takové chování bývá často vyvoláno potřebou adolescentů po samostatnosti a nezávislosti.⁷¹ Vágnerová dodává, že radikální řešení situací je způsobeno nedostatkem vlastních zkušeností a to i odmítáním zkušeností jiných lidí. Tím, že adolescenti nejsou zatíženi vlastními zkušenostmi, která by jim pomáhala, současně i omezovala ve směru akceptace obecně preferovaných řešení, je pro tuto vývojovou fázi typická flexibilita a schopnost užívat při řešení netypické způsoby. Doplňuje, že na druhou stranu nedostatek informací stěžuje zvládnání situací, u kterých by předchozí zkušenosti mohly být využity.⁷²

Plevová a stejně tak i Novotná uvádějí, že inteligence dosahuje v tomto období maxima, ovšem s tímto názorem plně nesouhlasí Říčan. Dle něj adolescent ještě na vrcholu své inteligence není, ovšem přiblíží se mu natolik, aby zvládl být v každé diskusi rovnocenným partnerem dospělých. Z čehož je patrné že Říčan spatřuje vrchol inteligence až v následující vývojové etapě, v dospělosti.⁷³

Vágnerová uvádí, že v tomto období dochází ke změně v postoji k intelektuální činnosti, adolescent potřebuje poznávat a řešit problémy. Jeho osobnost je již natolik zralá, že dokáže být kritická, zajímat se o vlastní postoje, ověřovat si své hypotézy a hodnotit výsledky. Dodává, že oproti pubescenci je jedinec schopný uznání vlastní chyby a přijetí logických argumentací, které přímo nekorespondují s jeho názory.⁷⁴

V této souvislosti uvádí Binarová, že za výhodu tohoto období lze považovat názorovou proměnlivost, která umožňuje adolescentovi měnit názory vlivem argumentů. Ovšem velmi citlivý je adolescent v této oblasti k autoritativnímu vnucování názoru, jelikož je žádoucí, aby mohl uspokojovat svou potřebu vytvářet si svůj osobní názor, ke kterému se dopracoval vlastními zkušenostmi. Adolescent prahne po osobním vyjádření a individuální svobodě.⁷⁵

⁷¹ Srov. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 114- 115.

⁷² Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. I. Dětství a dospívání*. Praha : Karolinum, 2005, s. 338.

⁷³ Srov. PLEVOVÁ, I. *Kapitoly z vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 44; ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha : Portál, 2004, s. 200; NOVOTNÁ, L. a kol. *Vývojová psychologie*. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2004, s. 56.

⁷⁴ Srov. VÁGNEROVÁ, M. , VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*. Praha : Univerzita Karlova : Karolinum, 1992, s. 110.

⁷⁵ Srov. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 115.

2.4 Socializace v adolescenci

V následující podkapitole se zaměříme blíže na některé aspekty socializace a sociálního vývoje adolescentního období.

Jak již bylo uvedeno dříve, Vágnerová uvádí, že období pozdní adolescence je fází přechodu do dospělosti, z čehož vyplývá, že jedinec je stále více akceptován jako dospělý, přičemž se od něj zároveň očekávají i odpovídající projevy chování. Zletilost a odpovědnost k právním úkonům přináší adolescentovi mnohem větší svobodu, například v podobě možnosti rozhodování sám o sobě, uzavírat smlouvy či manželství. Pro toto období je charakteristická také diferenciací a kvalitativní proměna sociálních rolí, v závislosti na nichž jsou kladeny na jedince i určité sociální požadavky. Některé ze sociálních rolí adolescent pouze rozvíjí a ty, které si nově osvojuje, mohou představovat základ pro vymezení specifických rolí dospělosti. Tyto role mohou jedinci přinášet různý osobní význam, mohou být oceňovány, ale také odmítány, jelikož mohou být považovány za předčasné či omezující. V období adolescenta jsou obecně důležité profesní role, role pracujícího, role člena určité skupiny, blízkého přítele a role partnerská.⁷⁶

Stejně tak dle Binarové se v tomto období rozvíjí kvalitativně sociální vazby. Zvláště díky tomu, že se jedinec citově odpoutá od vlastních rodičů a směřuje svůj zájem na uspokojení potřeby partnerství a citové sounáležitosti, dochází u něj k projevům touhy stávat se členem různých skupin a pohybovat se co nejčastěji ve společenských situacích. Dodává, že přílišná závislost adolescentů na vlastní rodině je znakem infantilismu a nevyzrálosti, která může v budoucnosti znesnadnit navazování společenských i partnerských vztahů.⁷⁷

Také Novotná v tomto vývojovém období spatřuje ukončení procesu oddělování se jedince od rodiny, přičemž vrstevníci poskytují adolescentovi emoční podporu a sdílejí s ním pocity a prožitky. Za aktuální považuje potřeby intimních a osobních kontaktů a heterosexuálního vztahu.⁷⁸

V této souvislosti hovoří Binarová o významné potřebě sdružování se adolescentů do skupin, které jim napomáhá k vlastnímu sebeoceňování. Adolescenti udržují skupinové obřady, které mohou být až kontroverzní a názorově konformní v závislosti na skupinovém klimatu. Často přehlíží názory jiných skupin, bouří se proti odlišným názorům, a to hlavně

⁷⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. I. Dětství a dospívání*. Praha : Karolinum, 2005, s. 348- 350.

⁷⁷ Srov. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 116.

⁷⁸ Srov. NOVOTNÁ, L. a kol. *Vývojová psychologie*. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2004, s. 56-57.

dospělých. V této souvislosti lze hovořit o generačním problému či výrazné názorové odlišnosti mezi generacemi.⁷⁹

Vztahy s vrstevníky charakterizuje Vágnerová, oproti předchozímu vývojovému období pubescence jako více hlubší, důvěrnější a trvalejší. Jedinci při navazování vrstevnických vztahů už tolik nepřikládají význam zevnějšku nebo nápadnému chování, oceňují spíše smysl pro pochopení, či porozumění, ale i respektování a toleranci. Na základě prožitých zkušeností dozrávají poté sociální vztahy adolescentů na úroveň, která by mohla představovat předpoklad vyrovnaného partnerství při zakládání rodiny.⁸⁰

V této souvislosti a zároveň spojitosti k adolescentnímu sklonu ke sdružování uvádí Binarová i potřebu navazování erotických vztahů s druhým pohlavím. Proto je pro adolescenci typické období citové spřízněnosti, kterou lze charakterizovat nekritičností partnera, neuváženým jednáním, velkým množstvím společných zájmů. Zklamání z prvních partnerských vztahů bývá velmi negativně prožíváno, neboť zároveň dochází ke zraňování ještě nevyváženého sebecitu adolescenta. Stejně tak je jedinci nepříjemně prožíván nedostatek erotických zkušeností, který nepříznivě působí na sebehodnocení.⁸¹

V souvislosti s Binarovou je dle Plevové potřeba citové vazby nejdominantnější v zamilovanosti jedince, která se projevuje v erotice a zájmu o druhé pohlaví. Objekty zamilovanosti bývají často idealizovány, ovšem za příznivých okolností může zamilovanost vyústit v hlubší a trvalejší vztah. Většina jedinců k tomuto stavu dospívá až na konci adolescentního období, případně na prahu dospělosti.⁸²

V tomto kontextu uvádí Novotná Řičanovu charakteristiku adolescence jako *polygamní stádium* sexuálního vývoje, kdy jedinec získává sexuální zkušenosti s různými partnery, přičemž zároveň poznává nejen sám sebe, ale také své možnosti. Dle něj nejsou manželství ani trvalé citové vztahy pro adolescenta primární. Dodává, že na rodičovskou roli jsou adolescentní jedinci nezralí, ovšem riziko neplánovaného rodičovství je v tomto období časté.⁸³

Důležitým faktorem, který ovlivňuje počátek tohoto období, je změna školy, respektive skupiny spolužáků, na konci období se musí zase jedinec vyrovnat s nástupem do zaměstnání a s tím souvisejícím vstupem do věkově různorodé skupiny spolupracovníku. V adolescenci

⁷⁹ Srov. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 116.

⁸⁰ Srov. VÁGNEROVÁ, M. VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*. Praha : Univerzita Karlova : Karolinum, 1992, s. 112 – 113.

⁸¹ Srov. ŠIMÍČKOVÁ- ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 116.

⁸² Srov. PLEVOVÁ, I. *Kapitoly z vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 45.

⁸³ Srov. NOVOTNÁ, L. a kol. *Vývojová psychologie*. Plzeň : Západočeská univerzita v Plzni, 2004, s. 57.

jedinci také proměňují a rozšiřují teritoria, v nichž tráví svůj život. Přechod na střední školu může být spojen s odchodem z rodiny, kdy adolescent pobývá převážnou část týdne na domově mládeže, přičemž se domů vrací pouze na volné víkendové dny a prázdniny.⁸⁴

Volba povolání představuje dle Binarové jeden z důležitých úkolů adolescenta. Tento úkol pro něj představuje náročnou volbu, zvláště z toho důvodu, že mladiství nemusí mít ještě zcela zájmově vyhraněný názor, není zcela ukončen vývoj jejich schopností, nezávislosti a identity. Dodává, že při volbě povolání dochází často ke střetu zájmu dospívajícího jedince a jeho rodičů. Jedinec se může při volbě povolání pasivně podvolit přání a rozhodnutí rodičů, a to zejména z důvodu nevyhraněnosti jeho zájmů a představ či nedostatečně ujasněného životního cíle, který za příznivých okolností umožňuje logické směřování jedince při volbě povolání.⁸⁵

V této souvislosti uvádí Vágnerová, že povolání je jednou z charakteristik, které určují vlastní identitu jedinců, je součástí jejich sebehodnocení a určitým způsobem prezentuje adolescenta i v oblasti sociální. Proto je důležité, aby i tato oblast uspokojovala jedinci potřeby společenského uplatnění, stimulace a smysluplné aktivity. Dodává, že úspěšnost zvládnutí adaptace na novou životní situaci představuje jeden z mezníků charakterizující jedincův přechod do dospělosti.⁸⁶

Stejně tak Plevová chápe nástup do zaměstnání jako výrazný sociální mezník. Uvádí, že až do začátku pubescence představovala volba povolání pouze imaginární rozhodnutí, které se nevztahovalo na vlastní schopnosti ani na požadavky práce. Ovšem na konci puberty se jedinec musí rozhodnout, kam dále směřovat a konec adolescence s sebou přináší významný mezník nástupu do zaměstnání.⁸⁷

Obecně lze období adolescence považovat za období adaptační či přechodné, kdy jedinec přechází z období dětství do období dospělosti, přičemž se pokouší o vlastní zařazení se do systému společnosti a zároveň se neustále snaží uspokojovat své vlastní potřeby. V souvislosti s domovy mládeže se jedinec ocitá v poměrně nejednoduché situaci. Na straně jedné se od něj vyžadují projevy chování odpovídající dospělému jedinci, na straně druhé je adolescent stále ještě chápán jakožto jedinec, na kterého je neustále dohlíženo a je vyžadováno respektování a dodržování pravidel, která nemusí pramenit z vlastního přesvědčení a názoru.

⁸⁴ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie : Dětství a dospívání*. Praha : Karolinum, 2005, s. 348- 349.

⁸⁵ Srov. ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. a kol. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 116- 117.

⁸⁶ Srov. VÁGNEROVÁ, M. VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*. Praha : Univerzita Karlova : Karolinum, 1992 , s. 112,113.

⁸⁷ Srov. PLEVOVÁ, I. *Kapitoly z vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 45.

3 DOMOVY MLÁDEŽE

V následující kapitole se zaměříme na domovy mládeže, jakožto stěžejní oblast této práce. Nejprve si domov mládeže charakterizujeme obecně dle platné legislativy, uvedeme si základní dokumenty vedené tímto typem zařízení. Dále se soustředíme na vychovatele domova mládeže, na jeho všeobecnou charakteristiku, požadavky na odborné vzdělání či na jeho osobnost. V neposlední řadě nastíníme výchovně- vzdělávací činnost domova mládeže.

3.1 Obecné vymezení

V této podkapitole budeme věnovat pozornost obecnému vymezení domovů mládeže. Směrodatné pro nás bude vymezení dle platné legislativy.

Domovy mládeže se v rámci legislativního vymezení řadí do školských výchovných a ubytovacích zařízení, jejichž činnost upravuje vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních. Tato zařízení zabezpečují žákům a studentům vzdělávání, sportovní či jiné zájmové činnosti v době mimo vyučování, celodenní výchovu, stravování a ubytování. Dle výše uvedené vyhlášky do této kategorie spadají s domovy mládeže také internáty a školy v přírodě.⁸⁸ V běžné praxi se často hovoří o domovech mládeže a internátech jako o synonymech. Ovšem je žádoucí, aby docházelo k rozlišování obou pojmů, především vzhledem k jejich odlišným posláním.

Internáty jsou určeny pro děti a žáky se zdravotním postižením a ve své činnosti navazují na školy, které jsou pro tyto děti a žáky zřizovány. Oproti tomu je účelem domova mládeže zabezpečovat kvalifikované výchovné působení, ubytování a stravování žákům středních a vyšších odborných škol.⁸⁹ Za významnou činnost domova mládeže je možné považovat vedení žáků a studentů k plnohodnotnému využívání volného času prostřednictvím zájmových činností.⁹⁰

Hájek uvádí, že domovy mládeže mohou být určeny pouze pro jednu střední školu či učiliště nebo se jedná o samostatné zařízení, které slouží žákům více škol.⁹¹ Avšak v praxi se

⁸⁸ Srov. Vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních, § 1; HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 150.

⁸⁹ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 151; PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002, s. 127.

⁹⁰ Srov. Vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních, § 2.

⁹¹ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 150.

lze setkat i s kombinací obou typů. Domov mládeže je sice zřízen pro žáky a studenty jedné školy, ovšem z důvodů nedostatečného zaplnění kapacity žáky a studenty příslušné školy zde bývají ubytováni i žáci z různých škol, aniž by domov mládeže tvořil samostatné zařízení. Bůžek dělí domovy mládeže obdobně na samostatné domovy, domovy mládeže při středních školách a domovy mládeže při středních odborných učilištích, ovšem zde se více soustřeďuje na typ střední školy, při které je domov mládeže zřízen.⁹²

Příslušná vyhláška taktéž vymezuje organizaci domova mládeže. Základní jednotkou výchovně vzdělávací činnosti je výchovná skupina. Vedením jedné výchovné skupiny je pověřen jeden vychovatel. Počet žáků a studentů ve skupině se stanovuje minimálně na dvacet, maximálně na třicet členů. Avšak v odůvodněných případech může ředitel domova navýšit maximální počet členů jedné výchovné skupiny až o tři. Pokud se jedná o skupinu, kterou tvoří výlučně studenti je nejnižší počet studentů stanoven na čtyřicet a nejvyšší na padesát. Jedná – li se o skupinu, kterou tvoří pouze žáci a studenti se zdravotním postižením odvíjí se počet členů výchovné skupiny od počtu žáků ve třídě školy samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením.⁹³

Žáci bývají ubytováni v pokojích na domově mládeže odděleně dle pohlaví, případně i podle věku.⁹⁴ Z toho je zřejmé, že když se jedná o studenty, nemusí jejich ubytování na příslušné pokoje odpovídat kritériím ubytování žáků.

Z vyhlášky mimo jiné také vyplývá, že při přijímání žáků nebo studentů do domova mládeže bere ředitel domova ohled na vzdálenost domova od místa bydliště, dopravní dostupnost, sociální poměry či zdravotní stav žadatelů. O přijetí či nepřijetí žáka nebo studenta do domova rozhoduje ředitel na základě podané přihlášky na příslušný školní rok. Přihlášku podávají zákonní zástupci nezletilého žáka, či zletilý žák či student. Ředitel domova má povinnost písemně vyrozumět zákonné zástupce, zletilé žáky či studenty o výsledku žádosti o ubytování.⁹⁵

Taktéž ukončení ubytování v domově mládeže v průběhu školního roku upravuje paragraf 4. Umístění na domově může být ukončeno studentovi či žákovi pokud o to požádá zákonný zástupce nezletilého žáka, či zletilý žák nebo student, pokud došlo k opakovanému neuhrazení platby za ubytování, školní stravování a zároveň neproběhla dohoda o náhradním termínu úhrady. Další možnosti mohou představovat ukončení, přerušování eventuálně vyloučení žáka či studenta ze studia, jeho přestěhování do místa, kde se nachází škola, která mu poskytuje

⁹² Srov. GRECMANOVÁ, H., et al. *Obecná pedagogika. II.* Olomouc : HANEX, 1998, s.185.

⁹³ Srov. Vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních, § 3.

⁹⁴ Srov. tamtéž, § 3.

⁹⁵ Srov. tamtéž, § 4.

vzdělávání a v neposlední řadě dochází k ukončení ubytování, pokud je žák či student z domova mládeže vyloučen.⁹⁶ Dle školského zákona může být jedinec vyloučen ze školského zařízení, pokud závažně porušil povinnosti, které stanovuje školský zákon nebo vnitřní řád příslušného zařízení. O vyloučení žáka či studenta rozhoduje ředitel školského zařízení.⁹⁷

Pokud se jedná o domov mládeže, jehož zřizovatelem je stát, kraj, obec nebo svazek obcí stanovuje příslušná vyhláška výši úhrady za ubytování. Pro stanovení výše platby je směřodátne rozdělení domova na pokoje do I. nebo II. kategorie. Kritériem pro zařazení do příslušné kategorie je počet jednotlivých lůžek na pokoji. Do I. kategorie spadají pokoje s nejvýše třemi lůžky a výše úplaty je stanovena na nanejvýš na tisíc šest set korun za jedno lůžko na jeden kalendářní měsíc. Pokoje se čtyřmi až šesti lůžky přísluší do II. kategorie a cena odpovídající jednomu lůžku na jeden měsíc činí maximálně devět set korun. Konkrétní výši částky stanovuje ředitel domova s ohledem na vybavenost zařízení a úroveň poskytovaných služeb. Výše úplaty je stanovena paušálně, i když žák nebo student není na domově přítomen po všechny dny v kalendářním měsíci. Výjimku představují situace, kdy není žák nebo student ubytován na domově po celý měsíc, a to z důvodu organizace školního roku ve škole, kterou navštěvuje. V tomto případě je výše závislá na konkrétním počtu dní, po které je ubytovaný.⁹⁸

3.2 Dokumentace domova mládeže

V následující podkapitole uvedeme, jakou dokumentaci vedou na domovech mládeže. Velmi stručně se zmíníme o běžné dokumentaci domova, blížeji se soustředíme na školní vzdělávací program a vnitřní řád domova.

Školský zákon ukládá školám a školním zařízením povinnost vést podle povahy své činnosti vedení určité dokumentace. Pávková uvádí, že důvodem pro vedení pedagogické dokumentace je skutečnost, že slouží jako doklad o pedagogické činnosti, která je na domovech prováděna. Do této dokumentace lze zařadit školní vzdělávací program, evidenci ubytovaných žáků a osobní spisy žáků, záznamy o výchovně-vzdělávací činnosti, denní hlášení, vnitřní řád domova mládeže, rozvrh služeb vychovatelů a zápisy z pedagogických

⁹⁶ Srov. Vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních, § 4.

⁹⁷ Srov. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolní, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, § 31. Ředitel školy může uložit také podmíněčné vyloučení, přičemž současně stanoví zkušební lhůtu, kterou určí nejdéle na dobu jednoho roku. Pokud se žák či student v průběhu této zkušební lhůty dopustí dalšího porušení povinností, může ředitel rozhodnout o jeho vyloučení.

Srov. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolní, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, § 31.

⁹⁸ Srov. Vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních, § 5.

rad. Dále vedou domovy mládeže jednací protokol o došlé a odeslané poště, personální dokumentaci, hospodářskou a účetní evidenci, knihu úrazů, protokoly o kontrolách vedení domova, zápisy z jednání žákovské samosprávy či krátkodobé plány.⁹⁹

Evidence ubytovaných žáků a osobní spisy žáků obsahují přihlášku, podepsanou žákem, studentem či v případě neplnoletosti žáka jeho zákonným zástupcem, dále zahrnuje osobní data, kontaktní adresy, studijní výsledky, popřípadě další doplňující údaje. Důležité je zabezpečit osobní data proti neoprávněnému zneužití. Osobní spisy žáků bývají vypracovávány v rámci standardizovaných tiskopisů. Záznamy o výchovně- vzdělávací činnosti jsou vedeny ve stanovených denících výchovných skupin, které obsahují seznamy žáků či studentů, měsíční plány výchovné skupiny, při jejichž vypracovávání spolupracují vychovatelé společně s ubytovanými jedinci. Dále obsahují záznamy o kontrolách a klasifikaci žáků a studentů. Deník zároveň slouží pro záznamy každodenní činnosti se žáky, ovšem pravidelné režimové aktivity výchovné skupiny se do deníku nezaznamenávají. Denní hlášení používají vychovatelé k zaznamenávání průběhu služby, denních stavů žáků, počtů nemocných, zjištěné provozní závady nebo mimořádné události. Taktéž pro denní hlášení bývá k dispozici standardizovaný tiskopis. V zápisech z pedagogických rad se zachycují průběhy i závěry jednotlivých bodů jednání.¹⁰⁰

3.2.1 Školní vzdělávací program domova mládeže

Tento oddíl budeme věnovat školnímu vzdělávacímu programu domova mládeže. Uvedeme a krátce charakterizujeme náležitosti a obsah tohoto pedagogického dokumentu.

Jak uvádí Hájek, povinnost mít vypracovaný školní vzdělávací program stanovuje školský zákon pro všechny školské subjekty, ve kterých probíhá výchova a vzdělávání. Pro školy vydalo Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy České republiky Rámcové vzdělávací programy¹⁰¹, pro školská zařízení, a tím pádem i pro domovy mládeže tento druh dokumentů

⁹⁹ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002, s. 132; HÁJEK, B. *Kroky vytváření školního vzdělávacího programu pro domov mládeže*. Praha : Národní institut pro další vzdělávání, 2008, s. 36; Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolní, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, § 28.

¹⁰⁰ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002, s. 132.

¹⁰¹ Rámcové vzdělávací programy jsou kurikulární dokumenty vymezující zejména cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání podle zaměření daného oboru, organizační uspořádání, profesní profil absolventů, průběh či ukončování vzdělávání. Zároveň upravují nezbytné materiální, personální a organizační, bezpečnostní podmínky, podmínky ochrany zdraví a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Na jejich základě si školy vytváří vlastní školní vzdělávací programy.

Srov. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolní, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, § 4; PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2009, s.242.

vydán nebyl. Každý domov mládeže si tedy vytváří vlastní školní vzdělávací program podle místních podmínek.¹⁰²

Hájek uvádí, že kromě legislativní roviny, která stanovuje školní vzdělávací program, jako povinný pedagogický dokument je třeba vnímat i jeho pedagogickou, evaluační a společenskou rovinu. Z pedagogického hlediska je důležité, školní vzdělávací program v sobě propojuje jednotlivé vzdělávací a výchovné činitele s přihlédnutím k zásadám volného času. Evaluační kritérium tohoto dokumentu nastavuje hodnotících parametry pro konkrétní typ domova mládeže, který umožňuje zejména vnitřní evaluaci zařízení. Školní vzdělávací program svou povahou splňuje také společenskou rovinu. Nejen zákonným zástupcům, žákům, a studentům, ale i celé veřejnosti podává základní informace o zařízení, například plán aktivit pro rozvoj dispozic žáků a studentů, zajišťování bezpečnosti či materiální podmínky, jsou údaje, prostřednictvím nichž se může domov mládeže příznivě prezentovat.¹⁰³

Školský zákon určuje pro školní vzdělávací programy, pro které není stanoven rámcový vzdělávací program konkrétní cíle vzdělávání, formy, obsah a časový plán vzdělávání, materiální, personální a ekonomické podmínky, podmínky pro přijímání, průběh a ukončování vzdělávání, zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví či podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Školní vzdělávací program pro domovy mládeže může flexibilně zahrnovat otázky týkající se délky vzdělání. Problematiku přijímání uchazečů a ukončování vzdělávání řeší primárně vnitřní dokumenty domova, které mohou být uvedeny jako příloha školního vzdělávacího programu.¹⁰⁴

Tyto údaje lze považovat i za jednotlivé součásti struktury školního vzdělávacího programu. Identifikační údaje a charakteristika zařízení, které jsou pro školy povinné, jsou sice pro domovy mládeže údaji nepovinnými, ovšem v případě charakteristiky zařízení může být její zařazení do struktury školního vzdělávacího programu prospěšné pro uvedení do celé problematiky. Tato charakteristika obsahuje podstatné údaje o domově, například zdali funguje domov samostatně či s nějakou školou, jakou má ubytovací kapacitu, stravovací služby či zda existuje povinnost odjezdových víkendů. Závazné části školního vzdělávacího programu pro domovy mládeže jsou tedy určení konkrétních vzdělávacích cílů, forem

¹⁰² Srov. HÁJEK, B. *Kroky vytváření školního vzdělávacího programu pro domov mládeže*. Praha : Národní institut pro další vzdělávání, 2008, s. 6-7.

¹⁰³ Srov. tamtéž, s. 15-16.

¹⁰⁴ Srov. tamtéž, s. 17-18; Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolní, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, § 5.

a obsahu, časový plán, evaluace, podmínky materiální, personální, ekonomické a pro činnost žáků se speciálními potřebami a zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví.¹⁰⁵

Při vytváření konkrétních cílů vzdělávání je možné vycházet z obecných cílů vzdělávání¹⁰⁶ či opět specifikace konkrétního domova mládeže. Při vymezení forem vzdělávání lze vycházet z kategorizace na stálé úkoly vychovatele, pravidelné činnosti a příležitostné akce, přičemž vždy je žádoucí akceptování požadavků pedagogiky volného času. Obsah, jakožto nejdůležitější část školního vzdělávacího programu má podobu konkrétních výchovných a vzdělávacích aktivit, které mají být realizovány v určené době, přičemž se u jednotlivých aktivit mohou zmiňovat i zamýšlené kompetence¹⁰⁷, které jsou aktivity posilovány a rozvíjeny. Školy mají stanovený časový plán vzdělávacími cykly, i vzdělávací programy domovů mládeže mohou mít stanovenou časovou účinnost například na rok či čtyři roky, v některých případech může zastupovat i roční plán. Evaluace se vztahuje jednak k samotnému školnímu vzdělávacímu programu, tak ke konkrétním činnostem. Tento dokument je jedním z prostředků, kterými lze po určitém časovém úseku zhodnotit co je v plánu dobré, co by bylo vhodné opravit či doplnit. Materiální podmínky vyjadřují stav a vybavení pokojů i veškerých prostor domova. Zahrnují nejenom současný stav, ale i předpokládané změny ve vybavení a zařízení. Počet vychovatelů, jejich výchovnou práci, kvalifikaci, další vzdělávání či specializaci upravují v programu personální podmínky. Ekonomické podmínky jsou většinou chápány především z hlediska ubytovaných jedinců, konkrétně výše plateb.¹⁰⁸

Školní vzdělávací program je základním pedagogickým dokumentem, který může směřovat pedagogy, představuje nástroj řízení a evaluace, zároveň poskytuje informace žákům či jejich rodičům.¹⁰⁹ Ač je důležitost tohoto dokumentu nepopiratelná, v praxi se

¹⁰⁵ Srov. HÁJEK, B. *Kroky vytváření školního vzdělávacího programu pro domov mládeže*. Praha : Národní institut pro další vzdělávání, 2008, s. 6-7; Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiném vzdělávání, § 5.

¹⁰⁶ Obecný cíl vzdělávání může dle školského zákona představovat: „rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života“. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiném vzdělávání, § 2.

¹⁰⁷ Průcha v pedagogickém slovníku charakterizuje kompetence jako soubor vědomostí, zkušeností, hodnot a postojů, které jsou důležité pro učení, osobní rozvoj a uplatnění jedince v životě. V průběhu školního vzdělávání by měli být všichni žáci vybaveni klíčovými kompetencemi, které představují základ pro celoživotní učení jedince a umožní mu vstup do samostatného života i pracovního procesu.

Srov. PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2009, s.129-130.

¹⁰⁸ Srov. HÁJEK, B. *Kroky vytváření školního vzdělávacího programu pro domov mládeže*. Praha : Národní institut pro další vzdělávání, 2008, s. 6-7.

¹⁰⁹ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 164.

můžeme setkat se vzdělávacími programy, které postrádají důkladné vypracování, či s domovy, které dokonce žádným vzdělávacím program stále vypracovaný nemají.

3.2.2 Vnitřní řád domova mládeže

V následujícím oddílu se stručně zaměříme na vnitřní řád, jakožto další významný dokument domova mládeže.

Vnitřní řád domova mládeže vydává ředitel příslušného zařízení. Vzhledem k tomu, že s tímto dokumentem musí být žáci, jejich zákonní zástupci a studenti prokazatelným způsobem seznámeni, je vhodné, aby byl vypracován srozumitelně i pro nepedagogickou veřejnost. Zároveň je žádoucí, aby byl vnitřní řád vyvěšen celoročně na přístupném místě. Doporučuje se, aby byl vnitřní řád vypracováván rámcově, tudíž aby nebylo nutné jej každoročně přepracovávat. Dle školského zákona upravuje vnitřní řád práva a povinnosti žáků, studentů a jejich zákonných zástupců a vzájemné vztahy s pedagogickými pracovníky, provoz a vnitřní režim zařízení, podmínky pro zajištění bezpečnosti, ochrany zdraví žáků a studentů, zajištění jejich ochrany před sociálně patologickými jevy, projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí. V neposlední řadě upravuje podmínky pro zacházení s majetkem domova mládeže ze strany žáků a studentů.¹¹⁰

Pávková uvádí některá konkrétní práva a povinnosti žáků ubytovaných v domově mládeže. Mezi práva lze zařadit například používání přidělené místnosti s příslušenstvím a využívání veškerého zařízení určeného žákům, podílení se na organizaci života na domově mládeže a účastnění se všech akcí pořádaných domovem, požadování účelného vybavení pokoje, podávání připomínek ke všem záležitostem života na domově či právo na dny pracovního klidu odjíždět do bydliště, přičemž odjezd se zapisuje do odjezdové knížky. Během týdne mohou nezletilí ubytovaní odjíždět domů či jinam, pouze s předběžným písemným souhlasem zákonných zástupců. Ubytovaní jedinci taktéž mohou svého skupinového vychovatele požádat v kterýkoliv den v týdnu o udělení vycházky.¹¹¹

Mezi povinnosti ubytovaných, které jsou uvedené ve vnitřním řádu, patří v první řadě dodržování samotného vnitřního řádu, stejně tak jako pokynů pracovníků domova. Žáci a studenti mají také povinnost se svědomitě připravovat na vyučování, udržovat ve svých osobních věcech a stejně tak i v prostorách domova pořádek, dodržovat pravidla bezpečnosti, ochrany zdraví a protipožární předpisy, vždy oznámit příslušnému vychovateli jakýkoliv úraz či onemocnění. V případě, že nezletilý žák onemocní doma, jde k lékaři v místě bydliště, nebo

¹¹⁰ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002, s. 127; Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiném vzdělávání, § 30.

¹¹¹ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002, s. 128.

zůstane-li doma jsou zákonní zástupci povinni informovat o této skutečnosti vychovatele. Vnitřní řád vyžaduje po ubytovaných kupříkladu i respektování zásad slušného a ohleduplného chování, docházení na domov mládeže vždy včas, střízlivý a slušně upravený.¹¹²

Jak již bylo zmíněno, součástí vnitřního řádu může být i denní režim domova, ve kterém se rozvrhově stanovují základní momenty a činnosti na domově, jako je budíček, doba osobní hygieny, vycházek, večerky, či úklidu pokojů. Konkrétní charakter denního režimu určují místní podmínky či typ školy, který ubytovaní navštěvují. Například studenti vyšších odborných škol, mohou mít denní režim volnější, ovšem vždy s ohledem na ostatní ubytované.¹¹³

3.3 Vychovatel na domově mládeže

V kapitole věnované personální stránce domova mládeže se zaměříme na vychovatele¹¹⁴ na domovech mládeže, jeho kvalifikační požadavky, či na některé osobnostní charakteristiky.

3.3.1 Vymezení pracovní pozice vychovatele

Pávková uvádí, že v domovech mládeže jsou pedagogičtí pracovníci zařazeni na pozici vychovatele.¹¹⁵

Při definování pedagogického pracovníka vychází Průcha ze zákona 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Za pedagogického pracovníka lze považovat toho, kdo koná přímou výchovnou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost, přičemž dochází k jeho přímému působení na vzdělávané. Pedagogický pracovník je zároveň zaměstnancem právnické osoby, která vykonává vzdělávací činnost nebo ředitelem školy. Zákon definuje kategorie pedagogických pracovníků, a to učitele, pedagoga v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, vychovatele, speciálního pedagoga, psychologa, pedagoga volného času, asistenta pedagoga, trenéra, vedoucího pedagogického pracovníka.¹¹⁶

Pávková v této souvislosti uvádí, že v oblasti výchovy ve volném čase, v době mimo vyučování se uplatňují především dvě z výše uvedených profesí, a to pedagog volného času

¹¹² Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002, s. 128.

¹¹³ Srov. tamtéž, s. 129.

¹¹⁴ Svobodová uvádí, že ač se v praxi se setkáváme většinou s vychovatelkami a učitelkami, používá se v textech o výchově většinou označení v mužském rodě. Srov. SVOBODOVÁ J., ŠMAHELOVÁ B. *Kapitoly z obecné pedagogiky*. Brno : MSD s.r.o. , 2007, s. 85.

¹¹⁵ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002, s. 129.

¹¹⁶ Srov. Zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, § 1, 2; PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 2009, s. 196.

a vychovatel. Pedagog volného času má působnost zejména ve střediscích volného času, tedy v domech dětí a mládeže a ve stanicích zájmových činností, kdežto v zařízeních pro zájmové vzdělávání jako je školní družina či školní klub a výchovná a ubytovací zařízení typu internátu, školy v přírodě a domovů mládeže bývá, jak je již výše uvedeno, používáno označení vychovatel.¹¹⁷

Zákon o pedagogických pracovních stanovuje předpoklady pro výkon této funkce. Jsou jimi plná způsobilost k právním úkonům, odborná kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, kterou pedagogický pracovník vykonává, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a prokázaná znalost českého jazyka, pokud byla příslušná kvalifikace získána ve škole s jiným vyučovacím jazyk než českým.¹¹⁸

Způsoby získání odborné kvalifikace vychovatele určuje zákon o pedagogických pracovních. V případě vychovatele domova mládeže lze tuto kvalifikaci získat vysokoškolským studiem v oblasti pedagogických věd zaměřené na vychovatelství či sociální pedagogiku, popřípadě vysokoškolským vzděláním odpovídajícím vzdělání učitele prvního nebo druhého stupně základní školy, učitele střední školy, uměleckých odborných předmětů v základní umělecké škole, střední odborné škole a konzervatoři či učitele jazykové zkoušky s právem státní jazykové zkoušky. Další možnost představuje studium na vyšší odborné škole v oboru zaměřeném na vychovatelství či sociální pedagogiku, popřípadě jiným vzdělávacím programem vyšší odborné školy doplněným bakalářským studiem zaměřeným na vychovatelství nebo sociální pedagogiku, eventuálně vzdělávacím programem celoživotního vzdělávání poskytovaného vysokou školou opět se zaměřením a vychovatelství, sociální pedagogiku a navíc pedagogiku. Možnost představuje také studium na střední škole s maturitní zkouškou v oboru zaměřeném na přípravu vychovatelů a v neposlední řadě lze potřebnou odbornou kvalifikaci získat ukončením středního vzdělávání s maturitní zkouškou v programu střední školy a vzděláním v rámci celoživotního vzdělávání uskutečňovaného vysokou školou a zaměřením na vychovatelství.¹¹⁹

Dle nařízení vlády o stanovení rozsahu přímé vyučovací, výchovné, speciálně pedagogické a pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků je stanovena míra přímé týdenní výchovné práce vychovatele na třicet až třicet dva hodin týdně.¹²⁰

¹¹⁷ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 132.

¹¹⁸ Srov. Zákon. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovních a o změně některých zákonů, § 3.

¹¹⁹ Srov. tamtéž, § 16.

¹²⁰ Srov. Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků. Příloha k nařízení vlády č. 75/2005 Sb., Týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti.

Pávková do přímé výchovné práce zahrnuje zejména činnosti spojené s vedením výchovné skupiny, činnosti se žáky při přípravě na vyučování, organizování činnosti žáků, pedagogickou činnost při akcích domova mládeže či na akcích s organizovanou účastí žáků z domova, vedení zájmových činností, kontrola pořádku a osobních věcí včetně hygieny a práci se žákovou samosprávou. Do nepřímé výchovné činnosti do naplnění celkové týdenní pracovní doby řadí Pávková přípravu na výchovnou činnost, zpracovávání krátkodobých plánů výchovné činnosti vedení pedagogické dokumentace a administrativy, přípravu a zajišťování materiálů na výchovnou činnost, péči o svěřený materiál, účast na provozních a pedagogických poradách, kontrolu žáků a jejich pobytu na domově mládeže v dopoledních hodinách či kontrolu úklidu pokojů po odchodu ubytovaných.¹²¹

3.3.2 Osobnost vychovatele domova mládeže

V následujícím oddílu se zaměříme na některé znaky a požadavky osobnosti vychovatele, jakožto pracovníka ve sféře volného času.

V oblasti požadavků na osobnost pedagogických pracovníků lze obecně spatřovat poměrně vysoké nároky. Tento fakt lze dle Pávkové vysvětlit například náročností pedagogické práce, požadavky na vzdělávání těchto pracovníků, nutností adekvátního jednání s lidmi, schopnosti získat si a udržet autoritu či působit na vychovávané jedince jako žádoucí vzor. Vzhledem k tomu, že pedagogičtí pracovníci patří do kategorie takzvaných pomáhajících pracovníků¹²² je u nich žádoucí také psychická odolnost a celková duševní vyrovnanost. Běžně lze požadavky na osobnost vychovatelů a pedagogů volného času rozdělit do tří skupin, a to na pozitivní obecně lidské vlastnosti, vlastnosti, které jsou obzvláště důležité pro pedagogy a požadavky specifické pro vychovatele a pedagogy volného času.¹²³

Mezi požadavky specifické pro pracovníky v oblasti volného času jsou žádoucí zvláště schopnost přizpůsobovat se proměnlivým podmínkám a adekvátně reagovat na nepředvídané situace, dále tvořivost, fantazie, hravost, příjemné vystupování či pochopení a akceptování věkových zvláštností jedinců.¹²⁴

¹²¹ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 2002, s. 129, 130.

¹²² Psychologický slovník označuje pojem pomáhající profese veškeré profese, které se prostřednictvím teorie, výzkumu a praxe zaměřují na pomoc druhým lidem, identifikaci a řešení jejich problémů či na získávání nových informací o člověku a podmínkách jeho života, čímž mohou přispět k poskytování účinnější pomoci. Srov. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000, s. 185.

¹²³ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 134.

¹²⁴ Srov. tamtéž., s. 136.

Kratochvílová v této souvislosti uvádí, že vychovatel svojí osobností a působením reprezentuje ideály humanismu, svobody a demokracie či mravnosti. Proto jsou tradičními požadavky na vychovatelovu osobnost především všeobecné vzdělání a kulturní rozhled, profesně-odborná pedagogicko-psychologická a metodická připravenost a osobnostní předpoklady. Všeobecné vzdělání a kulturní rozhled vypovídá o úrovni všeobecných, znalostí, rozhledu a orientaci v historii i současnosti, v aktuálních otázkách společenského života. Profesně-odborná připravenost se týká nejen odborného vzdělání v oblasti výchovy a vzdělávání, ale také vychovatelovy schopnosti tvořivě zvládat veškeré požadavky na práci s mládeží a na rozvoj pedagogických kompetencí v oblasti výchovy ve volném čase. Mezi osobnostní předpoklady lze zařadit dobrý vztah k lidem, komunikativnost, tvořivost či manažerské schopnosti. Dodává, že pro kvalitní práci vychovatele je nevyhnutelný pozitivní vztah nejen k dětem a mládeži, ale i lidem celkově, přičemž tento vztah je založený na pedagogickém optimizmu.¹²⁵

Spousta, který na danou problematiku nahlíží spíše z roviny všeobecných osobnostních kvalit jedince, hovoří o významném znaku tvořícím soubor vlastností, které tvoří vzájemně propojenou soustavu psychických vlastností, které je možno rozdělit do tří základních skupin na temperament, schopnosti a charakter. V oblasti temperamentu klade na vychovatele nároky zvláště na jeho psychomotorickou zdatnost, sebeovládání, smyslovou senzibilitu, iniciační způsobilost, vyrovnanost či smysl pro humor. Ze schopností vyzdvihuje například lásku a úctu k člověku, kulturu či přírodě, sebeúctu, asertivitu, autoregulaci, realistické sebepojetí, vystupování, jednání a postoje či schopnosti poznávací, komunikační, kreativní nebo diagnostické. Upřímnost, empatie, svědomitost, zásadovost, slušnost či taktnost představují některé z požadavků na osobnost vychovatele v charakterové oblasti.¹²⁶

Pávková uvádí, že k mnohým ze schopností jako vhodně komunikovat i naslouchat, vcítit se či řídit a vést lidi se člověk může dopracovat vlastním úsilím, ovšem existují i určité vrozené předpoklady, které se jeví pro zdárnou pedagogickou činnost jako žádoucí.¹²⁷

Všeobecně lze v souladu s Pávkovou konstatovat, že na osobnost vychovatele jsou kladeny poměrně vysoké nároky, ovšem spojení všech těchto požadavků u jednoho člověka je téměř

¹²⁵ Srov. KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2004, s. 249, 250.

¹²⁶ Srov. SPOUSTA V., et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase : (úvod do studia pedagogiky volného času)*. Brno : Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1994, s. 133, 134.

¹²⁷ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 135.

nemožné. Proto je žádoucí, aby si vychovatel své slabé a silné stránky uvědomoval a dokázal s nimi pracovat, tak aby své silné stránky posiloval a slabé se naopak snažil zdokonalovat.¹²⁸

3.4 Výchovně vzdělávací činnosti v domově mládeže

V následujícím oddílu se soustředíme na některé charakteristiky výchovně- vzdělávací činnosti probíhající na domovech mládeže. Okrajově se zmíníme o proměnách, které ovlivňují tento druh činnosti či o zájmech a jejich uspokojování na domovech mládeže.

Podle Hájka lze přechod ze základní na střední školu považovat z pohledu jedince za velmi obtížný, a to nejen kvůli odlišnosti učení, ale rovněž v důsledku změny prostředí. Jedinci přicházejí z primárního sociálního prostředí rodiny do nového prostředí vrstevnické skupiny domova mládeže, se kterou jsou v kontaktu nejenom ve škole, ale také v době mimo vyučování. Tato změna s sebou přináší nutnost osvojení si nových studijních návyků, akceptování a dodržování relativně pevného denního režimu nebo vytváření nových sociálních vztahů. Tento přechod mohou jedincům pomoci usnadnit výchovně- vzdělávací činnosti či nabídka zájmových aktivit domova.¹²⁹

Dle Hájka lze v rámci výchovné práce na domovech mládeže rozlišit čtyři základní druhy činností. Jedná se o provádění stálých úkolů vychovatele, pravidelných činností, příležitostních akcí a nabídku spontánních aktivit. Do stálých úkolů vychovatele, tedy jeho průběžných činností lze zařadit například kontrolu pořádku, dodržování denního režimu, naplňování studijního klidu. Pravidelné činnosti mohou představovat dohled nad obvyklými úklidy, schůzemi žákovské samosprávy či organizování zájmové činnosti. Příležitostné akce mohou mít podobu nejrůznějších turnajů, soutěží nebo vánočních besídek. Nabídku spontánních aktivit jako je využívání internetového připojení či hřišť by měli vychovatelé nejen nabízet, ale také motivovat a pozitivně ovlivňovat.¹³⁰

V tomto kontextu nepůsobí vychovatel na domově pouze jako pedagog, ale měl by se pokusit jedincům zastoupit také rodiče či staršího kamaráda, měl by se snažit na něj působit jako rádce či představovat určitý vzor. Proto lze za nezbytné považovat navázání kvalitního neformálního vztahu mezi vychovatelem a ubytovanými jedinci. Jednou z priorit by mělo pro vychovatele představovat navazování dostatečného množství příležitostí, které by žákům

¹²⁸ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 135.

¹²⁹ Srov. HÁJEK, B. *Kroky vytváření školního vzdělávacího programu pro domov mládeže*. Praha : Národní institut pro další vzdělávání, 2008, s. 13.

¹³⁰ Srov. tamtéž, s. 22.

umožňovaly pohovořit s vychovatelem o soukromých či školních problémech, mohli se mu svěřit s nejrůznějšími starostmi, ale také si jenom nezávazně popovídat o prožitých událostech nebo zážitcích. Z toho vyplývají určité požadavky na vychovatele, především na jeho zdravou míru empatie, jako žádoucí se také jeví utváření přátelské atmosféry, vzájemného respektování nejen ze strany vychovávaného, ale také směrem k němu a v neposlední řadě lze za nezbytnou považovat také oboustrannou důvěru, což koresponduje s výše uvedenými všeobecnými požadavky na osobnost vychovatele. Tyto neformální rozhovory jsou významné zvláště z důvodu jejich pozitivního vlivu na utváření životních postojů a hodnotové orientace mladé generace.¹³¹

Hájek taktéž uvádí určité změny v pojetí výchovné práce domovů mládeže, které se odráží v pojetí samotné práce vychovatele v domově mládeže. Se změnami, které přináší vývoj výchovně-vzdělávací soustavy i samotných žáků se i domovy snaží postupně vyrovnat. Takovéto změny mohou představovat například nárůst počtu středních škol a s tím související zvýšení různorodosti ubytovaných žáků, již jsou méně časté výchovné homogenní skupiny, které tvoří žáci jedné školy, mění se také věková struktura ubytovaných, a to směrem k většímu počtu ubytovaných žáků starších osmnácti let, což je způsobeno příchodem zejména starších zletilých žáků na střední školy a zároveň zvýšeným podílem žáků z vyšších odborných škol. Dalšími charakteristickými změnami jsou proměny hodnotových systému mladé generace, výrazný odklon od pravidelné organizované zájmové činnosti v kroužcích, posilování individuálních receptivních činností v oblasti volného času, kdy primární místa zabírají činnosti jako sledování televize, činnosti na počítači a využívání internetu. Všechny tyto trendy se podepisují na větší liberalizaci výchovné práce v domovech mládeže.¹³²

Za významnou výchovně vzdělávací práci na domově mládeže považuje Hájek činnosti spojené s přípravou žáků na vyučování. Tato doba bývá v režimu dne označován jako studijní klid, která nemá být rušena jinými činnostmi. Míru přípravy na vyučování ovlivňují místní podmínky, studijní náročnost, osobní odpovědnost a vyspělost ubytovaných jedinců, popřípadě může tuto míru ovlivňovat střídání praktické a teoretické výuky ve škole. Pevnější studijní doba bývá z pravidla určována u žáků prvních ročníků, přičemž její závaznost se řídí studijními výsledky žáků a studentů, či přáními jejich rodičů. Zvláště u žáků nižších ročníků je v této oblasti nutné získání žádoucích studijních návyků a schopnosti správně se učit.

¹³¹ Srov. HÁJEK, B. *Kroky vytváření školního vzdělávacího programu pro domov mládeže*. Praha : Národní institut pro další vzdělávání, 2008, s. 13.

¹³² Srov. tamtéž, s. 11- 12.

U žáků vyšších ročníků se vychovatelé při stanovení rozsahu a způsobu přípravy na vyučování řídí převážně individuálními studijními výsledky či studijního zaujetí žáků.¹³³

Role vychovatele při této specifické činnosti nabývá několika rovin. Velmi časté je pouhé dohlížení na dodržování studijního klidu či přezkušování žáka dle jeho poznámek v sešitech či dle učebnic. O poznání vyšší stupeň pomoci může představovat učitelovo vysvětlování případných nejasností na základě své odbornosti a zaměřenosti žáků, popřípadě zaujímá při přípravě na vyučování pozici konzultanta. Pokud se jedná o složité odborné předměty, může vychovatel působit jako organizátor, který vytváří skupiny žáků, v nichž se spolužáci mohou pokusit pomoci žákům se slabším prospěchem nebo z nižších ročníků. Pokud se vychovateli podaří navést žáky k odpovědnosti za své studijní výsledky a probudí u nich vysokou míru motivace ke studiu, žáci jsou schopni pracovat zcela samostatně a vychovatel poté může nabízet radu k metodice přípravy na vyučování či vyhledáváním a přípravou studijních materiálů.¹³⁴

Pávková ke středoškolskému věku přiřazuje širokou škálu zájmů, pro něž je už typická relativní hloubka a stálost. Domovy mládeže nabízí dostatek prostoru pro výkon zájmů, které přinášejí jedincům nejen seberealizaci s následným sebeuspokojením a posílením sebevědomí, ale také rozvoj jejich osobnosti. K uspokojení zájmů dochází na domovech mládeže buďto individuální činností, která probíhá v době osobního volna nebo skupinovým organizovaným zájmovým útvarem, popřípadě neformální klubovou činností, která je většinou vázána na službu příslušného vychovatele, který danou zájmovou činnost zároveň garantuje. Vychovatel by měl v oblasti zájmových aktivit plnit role iniciátora, vedoucího a rádce. Vzhledem ke specifčnosti věkového období adolescence je velmi důležité, aby vychovatel při své práci respektoval princip dobrovolnosti, tedy aby docházelo k realizaci zájmových činností na základě nabídky, přičemž vychovatel uplatní účinnou motivaci. Dodává, že tento požadavek má v oblasti volného času jistá omezení, často se jedná pouze o relativní dobrovolnost. Jelikož vychovatel při své práci vytváří podmínky a navozuje situaci tak, aby vychovávaní jedinci nabízený program dobrovolně přijímali, nedochází k aktivitě jedinců výlučně z jejich vlastních pohnutek.¹³⁵

Hájek vyzdvihuje důležitost zájmů zejména z hlediska jejich pozitivního působení v oblasti prevence sociálně patologických jevů. Navozování a rozvíjení zájmů v domovech mládeže

¹³³ Srov. HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 150.

¹³⁴ Srov. tamtéž, s.150-151.

¹³⁵ Srov. PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha : Portál, 2002, s. 44, 131; HÁJEK, B. *Kroky vytváření školního vzdělávacího programu pro domov mládeže*. Praha : Národní institut pro další vzdělávání, 2008, s. 13-14; HÁJEK, B., HOFBAUER, B. PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : Současné trendy*. Praha : Portál, 2008, s. 80.

může přispívat ke snižování výskytu výchovných problémů. Uvádí, že v současné pedagogice prochází jedinci třemi hlavními oblastmi výchovy a učení. Jedná se o formální, neformální a informální vzdělávání. V rámci působení domova mládeže jde o neformální i informální vzdělávání. Do kategorie neformálního vzdělávání lze zařadit cílené působení vychovatelů či akce, které pořádá, nabízí či umožňuje domov mládeže. Informální vzdělávání může představovat prostředí, vrstevnické vztahy i celkové klima zařízení. V rámci domova mládeže mládež se formální a neformální vzdělávání vzájemně ovlivňuje a podmiňuje. Nelze například na jedince úspěšně pedagogicky působit, jestliže bude v zařízení panovat nepříznivé, či dokonce nepřátelské sociální klima.¹³⁶

Domovy mládeže představují významnou součást školské vzdělávací soustavy. Vzhledem k tomu, že jedinci jsou na domově mládeže ubytováni většinu školního roku a tráví tam i poměrnou část dne, bylo by vhodné, aby se jim ze strany domova mládeže dostávalo nejen optimálního prostředí, ale i prostředků k uspokojování jejich potřeb. V závislosti na volném čase působí domov mládeže jako významný činitel v této oblasti u ubytovaných jedinců. Domov mládeže může svou činností rozvoj jedince podpořit a příznivým směrem ovlivnit, zároveň ale může v případě nedostatečného či žádného zájmu o ubytované studenty přispívat k jejich nepříznivému vývoji.

¹³⁶ Srov. HÁJEK, B. *Kroky vytváření školního vzdělávacího programu pro domov mládeže*. Praha : Národní institut pro další vzdělávání, 2008, s. 14.

4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

4.1 Cíle výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zmapovat trávení volného času respondentů během školního týdne a využívání volnočasové nabídky domova zde ubytovanými jedinci.

Díličními cíli bylo zjistit, jakými aktivitami ubytovaní jedinci vyplňují svůj volný čas a jejich subjektivní pocit množství volného času během školního týdne. Zajímalo nás, zda tito jedinci upřednostňují aktivity, které si mohou organizovat sami, či aktivity, které jim zprostředkovávají a organizují vychovatelé. Dalšími cíli bylo zjistit, jaké vybavení a prostředí nabízené domovem mládeže respondenti využívají či jak často navštěvují zájmové kroužky poskytované domovem mládeže. V souvislosti se zájmovými kroužky jsme chtěli zjistit, jaká je návštěvnost jednotlivých kroužků, jak účastníci hodnotí činnosti, které jsou v rámci kroužku vykonávané, jak oceňují práci vychovatele při vedení a organizování činností kroužku, jak vnímají vzájemné vztahy mezi účastníky kroužku či co je motivuje k účasti na těchto činnostech. Cílem bylo zjistit, zda respondenti postrádají nějaké zájmové kroužky či konkrétní činnosti v rámci již nabízených kroužků. Zjišťovali jsme také, jestli a které nepravidelné volnočasové akce pořádané domovy mládeže respondenti využívají, popřípadě jaké z tohoto druhu aktivit by na domově mládeže uvítali. Zajímalo nás, zda existuje statisticky významný rozdíl v návštěvnosti alespoň jednoho zájmového kroužku mezi dívkami a chlapci, zda je rozdíl v upřednostňování organizování zájmových aktivit vychovatelem mezi studenty maturitních a nematuritních oborů. V neposlední řadě jsme chtěli zjistit, zda lze statisticky významný rozdíl mezi chlapci a dívkami spatřovat také v návštěvnosti nepravidelných volnočasových aktivit.

4.2 Výzkumné otázky

Na základě výše uvedených výzkumných cílů, jsme stanovili výzkumné otázky, jejichž prostřednictvím jsme se vytyčených cílů pokusili dosáhnout. Výzkumné otázky byly následující:

1. Jakými způsoby tráví respondenti volný čas během školního týdne na domově mládeže i mimo něj?
2. Jaké množství volného času mají respondenti a co považují za příčinu nedostatečného množství volného času během školního týdne?

3. Upřednostňují respondenti aktivity spontánní, nebo organizované a z jakého důvodu?
4. Jaké prostředí a vybavení domova umožňující trávení volného času respondenti využívají?
5. Jaká je návštěvnost zájmových kroužků, jak respondenti hodnotí činnosti, práci vychovatele a vzájemné vztahy v těchto kroužcích?
6. Co motivuje respondenty k účasti na zájmových kroužcích a jaké zájmové kroužky v nabídce domova postrádají?
7. Jakých nepravidelných volnočasových akcí se respondenti účastní a které by do programu domova zařadili?

4.3 Hypotézy

Výše uvedených výzkumných cílů jsme se pokusili dosáhnout také na základě stanovení několika hypotéz. Východiskem pro jejich vymezení byly rozhovory s vychovateli domovů mládeže, na nichž výzkumné šetření probíhalo. Hypotézy byly následující:

H1: V návštěvnosti alespoň jednoho zájmového kroužku existuje rozdíl mezi dívkami a chlapci.

H2: V upřednostňování organizování volnočasových aktivit vychovatelem existuje rozdíl mezi respondenty studujícími maturitní a nematuritní obory.

H3: Ve využívání většiny nepravidelných volnočasových aktivit existuje rozdíl mezi dívkami a chlapci.

4.4 Metodologie výzkumného šetření

Jako výzkumná metoda byl zvolen dotazník.¹³⁷ Vzhledem k cílové skupině výzkumného šetření, kterou představují adolescentní jedinci ubytovaní na domovech mládeže, se dotazníkové šetření jeví jako optimální, a to zvláště na základě osobních rozhovorů s vychovateli konkrétních domovů mládeže a jejich zkušenostmi.

Dotazník pro toto výzkumné šetření byl složen z úvodní části, která obsahovala vysvětlení zadávání dotazníku a základní pokyny k jeho vyplnění. Následovala část zjišťující faktografické údaje o respondentech, týkající se střední školy, oboru a ročníku, který studují,

¹³⁷ Gavora charakterizuje dotazník jako způsob kvantitativního získávání údajů, kdy jsou respondentům písemně kladeny otázky, na které respondenti písemně odpovídají.
Srov. GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2000, s. 99.

jejich věku a pohlaví. Následující část tvořili vlastní položky dotazníku. Dotazník obsahoval jak položky otevřené, polouzavřené, tak i uzavřené. První část položek byla určena všem respondentům a zjišťovala informace týkající se například jejich volného času během školního týdne. Druhá část dotazníku se zaměřovala na zájmové kroužky, proto na tyto otázky odpovídali pouze respondenti, kteří pozitivně odpověděli na filtrační otázky, rozdělující respondenty na účastníky zájmových kroužků a na ty, kteří tyto aktivity nevyužívají. V závěrečné části dotazníku byly všem respondentům položeny otázky zjišťující jejich účast na nepravidelných volnočasových aktivitách.

Zpracování zjištěných údajů probíhalo pomocí kvalitativní analýzy, údaje byly zaznamenány do tabulek absolutních a relativních četností, ale také do grafů. Hypotézy jsme ověřili pomocí testu dobré shody chí-kvadrát.

4.5 Výzkumný soubor

Výzkum byl realizován ve dvou domovech mládeže v Olomouckém kraji. Nejprve stručně popíšeme obě zařízení a poté se zaměříme na charakteristiku respondentů. Pro rozlišení jednotlivých domovů mládeže budeme používat označení domov mládeže A a domov mládeže B.

Domov mládeže A je školským zařízením, který poskytuje služby nejen studentům tříletých učňovských a dvouletých navazujících maturitních oborů střední školy gastronomie a potravinářství, ale zároveň studentům čtyřletým maturitním oborům střední hotelové školy. Celková kapacita zařízení činí 290 míst, ovšem nyní je v něm ubytováno pouze 78 studentů. V současnosti působí na domově mládeže tři skupinová vychovatelé, v čele s vedoucím vychovatelem.

V otázce možností trávení volného času nabízí domovy mládeže různé prostředí či vybavení, v rámci nichž mohou ubytovaní jedinci samostatně, případně s dohledem vychovatele trávit volný čas. V případě domova mládeže A představují toto volnočasové prostředí či vybavení posilovna, venkovní hřiště, klubovna s televizorem a přehrávačem, elektronické šipky, posilovna, samostatný posilovací stroj na klubovně, internetové připojení a učebna počítačové techniky. Vychovatel v těchto případech může působit pouze jako dozor při zajišťování bezpečnosti, například při činnostech v posilovně.

Na domově mládeže A mají všichni skupinová vychovatelé povinnost vést alespoň jeden zájmový kroužek. Kroužky nabízené tímto domovem jsou *Tělocvična a míčové hry*, který

probíhá dvakrát týdně, a to v úterý a čtvrtek, *Knihovna* probíhající v úterý, pondělní kroužek *Stolního tenisu a Střelecký kroužek*, který probíhá ve čtvrtek.

Stejně tak mají všichni ze skupinových vychovatelů povinnost každý měsíc naplánovat, zorganizovat a zrealizovat alespoň jednu aktivitu, která by se dala zařadit do kategorie nepravidelných volnočasových aktivit. Tyto aktivity lze ještě podle jejich charakteru členit na aktivity sportovní, pracovní-výtvarné či společenské. Na domově mládeže A mohou do sportovních nepravidelných volnočasových aktivit spadat například návštěva bowling centra, turnaj ve vybíjené smíšených družstev či soutěž ve střelbě ze vzduchovky. Pracovní-výtvarné aktivity představují činnosti jako výroba a instalace výzdoby pro slavnostní příležitosti, návštěva keramické dílny střediska volného času nebo výtvarná dílna. V rámci společenských aktivit pořádá tento domov mládeže diskotéky, soutěže Miss či společné návštěvy kulturních zařízení.¹³⁸

Domov mládeže B poskytuje služby a ubytování žákům tříletých učňovských oborů, čtyřletých maturitních oborů a dvouletých navazujících maturitních oborů střední školy strojní a stavební, čtyřletých maturitních oborů střední hotelové školy, obchodní akademie a gymnázia. V letošním školním roce je na domově mládeže ubytováno 133 žáků. Společně s vedoucí vychovatelkou zde působí pět skupinových vychovatelů.

V rámci vybavení a prostředí sloužícímu k využívání volného času nabízí domov mládeže B ubytovaným jedincům bezdrátové internetové připojení a výpočetní techniku, venkovní hřiště, stolní fotbal, stolní tenis, denní tisk a časopisy. Dále umožňuje využívání permanentních poukázek do nedalekého plaveckého bazénu, fitness centra či místního divadla.

Pravidelné zájmové kroužky na domově mládeže B vedou vychovatelé buď samostatně, popřípadě se dle rozpisu služeb střídají s dalším vychovatelem. Ubytovaní jedinci mohou navštěvovat kroužek *Internet* probíhajícího od pondělí do čtvrtku, *Posilovnu* v pondělí a středu, pondělní kroužky *Pohybových a relaxačních technik* a *Střeleckého kroužku*, středeční *Výtvarný kroužek* a ve čtvrtek kroužky *Ručních prací* a *Sálové kopané*.

Sportovní nepravidelné volnočasové aktivity mají na tomto domově mládeže podobu kupříkladu turnaje ve stolním tenise, závodu v běhu do schodů či fotbalových utkání. Výroba dekorací, návštěva keramické dílny či výzdoba domova jsou činnosti, jež lze zařadit do pracovní-výtvarných aktivit domova. Nepravidelné společenské volnočasové akce mívají podobu nejrůznějších besed a přednášek, pololetních diskoték nebo exkurzí.¹³⁹

¹³⁸ Srov. Školní vzdělávací program domova mládeže A; osobní rozhovor s vychovatelkou domova mládeže A.

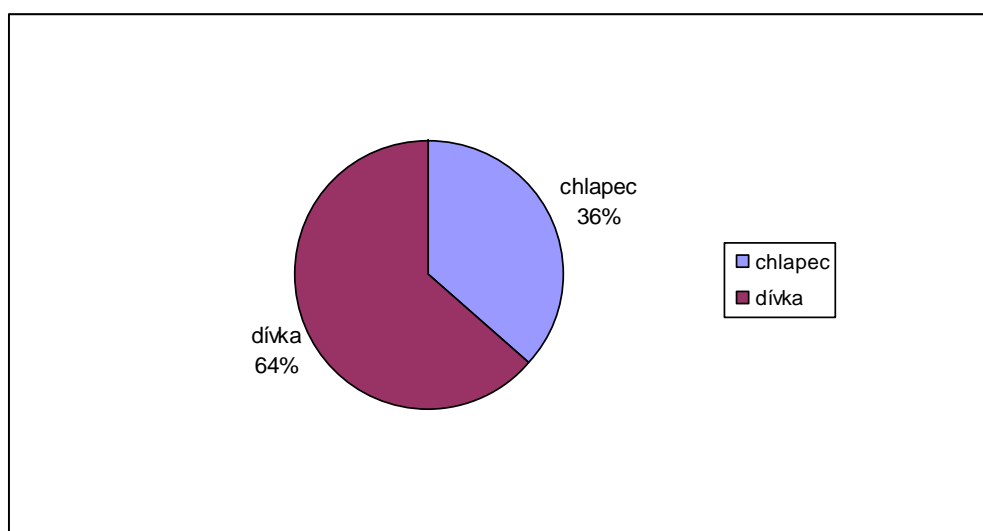
¹³⁹ Srov. www.soje.cz; Plán práce domova mládeže B; osobní rozhovor s vychovatelkou domova mládeže B.

Výběr výzkumného souboru probíhal prostřednictvím institucí popsaných výše. Výzkumný soubor tedy tvořili všichni jedinci ubytovaní na domovech mládeže A i B. Z celkového počtu jedinců ubytovaných na obou domovech mládeže se dotazníkové šetření zúčastnilo dohromady 124 respondentů. Početní a procentuální složení respondentů z hlediska pohlaví zachycuje tabulka 1.

	počet	počet %
chlapec	45	36,29%
dívka	79	63,71%
celkem	124	100,00%

Tab. 1. Soubor respondentů – pohlaví.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 45 chlapců a 79 dívek. Z celkového počtu respondentů odpovídá počet chlapců zhruba 36 %, zastoupení dívek bylo bezmála 64 %. Grafickou podobu vyjádření zjištěných procentuálních hodnot zaznamenává graf 1.

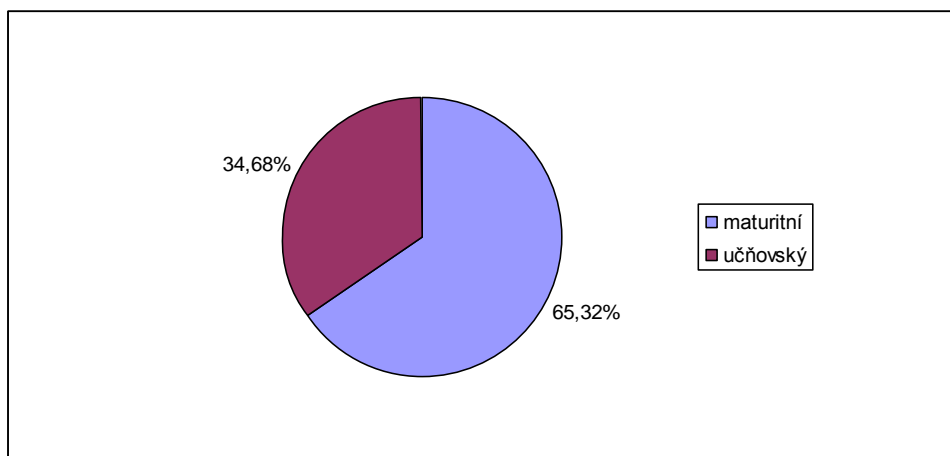
Graf 1. Soubor respondentů – pohlaví.

Vzorek respondentů lze charakterizovat nejen z hlediska pohlaví, ale také podle toho, jaký typ středoškolského studia respondenti studují. Tabulka 2. rozděluje respondenty na studenty maturitního či učňovského oboru.

	dívky	dívky %	chlapci	chlapci %	celkem	celkem %
maturitní	51	64,56%	30	66,67%	81	65,32%
učňovský	28	35,44%	15	33,33%	43	34,68%
celkem	79	100,00%	45	100,00%	124	100,00%

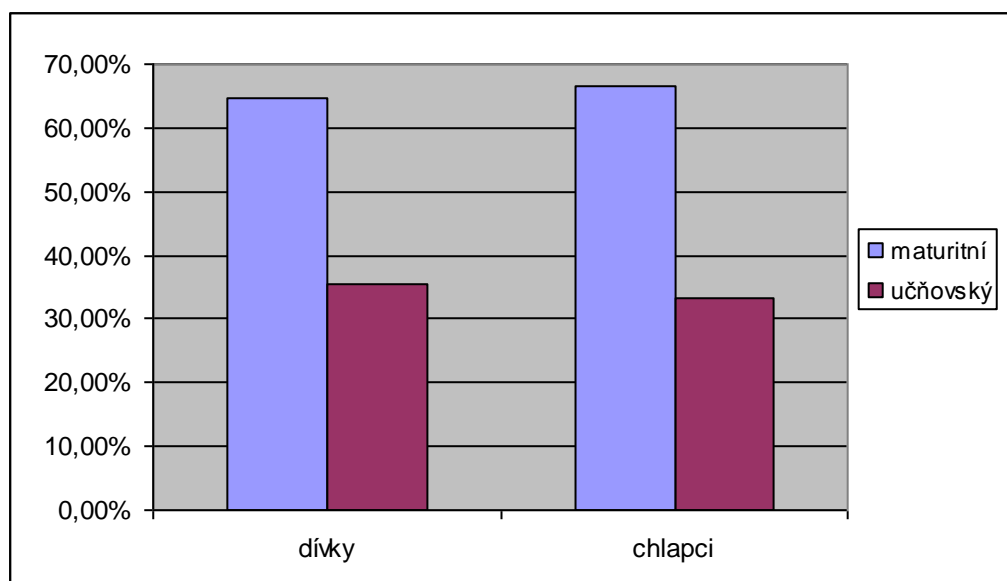
Tab. 2. Rozdělení respondentů – pohlaví, maturitní/učňovský obor.

Studenti maturitních oborů tvořili nadpoloviční většinu ze všech respondentů, konkrétně jich bylo 81 z celkového počtu 124. Zbýlých 43 respondentů představovali studenti učňovských oborů. V procentuálním vyjádření tvořili respondenti maturitních oborů asi 65 %, respondenti učňovských oborů bezmála 35 %. Tyto údaje zobrazuje graf 2.

Graf 2. Soubor respondentů – pohlaví, maturitní/učňovský obor celkem.

Největší zastoupení ze všech respondentů měli studentky maturitních oborů, nejmenší naopak chlapci z učňovských oborů. Dívek maturitních oborů bylo 51, učňovských oborů 28, chlapcům bylo taktéž nejvíce z maturitních oborů v 30 případech, učňovské obory byly zastoupeny v 15 případech. Zjištěné hodnoty zaznamenává graf 3.

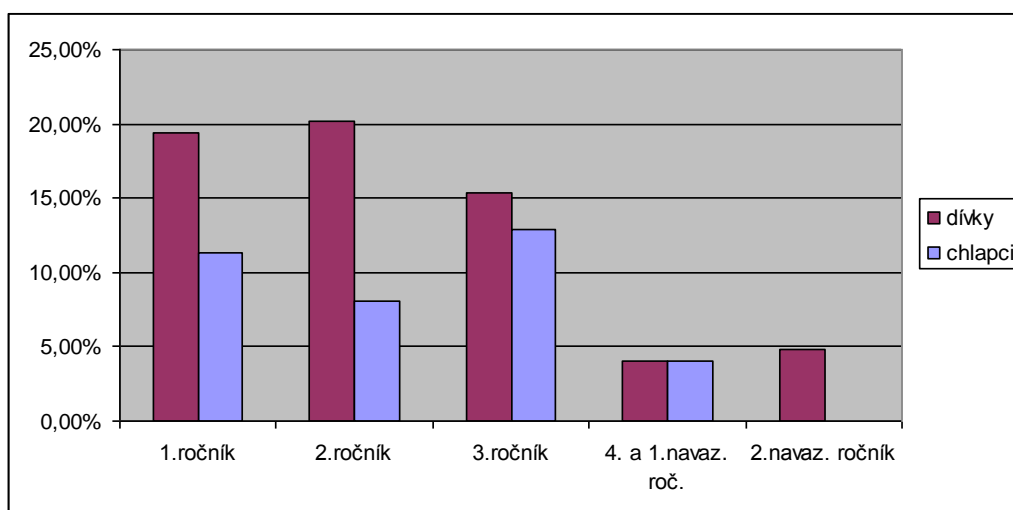

Graf 3. Soubor respondentů – pohlaví, maturitní/učňovský obor.

Respondenty lze diferencovat také na základě ročníku, který v rámci svého studia navštěvují. Vzhledem k tomu, že respondenti jsou studenty jak tříletých učňovských oborů, čtyřletých maturitních oborů a dvouletých nástavbových maturitních oborů, jsme pro zobrazení do tabulky čtvrtý ročník maturitního studia a první ročník nástavbového studia spojili, a to vzhledem k předpokladu, že respondenti těchto ročníků jsou na domově mládeže ubytováni stejný počet let. Rozdělení respondentů dle ročníku studia zaznamenává následující tabulka 3, společně s grafem 4.

	dívky	dívky %	chlapci	chlapci %	celkem	celkem %
1.ročník	24	30,38%	14	31,11%	38	30,65%
2.ročník	25	31,65%	10	22,22%	35	28,23%
3.ročník	19	24,05%	16	35,56%	35	28,23%
4. a 1.navazující ročník	5	6,33%	5	11,11%	10	8,06%
2.navazující ročník	6	7,59%	0	0,00%	6	4,84%
celkem	79	100,00%	45	100,00%	124	100,00%

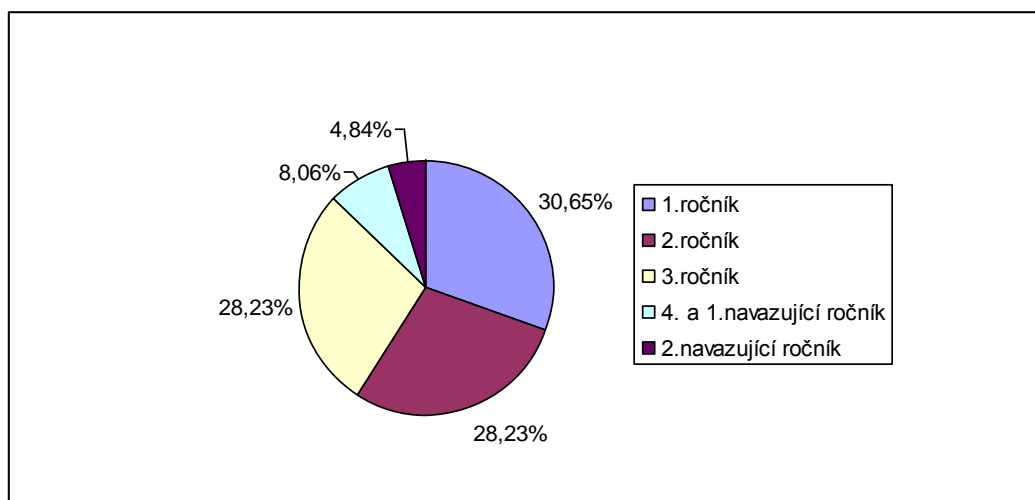
Tab. 3. Soubor respondentů – pohlaví, ročník studia.

Graf 4. Soubor respondentů – pohlaví, ročník studia.

Mezi všemi respondenty zaujímají největší podíl studentky prvního a druhého ročníku. Konkrétně se jedná o 25 a 24 dívek. Velkou část zaujímají poté dívky třetích ročníků, v 19 případech. Dále jsou chlapci z třetích a prvních ročníků s 16 a 14 respondenty. V 10 případech jsou dotazovaní studenty druhého ročníku. Shodně 5 respondentů je dívek a chlapců čtvrtého a prvního navazujícího ročníku studia. V případě druhého ročníku navazujícího studia jsou mezi respondenty zastoupeny pouze dívky, a to v 6 případech.

Následující graf 5 zaznamenává celkové zastoupení respondentů dle ročníku vzhledem k celému výzkumnému souboru.

Graf 5. Soubor respondentů – pohlaví, ročník studia celkem.

Nejvíce početnou skupinu respondentů tvoří studenti prvních ročníků s bezmála 31 %. Druhou a zároveň třetí nejpočetnější kategorií jsou studenti druhých a třetích ročníků, kteří zastupují asi 28 % ze všech dotazovaných jedinců. Následovani jsou studenty čtvrtých a prvních navazujících ročníků s 8 %, nejmenší skupinu tvoří studenti druhých navazujících ročníků s necelými 5 % ze všech respondentů.

4.6 Průběh výzkumného šetření

Jak je již výše uvedeno, výzkumné šetření bylo realizováno dotazníkovou metodou ve dvou domovech mládeže v Olomouckém kraji. Pro dotazníkové šetření jsme se snažili vybrat dva domovy mládeže, které se liší kupříkladu svou velikostí. Před samotným uskutečněním dotazníkového šetření bylo nutné zjistit informace potřebné pro charakterizování vybraných domovů mládeže, zvláště jejich volnočasové nabídky. Tyto informace bylo možné získat prostřednictvím osobních rozhovorů s vychovateli konkrétních domovů mládeže a seznámením se s dokumenty vedenými těmito zařízeními. Před samotným výzkumným šetřením proběhla pilotáž, prostřednictvím které byla ověřena srozumitelnost jednotlivých položek dotazníku. Z důvodu rozdílnosti volnočasové nabídky, prostředí či vybavení domovů, které umožňuje trávení volného času, bylo nutné upravit pro každé zařízení dotazník specificky tak, aby odpovídal konkrétním podmínkám domova.¹⁴⁰ Dotazníky byly rozdány

¹⁴⁰ Viz příloha číslo 1 Dotazník domov mládeže A; příloha číslo 2 Dotazník domova mládeže B.

prostřednictvím vychovatelů domovů mládeže všem ubytovaným jedincům. Důležité bylo ubezpečit respondenty o anonymitě při vyplňování dotazníku. Podstatné informace a pokyny obsahovala úvodní část dotazníku, samotné jeho vyplnění zabralo respondentům maximálně deset minut. Respondenti byli vybráni totálním výběrem, přičemž bylo osloveno 78 respondentů z domova mládeže A a 133 respondentů domova mládeže B. Dohromady byl tedy dotazník rozdán 211 ubytovaným jedincům. Při 124 vyhodnocovaných dotaznících odpovídá návratnost necelým 60 %. V případě domova mládeže A tvořila návratnost 72 %, u domova mládeže B 51 %. Dotazníkové šetření probíhalo po dobu asi jednoho měsíce, a to vzhledem ke skutečnosti, že někteří z jedinců ubytovaných na domovech mládeže vykonávají svou školní praxi v místě bydliště, tudíž nejsou v rámci studijních povinností přítomni na domovech mládeže. Proto bylo žádoucí ponechat dotazníky na domově po tak dlouhou dobu, aby je měli možnost vyplnit i ti žáci, kteří v době zahájení výzkumného šetření nebyli přítomni na domovech mládeže.

4.7 Výsledky výzkumného šetření

Výsledky výzkumného šetření jsme získali na základě vyhodnocování dotazníků od respondentů ubytovaných na domovech mládeže A i B.

Volný čas respondentů během školního týdne na domově mládeže i mimo něj

Abychom zjistili, jak tráví respondenti volný čas během školního týdne na domově mládeže i mimo něj, rozdělili jsme tuto položku na dvě části, a to *Jak trávíš volný čas během školního týdne? A) mimo domov mládeže a B) na domově mládeže?* Nejprve jsme se zaměřili na volný čas respondentů mimo domov mládeže. Při odpovědi na tuto otázku mohli respondenti volit ze čtyř nabízených možností, přičemž bylo možno vybrat i více odpovědí. Poslední možnost, kterou představovala volná odpověď, nevyužil ani jeden z respondentů. Při vyhodnocování této otázky budeme tedy vycházet z toho, že respondenti tráví volný čas mimo domov mládeže:

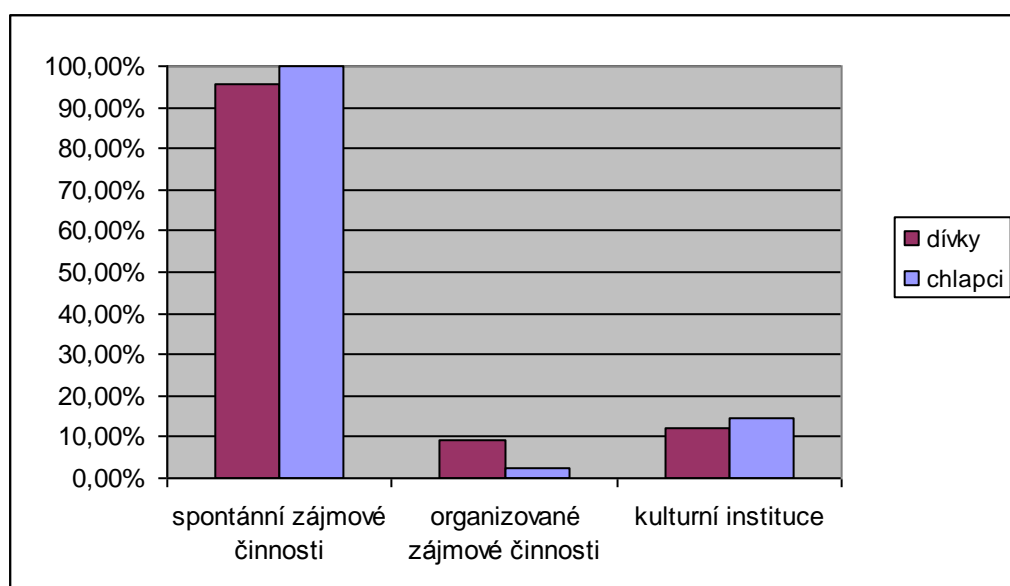
- a) spontánními zájmovými činnostmi, kterými mohou být sportovní aktivity, procházky po okolí nebo poslech hudby,
- b) zájmovými činnostmi organizovanými specializovanými institucemi (v tomto případě mohou tyto instituce zastupovat například základní umělecká škola či středisko volného času),

- c) v rámci kulturních institucí, kterými mohou být kino, divadlo, knihovna, popřípadě kurzy společenského tance.

Způsoby trávení volného času během školního týdne, které volili dotazovaní jedinci, zachycuje tabulka číslo 4. Graf číslo 6 zaznamenává tyto údaje z hlediska jednotlivých činností.

	dívky	dívky %	chlapci	chlapci %	celkem	celkem %
spontánní zájmové činnosti	63	95,45%	41	100,00%	104	97,20%
organizované zájmové činnosti	6	9,09%	1	2,44%	7	6,54%
kulturní instituce	8	12,12%	6	14,63%	14	13,08%

Tab. 4. Způsoby trávení volného času mimo domov mládeže.

Graf 6. Způsoby trávení volného času mimo domov mládeže.

Jak je z příslušné tabulky i grafu patrné největší část volného času, který tráví respondenti mimo domov mládeže, věnují spontánním zájmovým aktivitám. Děvčata tuto možnost zvolila v 63 případech, chlapci ve 41. Volný čas v rámci kulturních institucí využívá 8 dívek a 6 chlapců. Instituce zaměřující se na volný čas využívá pouze 6 děvčat a 1 chlapec. Spontánní zájmové aktivity uvedlo celkově 97 % respondentů, 13 % dotazovaných navštěvuje institucionálně organizované zájmové činnosti a necelých 7 % respondentů vyhledává ve svém volném čase kulturní instituce. Jedním z důvodů poměrně malého podílu na využívání organizovaných zájmových činností a kulturních institucí může být omezené množství finančních prostředků respondentů. Na tento fakt upozorňovali i vychovatelé jednotlivých

domovů mládeže. Dalším z důvodů může být i nedostatečná informovanost respondentů o možných volnočasových akcích pořádaných například místním střediskem volného času.

Druhá část otázky zaměřující se na trávení volného času jedinců během školního týdne na domovech mládeže byla sestavena obdobným způsobem. Položka nabízela celkem šest možností různých odpovědí, poslední možnost volné odpovědi opět nevyužil ani jeden z respondentů. Při odpovědích mohli jedinci vybrat i více možností, kterými byly:

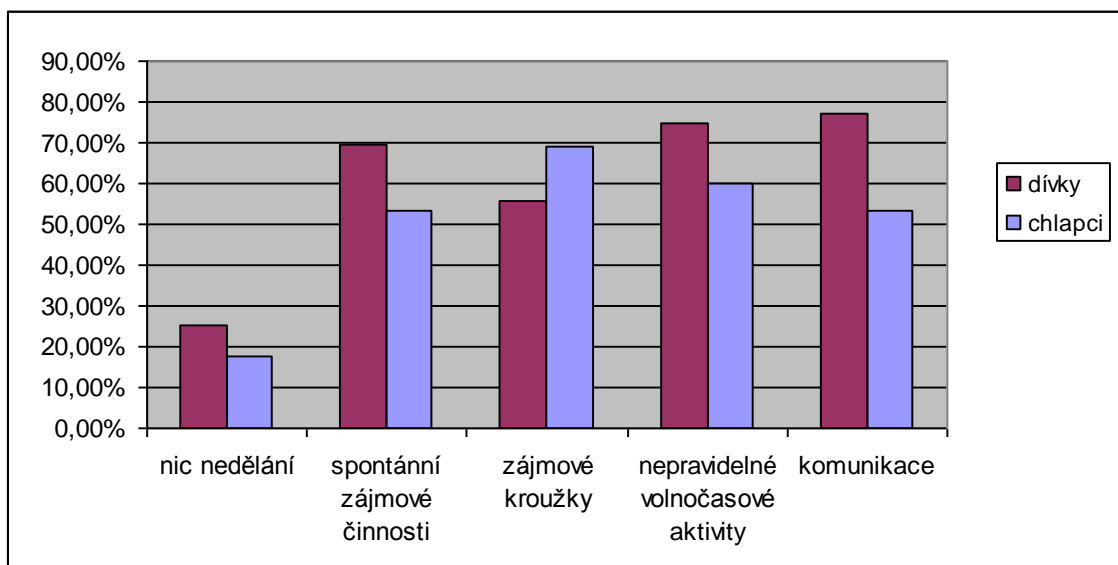
- a) „nicnedělání“, pod které je možno zařadit odpočinek bez výrazné aktivity,
- b) spontánní zájmové činnosti, kupříkladu četba, hry na počítači,
- c) zájmové kroužky organizované vychovateli jednotlivých domovů mládeže,¹⁴¹
- d) nepravidelné volnočasové aktivity nabízené domovem.¹⁴¹
- e) komunikací se spolužáky, kamarády, přičemž do této možnosti lze zařadit například vzájemné návštěvy mezi ubytovanými jedinci v rámci domova.

Zjištěné četnosti výskytu konkrétních způsobů trávení volného času respondentů na domově mládeže uvádí následující tabulka 5, společně s grafem 7.

	dívky	dívky %	chlapci	chlapci %	celkem	celkem %
nic nedělání	20	25,32%	8	17,78%	28	22,58%
spontánní zájmové činnosti	55	69,62%	24	53,33%	79	63,71%
zájmové kroužky	44	55,70%	31	68,89%	75	60,48%
nepravidelné volnočasové aktivity	59	74,68%	27	60,00%	86	69,35%
komunikace	61	77,22%	24	53,33%	85	68,55%

Tab. 5. Způsoby trávení volného času na domově mládeže.

¹⁴¹ Oblastí zájmových kroužků a nepravidelných volnočasových aktivit se budeme zabývat blíže v rámci samostatných výzkumných otázek.

Graf 7. Způsoby trávení volného času na domově mládeže – pohlaví.

Dívky tráví největší část volného času prostřednictvím komunikace a setkáváním se se spolužáky a kamarády, konkrétně tuto možnost volilo 61 dívek, početná skupina dívek zvolila také nepravidelné volnočasové aktivity v 59 případech, 55 z nich se přiklonilo ke spontánním zájmovým činnostem, 44 vybralo zájmové aktivity. V nejméně případech děvčata uvedla, že tráví svůj volný čas „nicneděláním“. Stejně tak chlapci tuto možnost uvedli nejméně často, k této možnosti se přiklonilo pouze 8 z nich. Chlapci nejčastěji vyplňují volný čas zájmovými kroužky nabízenými domovem mládeže, poměrně často volí také nepravidelné volnočasové aktivity, na stejné úrovni poté spontánní zájmové činnosti a komunikaci s kamarády, kterou oproti dívkám uváděli chlapci až na třetím a čtvrtém místě. Největší část respondentů využívá pro trávení volného času na domovech mládeže nepravidelné volnočasové aktivity, konkrétně tuto možnost volilo 69 % z nich. S nepatrným rozdílem vybrali respondenti komunikaci s ostatními, bezmála 64 % respondentů vybralo spontánní zájmové činnosti. Za zmínku stojí, že „nicnedělání“ zvolilo pouze 23 % respondentů, ač z pozorování a běžných rozhovorů s ubytovanými na domovech mládeže se poměrná část při prvním dotazu na trávení volného času na domovech vyjádřila v tomto smyslu.

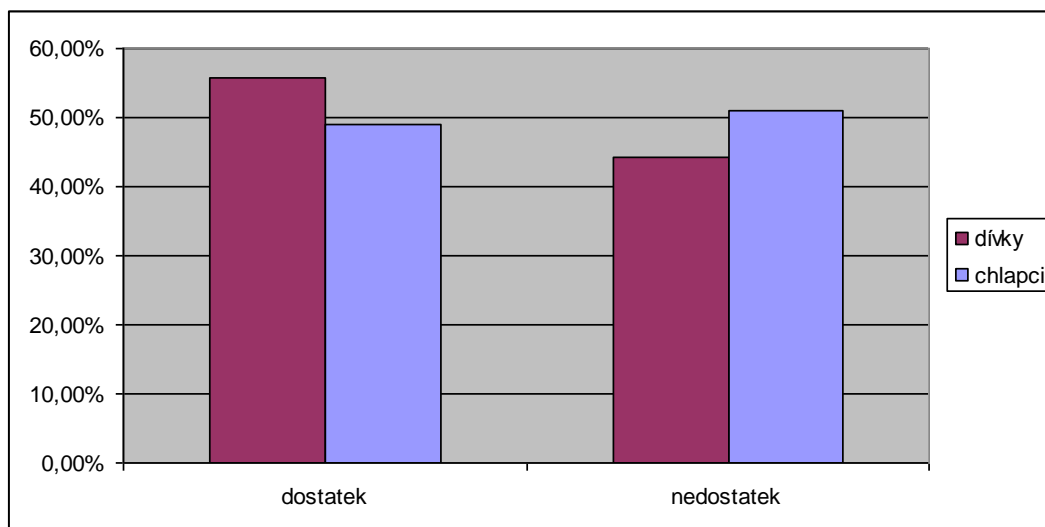
Množství volného času respondentů

Abychom zjistili, jaký mají respondenti subjektivní pocit množství volného času, položili jsme jim otázku: *Pociťuješ dostatek/ nadbytek/ nedostatek volného času během školního týdne?* Vzhledem k tomu, že možnost nadbytku volného času ne zvolil ani jeden z respondentů, není v následující tabulce a grafu tato možnost uvedena. Příslušná tabulka 6

s grafem 8 zaznamenávají tedy pouze hodnoty odpovídající možnostem dostatku a nedostatku volného času.

	dívky	dívky %	chlapci	chlapci %	celkem	celkem %
dostatek	44	55,70%	22	48,89%	66	53,23%
nedostatek	35	44,30%	23	51,11%	58	46,77%
celkem	79	100,00%	45	100,00%	124	100,00%

Tab. 6. Množství volného času během školního týdne.

Graf 8. Množství volného času během školního týdne.

Mezi póly pocitu dostatku a nedostatku volného času respondentů během školního týdne nelze spatřovat výrazné rozdíly. Z hlediska celého vzorku respondentů převládá s 53 % dostatek volného času, ve zbylých 47 % pociťují respondenti spíše nedostatečné množství volného času. Ovšem z hlediska pohlaví se přiklání více dívek k dostatku volného času, přičemž chlapci v této oblasti pociťují ve více případech spíše nedostatek volného času.

Pakliže respondenti odpověděli negativně na otázku týkající se jejich množství volného času, byli vyzváni, aby své mínění odůvodnili. Při vyhodnocování této části výzkumné otázky budeme vycházet z odpovědí 58 respondentů, kteří pociťují spíše nedostatečné množství volného času. Při určování důvodu nedostatku svého volného času mohli dotazovaní vybrat ze tří nabízených možností, či se volně rozepsat. Nabízenými možnostmi v tomto případě byly:

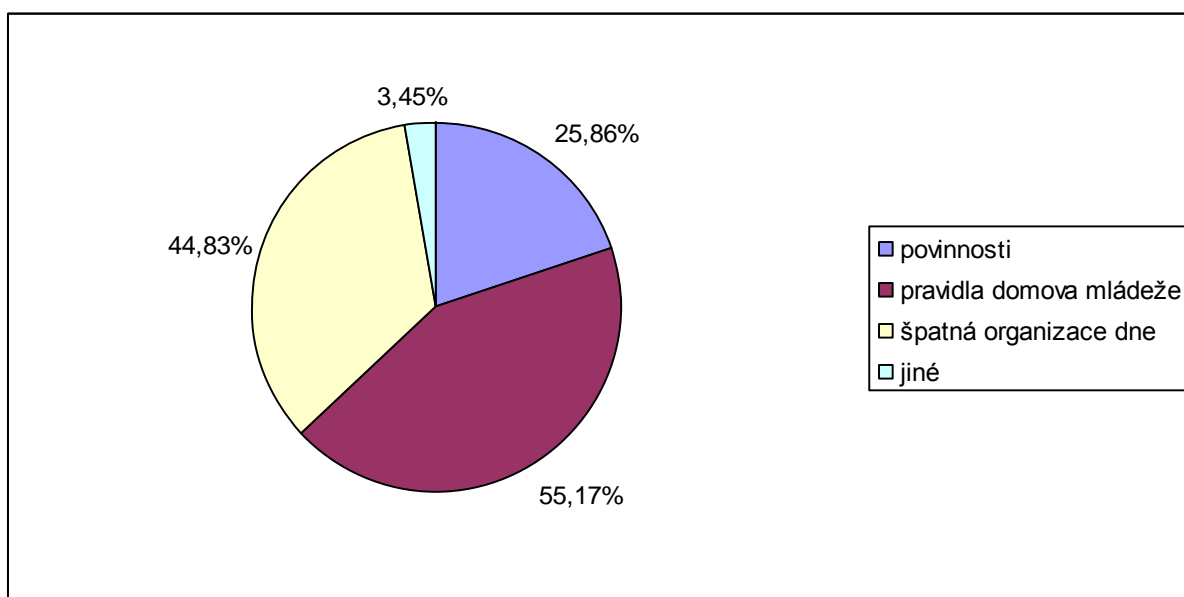
- a) množství povinností například školních, ale také pracovních ve smyslu brigád,
- b) volný čas na domově mládeže nepovažují respondenti za volný vzhledem k pravidlům a organizovanosti domova mládeže,

c) špatná organizace času, dne či denního režimu.

	dívky	dívky %	chlapci	chlapci %	celkem	celkem %
povinnosti	11	31,43%	4	17,39%	15	25,86%
pravidla domova mládeže	18	51,43%	14	60,87%	32	55,17%
špatná organizace dne	17	48,57%	9	39,13%	26	44,83%
jiné	0	0,00%	2	8,70%	2	3,45%

Tab. 7. Příčiny nedostatku volného času.

Jak je patrné z tabulky 7 nejčastějšími důvody, které respondenti uváděli, v souvislosti s nedostatečným množstvím volného času spojují s organizací a pravidly domova mládeže. K této kategorii mají velmi blízko i odpovědi uváděné respondenty pod kategorií jiné. Zde jako důvody respondenti uvedli nespokojenost s nedostačující délkou doby osobní volna. Z hlediska pohlaví souhlasí s výsledky celého výzkumného vzorku, pravidla domova mládeže uvedli dívky v 18 případech, tak chlapci v případech 14.

Graf 9. Příčiny nedostatku volného času.

Jak uvádí graf 9 největší podíl nespokojenosti v této oblasti lze tedy připisovat svázanosti domova mládeže s určitými pravidly, které neumožňují respondentům využívat svůj volný čas výhradně dle vlastního mínění. K této možnosti se přiklání konkrétně 55 % všech respondentů, dalších 45 % spatřuje příčinu ve vlastní špatné organizaci času, celého dne či špatnému dennímu režimu. Zbylých 26 % respondentů nemá dostatek volného času z důvodu velkého množství povinností. Jak je patrné, pravidla domova mládeže vnímá v oblasti svého volného času, jako omezující faktor nadpoloviční většina respondentů. Nejen časově

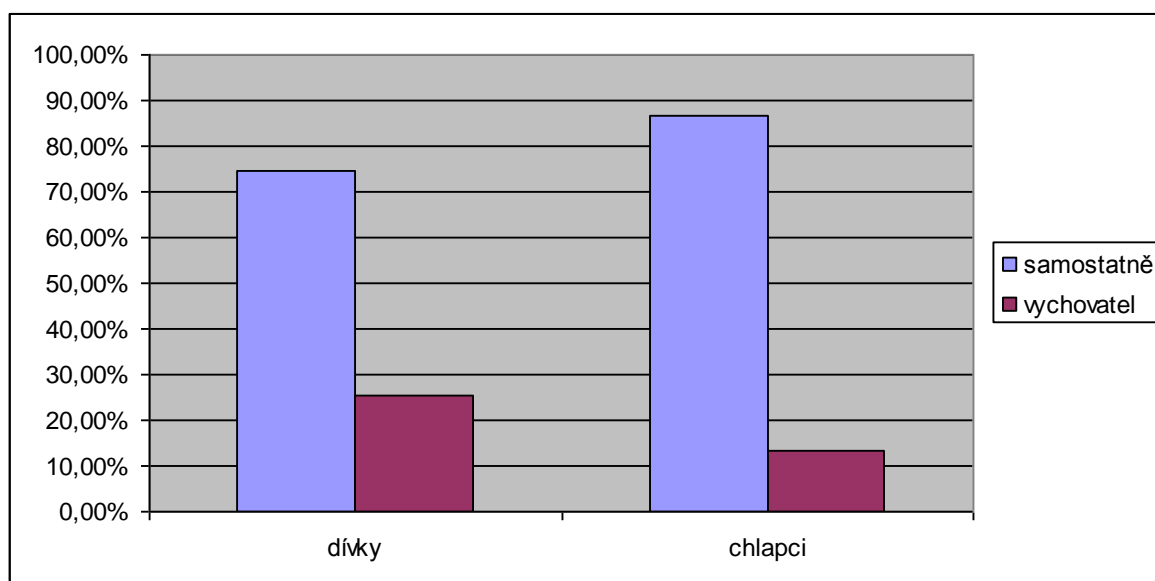
ohraničená doba osobního volna, ale například přesně určený čas vymezený pro dobu studijních povinností či nutnost dodržovat noční klid jsou vlivy, které výrazně působící na celodenní program či režim ubytovaných jedinců, lze tedy považovat za logické, že tato závazná pravidla budou vnímat respondenti i v oblasti svého volného času.

Organizace aktivit

Volný čas trávený na domově mládeže během školního týdne s sebou přináší oproti volnému času jedinců, kteří na domově mládeže ubytováni nejsou, možnost využívat při organizování svého volného času nabídek vychovatelů. Výzkumnou otázkou *Vyhovují ti více aktivity, které si můžeš organizovat sám, nebo využíváš raději aktivit organizovaných vychovatelem?*, jsme chtěli zjistit, která z možností respondentům vyhovuje více. Následující tabulka 8 a graf 10 zachycují zjištěné odpovědi.

	dívky	dívky %	chlapci	chlapci %	celkem	celkem %
samostatně	59	74,68%	39	86,67%	98	79,03%
vychovatel	20	25,32%	6	13,33%	26	20,97%
celkem	79	100,00%	45	100,00%	124	100,00%

Tab. 8. Organizace volného času samostatně/vychovatel.

Graf 10. Organizace volného času samostatně/vychovatel.

Při organizaci svého volného času se většina respondentů přiklání k individuálnímu určování podoby volnočasových aktivit. Tuto možnost zvolilo 79 % všech respondentů. Z dívek větší samostatnost upřednostňuje bezmála 75 %, z chlapů necelých 87 %. Pouze 21 %

ze všech respondentů dává při plánování či výběru konkrétních volnočasových činností přednost větší aktivitě ze strany vychovatele. Větší pasivitu v této oblasti upřednostňují spíše dívky, konkrétněji 25 % z nich. Hlavní přičinění vychovatele vyhovuje pouze 13 % chlapců. Větší míru požadované samostatnosti lze v adolescentním věku spatřovat ve všech oblastech života těchto jedinců. Omezení a pravidla bývají často vnímána negativně a je možné se domnívat, že volný čas je jednou z oblastí, kde se mohou adolescenti realizovat bez výrazných zásahů ze stran dospělých. Nejspíše právě proto se i na domově mládeže většina respondentů přiklání k samostatnému organizování svého volného času, jakožto projev nezávislosti a schopnosti si vlastní volný čas organizovat stejně dobře, ne-li lépe než s přičiněním vychovatelů.

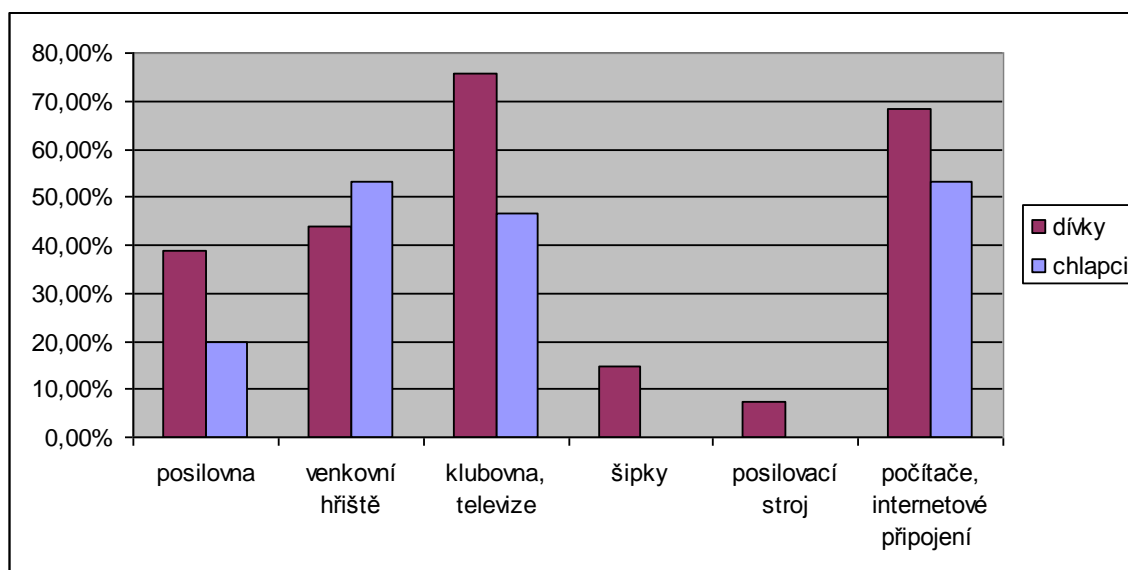
Zaměřili jsme se také na to, z jakého důvodu respondenti zvolili při organizování aktivit konaných ve volném čase větší samostatnost či upřednostnili spolupráci s vychovatelem. K této doplňující otázce se vyjádřilo 22 respondentů, což odpovídá pouze 18 % všech respondentů. Vychovatel, jakožto organizátor volnočasových aktivit jedinců ubytovaných na domovech mládeže, může mít v této oblasti velmi příznivý vliv na jedince v adolescentním vývojovém období. Nejenže je může motivovat k aktivitě i v době, kdy by oni sami raději volili pasivní trávení volného času, ale může svým podněcováním přispět k prevenci negativních jevů provázející toto vývojové období. Tento fakt si dospívající uvědomují pouze ve výjimečných případech. Hodnotu práce vychovatele ocení mnozí až s odstupem několika let. Jako důvody vhodnějšího organizování činností vychovatelem uváděli respondenti snadnější výběr aktivit, či lepší organizovanost činností. Naopak důvody jako větší podíl svobody při výběru aktivit, volba činností, které více odpovídají individuálním zájmům či pocit „nepotřebnosti“ vychovatele při organizování činností bylo uváděno jako příčiny větší míry spokojenosti s organizováním si aktivit samostatně.

Volnočasové prostředí a vybavení domovů mládeže

Jak je již uvedeno výše nabízí domovy mládeže, na nichž výzkum probíhal rozdílnou nabídku v oblasti svého vybavení a prostředí, které umožňuje ubytovaným jedincům trávit volný čas. Nejprve se zaměříme na domov mládeže A, který v této oblasti nabízí svým žákům a studentům posilovnu, venkovní hřiště, klubovnu s televizorem, šipky, posilovací stroj na klubovně, bezdrátové internetové připojení a počítače. Při vývěru mohli respondenti odpovědi kombinovat z více možností. Jaké vybavení a prostředí na domově mládeže A ubytovaní jedinci využívají, zaznamenává tabulka 9 společně s grafem 11.

	dívky	dívky %	chlapci	chlapci %	celkem	celkem %
posilovna	16	39,02%	3	20,00%	19	33,93%
venkovní hřiště	18	43,90%	8	53,33%	26	46,43%
klubovna, televize	31	75,61%	7	46,67%	38	67,86%
šipky	6	14,63%	0	0,00%	6	10,71%
posilovací stroj	3	7,32%	0	0,00%	3	5,36%
PC, internet	28	68,29%	8	53,33%	36	64,29%

Tab. 9. Prostředí a vybavení umožňující trávení volného času – domov mládeže A.

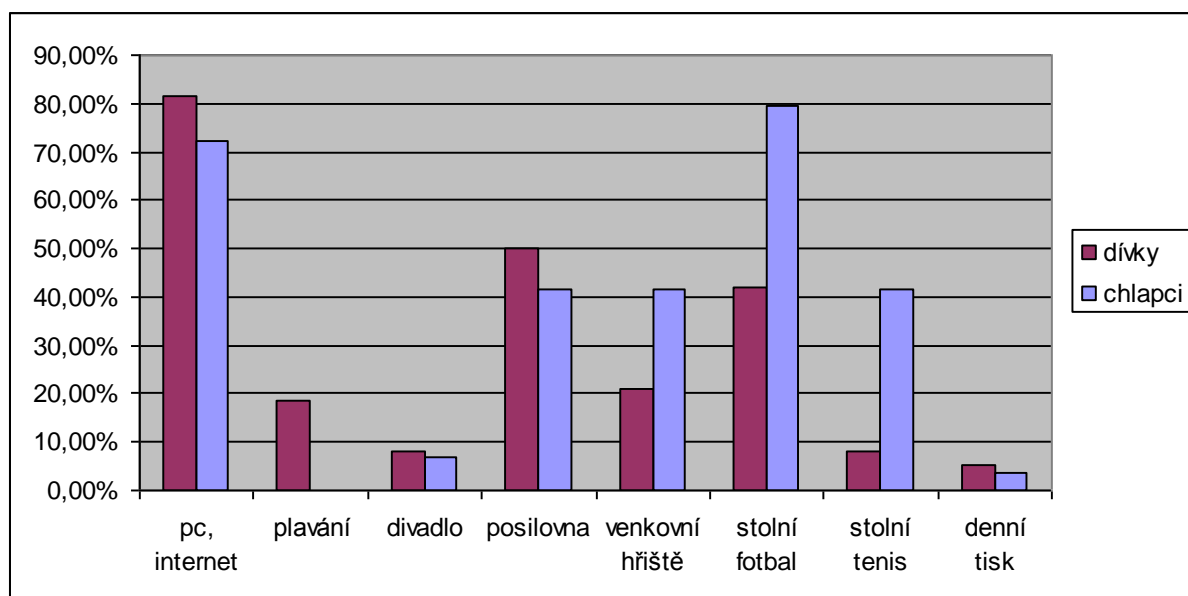
Graf 11. Prostředí a vybavení umožňující trávení volného času – domov mládeže A.

Jedinci ubytovaní na domově mládeže A nejčastěji využívají k trávení volného času klubovnu s televizí, a to bezmála v 68 %, s velmi podobnou intenzitou využívají i internetové připojení a počítače, tuto možnost zvolilo asi 64 % všech respondentů. Dívky tyto dvě možnosti volili také nejčastěji, a to v 75 % a 69 %. Chlapci nejvíce využívají připojení k internetu a počítače, stejně tak ale v 53 % i venkovní hřiště, které u děvčat zaujímá třetí nejčastěji volenou možnost. Naopak nejméně respondenti používají šipky a posilovací stroj, chlapci tuto možnost nezvolili ani jednou a dívky pouze v zanedbatelném počtu.

Domov mládeže B nabízí ubytovaným jedincům v oblasti prostředí a vybavení určenému k trávení volného času počítače a internetové připojení, permanentní vstupy na krytý bazén, divadelní představení a do fitness centra, venkovní hřiště, stolní fotbal, stolní tenis, denní tisk a časopisy. V případě domova mládeže B nevedl odpověď na tuto otázku jeden z respondentů, proto při vyhodnocování budeme tedy vycházet z počtu 29 chlapců a 38 dívek. Respondenti mohli opět vybrat více možností. Výsledky zachycuje tabulka 10 a graf 12.

	dívky	dívky %	chlapci	chlapci %	celkem	celkem %
počítače, internetové připojení	31	81,58%	21	72,41%	52	77,61%
plavání	7	18,42%	0	0,00%	7	10,45%
divadlo	3	7,89%	2	6,90%	5	7,46%
posilovna	19	50,00%	12	41,38%	31	46,27%
venkovní hřiště	8	21,05%	12	41,38%	20	29,85%
stolní fotbal	16	42,11%	23	79,31%	39	58,21%
stolní tenis	3	7,89%	12	41,38%	15	22,39%
denní tisk, časopisy	2	5,26%	1	3,45%	3	4,48%

Tab. 10. Prostředí a vybavení umožňující trávení volného času – domov mládeže B.

Graf 12. Prostředí a vybavení umožňující trávení volného času – domov mládeže B.

Na domově mládeže B využívají respondenti nejčastěji počítače a internetové připojení v necelých 78 %, dále poměrně hojně používají stolní fotbal, v 58 % a 46 % z nich navštěvuje posilovnu. Děvčata také nejčastěji volila internetové připojení a počítače, tuto možnost volilo asi 82 % respondentek. Polovina z děvčat navštěvuje posilovnu a 42 % z nich využívá možnost hraní stolního fotbalu. Chlapci stolní fotbal staví na nejčastěji využívanou činnost nabízenou domovem, kterou využívá 79 % respondentů. 72 % z nich využívá počítače a internetové připojení, shodně 41 % z nich navštěvuje posilovnu a využívá venkovní hřiště a stolní tenis. Nejméně respondentů využívá možnost zapůjčení denního tisku a časopisů či permanentních vstupů do divadla.

Zjištěné výsledky z obou domovů mládeže odpovídají poměrně negativnímu trendu posledních let, kdy většina dětí a mládeže tráví značnou část svého volného času sledováním televize a využíváním internetu. Ovšem i přes tento fakt volí pohybové činnosti stále poměrně velké množství respondentů. Za pozitivní lze v tomto ohledu považovat nejen snahu

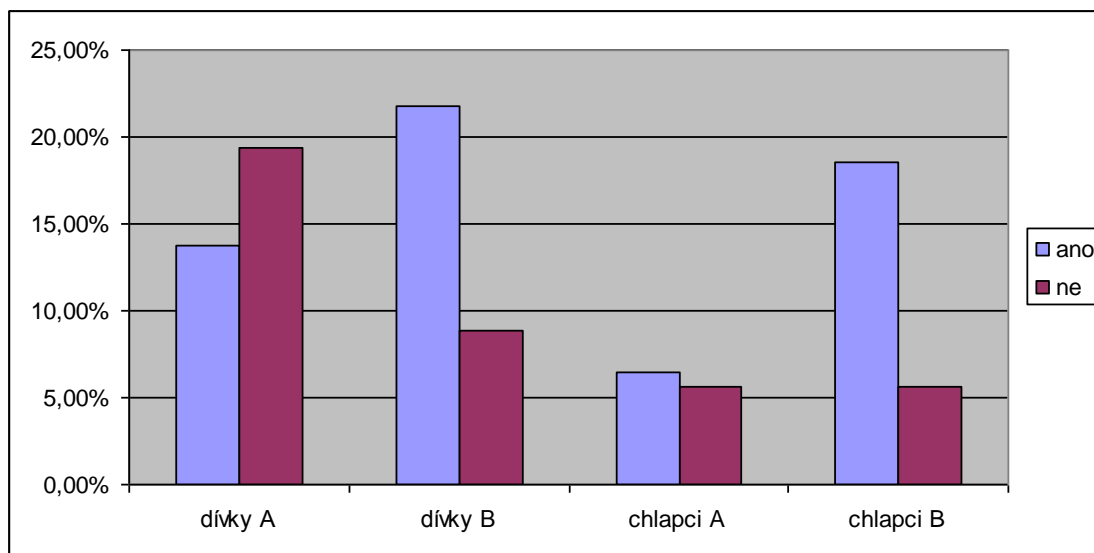
samotných vychovatelů, ale i vstřícné kroky vedení domovů mládeže směrem k co největší šíři možností v oblasti sportovních činností, čímž zprostředkovávají ubytovaným jedincům využití v oblasti sportů a pohybové aktivity.

Zájmové kroužky

Abychom mohli zjistit informace týkající se zájmových kroužků, bylo nutné nejprve respondenty rozdělit na ty, kteří navštěvují alespoň jeden zájmový kroužek nabízený domovem mládeže a ty, kteří se těchto aktivit neúčastní vůbec. Tabulka 11 a graf 13 zachycují rozdělení respondentů nejen dle navštěvování alespoň jednoho zájmového kroužku, ale také rozdělení podle domova mládeže A a domova mládeže B.

	dívky A	dívky B	dívky %	chlapci A	chlapci B	chlapci %	celkem	celkem %
ano	17	27	55,70%	8	23	68,89%	75	60,48%
ne	24	11	44,30%	7	7	31,11%	49	39,52%
celkem	41	38	100,00%	15	30	100,00%	124	100,00%

Tab. 11. Návštěvnost alespoň jednoho zájmového kroužku.

Graf 13. Návštěvnost alespoň jednoho zájmového kroužku.

Zájmových kroužků se účastní dohromady 75 respondentů, což odpovídá necelým 61 % všech účastníků dotazníkového šetření. Z celkového počtu dívek alespoň jeden zájmový kroužek navštěvuje necelých 56 %, chlapců se těchto aktivit účastní 69 %. Z domova mládeže A zájmové kroužky navštěvuje 25 jedinců, což při celkovém počtu 56 respondentů z toho zařízení odpovídá asi 45 % dotazovaných z domova A. V případě domova mládeže B se alespoň jednoho zájmového kroužku účastní 50 jedinců, kteří z celkového počtu všech

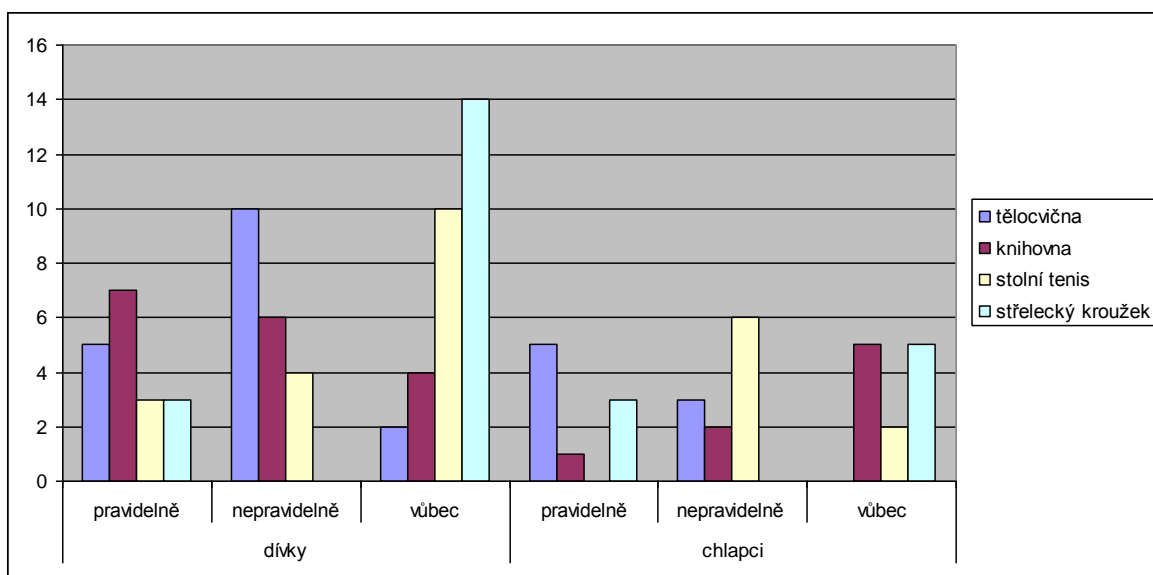
respondentů domova mládeže B představují zhruba 74 %. Ač se lze v praxi setkat často se stížnostmi vychovatelů, na nezájem o zájmové kroužky pořádané domovem ze strany ubytovaných jedinců, v rámci dotazníkové šetření potvrdilo účast alespoň na jednom ze kroužků nadpoloviční většina. Ovšem tato informace neurčuje pravidelnost navštěvování zájmových kroužků, tudíž malá návštěvnost kroužků během celého školního roku nemusí být v rozporu se zjištěnými výsledky.

Vzhledem k tomu, že domovy mládeže, na nichž probíhalo výzkumné šetření, nabízí ubytovaným jedincům rozdílnou nabídku zájmových kroužků, je nutné následující části výzkumné otázky vyhodnocovat odděleně, tak aby této rozdílné nabídce odpovídaly. Zajímalo nás, s jakou intenzitou respondenti zájmové kroužky navštěvují, jak hodnotí činnosti konané v zájmových kroužcích, jestli nějaké činnosti v kroužcích postrádají, jak oceňují práci vychovatele při vedení a organizování zájmových kroužků, či jak vnímají vzájemné vztahy mezi účastníky. K odpovědím na tyto dílčí části výzkumné otázky byli vyzváni pouze respondenti, kteří v předchozí otázce uvedli, že se účastní alespoň jednoho zájmového kroužku na domově mládeže.

Pro zjištění intenzity s jakou respondenti navštěvují zájmové kroužky, byli vyzváni, aby určili, zda konkrétní kroužek navštěvují pravidelně, příležitostně či vůbec. V rámci této části výzkumné otázky bude na základě předchozí položky vycházet z počtu 75 respondentů, kteří navštěvují alespoň jeden zájmový kroužek na domovech mládeže A i B. Nejprve si uvedeme výsledky domova mládeže A zachycené následující tabulkou 12 a grafem 14. Jak je uvedeno výše tento domov mládeže nabízí čtyři zájmové kroužky, kterými jsou *Tělocvična a míčové hry, Knihovna, Stolní tenis a Střelecký kroužek*.

	dívky			chlapci			celkem		
	pravid.	nepravid.	vůbec	pravid.	nepravid.	vůbec	pravid.	nepravid.	vůbec
tělocvična	5	10	2	5	3	0	10	13	2
Knihovna	7	6	4	1	2	5	8	8	9
stolní tenis	3	4	10	0	6	2	3	10	12
Střelecký kroužek	3	0	14	3	0	5	6	0	19

Tab. 12. Návštěvnost zájmových kroužků – domov mládeže A

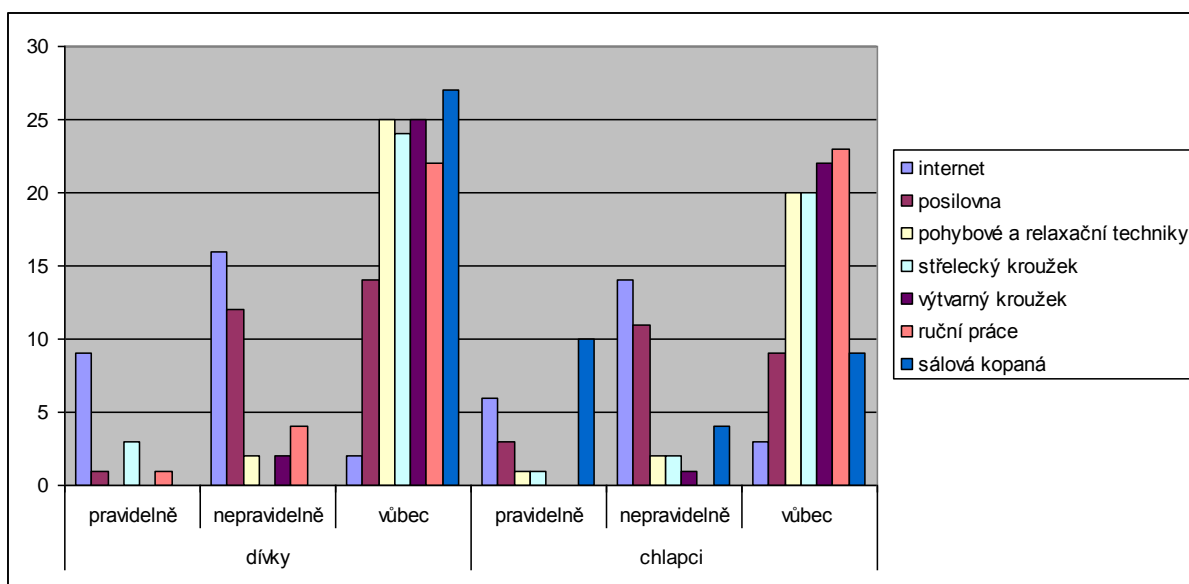
Graf 14. Návštěvnost zájmových kroužků – domov mládeže A.

Za nejoblíbenější kroužek lze považovat *Tělocvičnu* a míčové hry, které ať už pravidelně, či nepravidelně navštěvuje 23 z 25 respondentů. Za poměrně oblíbený lze taktéž považovat kroužek Stolního tenisu, který si vybírá 13 respondentů. Pravidelně dívky nejčastěji navštěvují *Knihovnu*, s menší pravidelností poté kroužek *Tělocvičny a míčových her*. Chlapci pravidelně navštěvují *Tělocvičnu* a s nižší častostí *Stolní tenis*. Nejméně se respondenti účastní *Střeleckého kroužku*, ač všech 6 účastníků navštěvuje kroužek pravidelně.

Domov mládeže B v oblasti zájmových kroužků nabízí ubytovaným jedincům možnost trávit volný čas prostřednictvím kroužku *Internetu, Posilovny, Pohybových a relaxačních technik, Střeleckého kroužku, Výtvarného kroužku, Ručních prací a Sálové kopané*. V této nabídce figuroval na začátku školního roku také kroužek volejbalu, ovšem ten byl z důvodu nedostačující účasti ze strany ubytovaných jedinců v pololetí zrušen. Návštěvnost jednotlivých zájmových kroužků udává následující tabulka 13 společně s grafem 15.

	dívky			chlapci			celkem		
	pravid.	nepravid.	vůbec	pravid.	nepravid.	vůbec	pravid.	nepravid.	vůbec
internet	9	16	2	6	14	3	15	30	5
posilovna	1	12	14	3	11	9	4	23	23
pohyb. a relaxační techniky	0	2	25	1	2	20	1	4	45
střelecký kroužek	3	0	24	1	2	20	4	2	44
výtvarný kroužek	0	2	25	0	1	22	0	3	47
ruční práce	1	4	22	0	0	23	1	4	45
sálová kopaná	0	0	27	10	4	9	10	4	36

Tab. 13. Návštěvnost zájmových kroužků – domov mládeže B.

Graf 15. Návštěvnost zájmových kroužků – domov mládeže B.

Dle výše uvedených výsledků lze za nejčastěji navštěvovaný kroužek považovat kroužek *Internetu*, který ať už pravidelně či nepravidelně navštěvuje 45 respondentů, druhým nejnavštěvovanějším kroužkem je *Posilovna* s 27 pravidelnými či nepravidelnými účastníky. Za poměrně oblíbený lze také považovat kroužek *Sálové kopané* se 14 účastníky, ač tento kroužek nevyhledává ani jedna dívka. Dívky se krom kroužku *Internetu* a *Posilovny* účastní kroužku *Ručních prací*. Ač lze tento kroužek u děvčat pokládat za třetí nejoblíbenější, navštěvuje ho pouhých 5 respondentek.

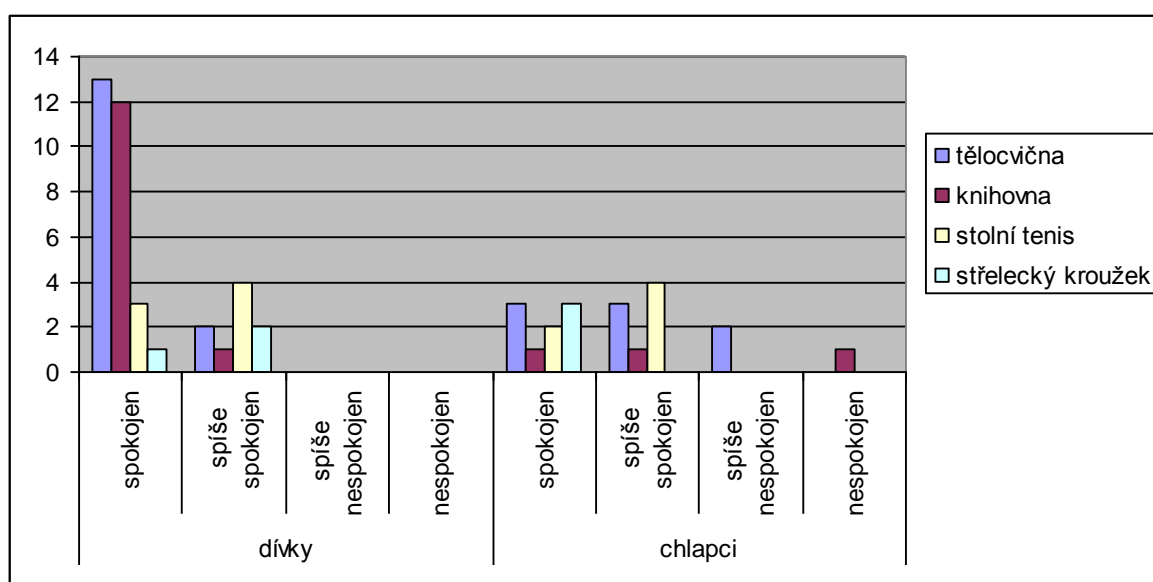
Lze říci, že v poměrně pestré nabídce nejrůznějších zájmových kroužků se velké oblibě na obou domovech mládeže těší převážně sportovní kroužky, ať už se jedná o *Míčové hry* či *Sálovou kopanou*. Jedině *Střelecký kroužek* mají ve své nabídce oba domovy mládeže. Při porovnání návštěvnosti tohoto kroužku mezi oběma domovy se pravidelně účastní na domově mládeže A 6 respondentů, na domově B se pravidelně či nepravidelně účastní *Střeleckého kroužku* také 6 respondentů. Ovšem v poměru k celkovému počtu těch, kteří se účastní alespoň jednoho zájmového kroužku je tento kroužek více navštěvovaný na domově mládeže A.

Jedním z faktorů, který může příznivě ovlivňovat návštěvnost zájmových kroužků je bezesporu konkrétní podoba činností, jež jsou v rámci něho vykonávány. Samozřejmě je možno i nepříznivě hodnocenou skladbu činností považovat za jednu z příčin nezájmu o tyto kroužky ze strany respondentů. Chtěli jsme zjistit, jak respondenti hodnotí činnosti, které jsou v rámci nabídky kroužků domovů mládeže A i B uskutečňovány. Respondenti mohli míru své

spokojenosti vyjádřit pomocí odpovědí na čtyř-úrovňové škále od spokojenosti po nespokojenost. Výsledky respondentů domova mládeže A zaznamenává tabulka 14 a graf 16.

	dívky				chlapci			
	spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	nespokojen	spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	nespokojen
tělocvična	13	2	0	0	3	3	2	0
knihovna	12	1	0	0	1	1	0	1
stolní tenis	3	4	0	0	2	4	0	0
střelecký kroužek	1	2	0	0	3	0	0	0

Tab. 14. Spokojenost s činnostmi v zájmových kroužcích – domov mládeže A.

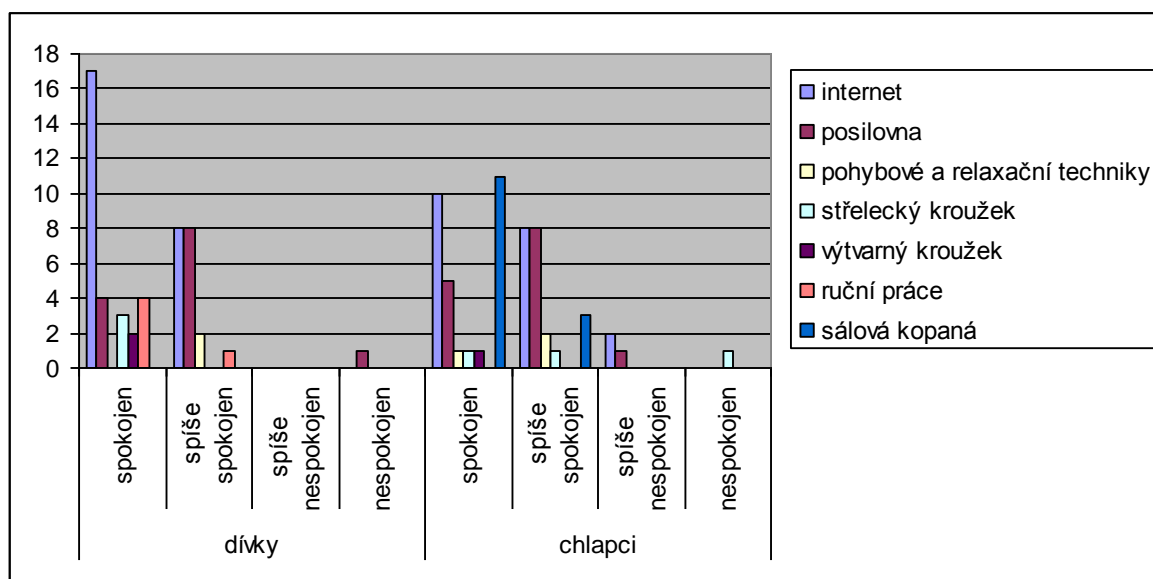
Graf 16. Spokojenost s činnostmi v zájmových kroužcích – domov mládeže A.

Celkově lze v této zkoumané oblasti pozorovat poměrně velkou spokojenost s činnostmi konanými v rámci zájmových kroužků na domově mládeže A. Dívky se k činnostem v kroužcích negativně nevyjádřily ani v jednom případě, chlapci se k nepříznivému hodnocení uchýlovali velmi zřídka. V rámci poměrně hojně navštěvovaného kroužku *Tělocvična* se k úplné či částečné spokojenosti s činnostmi přiklonilo 15 respondentek a 6 respondentů. Druhý nejnavštěvovanější kroužek *Knihovnu* hodnotí kladně 15 z 16 účastníků tohoto kroužku. pouze jeden respondent je s činnostmi nespokojen. Kroužky *Stolního tenisu* a *Střelecký kroužek* svou náplní odpovídají požadavkům všech jejich účastníků, neboť se všichni vyjádřili k hodnocení konaných činností kladně.

Výsledky hodnocení činností v zájmových kroužcích domova mládeže B zachycuje tabulka 15, společně s grafem 17.

	dívky				chlapci			
	spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	nespokojen	spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	nespokojen
internet	17	8	0	0	10	8	2	0
posilovna	4	8	0	1	5	8	1	0
pohyb. a relax. tech.	0	2	0	0	1	2	0	0
střel. kroužek	3	0	0	0	1	1	0	1
výtvarný kroužek	2	0	0	0	1	0	0	0
ruční práce	4	1	0	0	0	0	0	0
sálová kopaná	0	0	0	0	11	3	0	0

Tab. 15. Spokojenost s činnostmi v zájmových kroužcích – domov mládeže B.

Graf 17. Spokojenost s činnostmi v zájmových kroužcích – domov mládeže B.

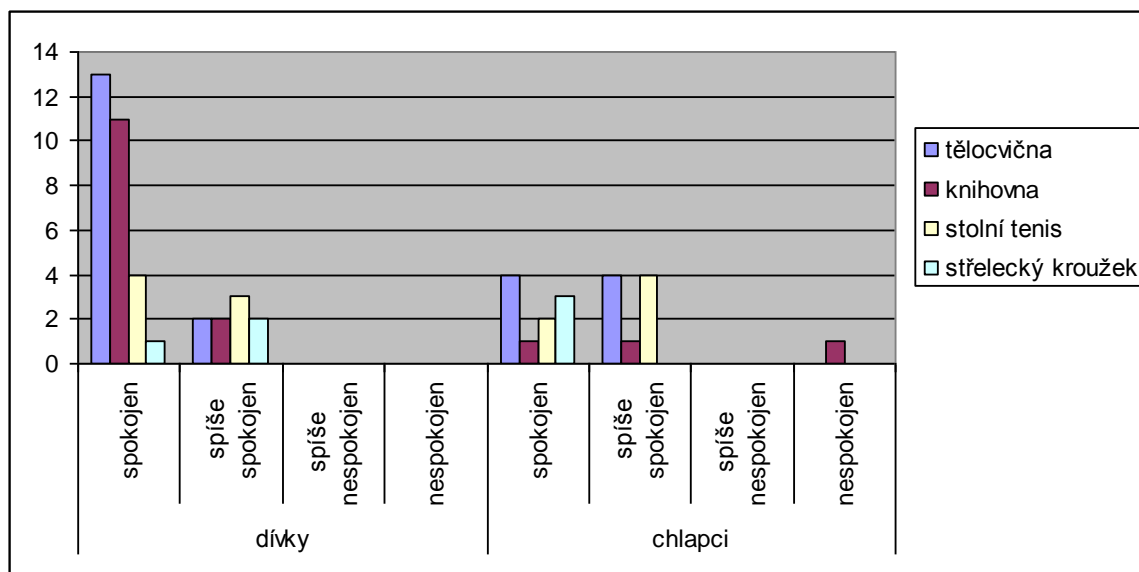
Obdobně jako v případě domova mládeže A lze i u tohoto domova spatřovat poměrně velkou spokojenost s činnostmi v zájmových kroužcích. Nejčastěji navštěvovaný kroužek *Internet* vyhovuje po obsahové stránce 43 jedincům, pouze 2 chlapci se přiklonili k negativnějšímu hodnocení. Druhé negativní hodnocení se vyskytlo u zájmového kroužku *Posilovna*, kdy s činnostmi v rámci kroužku vyjádřila jedna dívka úplnou nespokojenost a jeden chlapec nespokojnost částečnou, ovšem v celkovém hodnocení tohoto kroužku se k příznivému hodnocení přiklonilo 25 respondentů, kteří kroužek navštěvují. Činnosti v kroužcích *Ručních prací*, *Sálové kopané* a *Výtvarném kroužku* jsou v rámci pozitivního hodnocení respondenty oceňovány naprostou spokojeností více než částečnou, oproti kroužku *Pohybových a relaxačních technik*, kde se respondenti přiklonili k částečné spokojenosti vícekrát. Ve *Střeleckém kroužku* jsou činnosti všemi dívkami hodnoceny plnou spokojeností, chlapci se v rovném poměru přiklonili jak k plné spokojenosti, tak k částečné spokojenosti, ale také k úplné nespokojenosti.

V souvislosti s činnostmi konanými v rámci zájmových kroužků jsme chtěli také zjistit, zda respondenti nějaké činnosti postrádají nebo by rádi do programu kroužků zařadili. Možnost vyjádřit se k postrádaným činnostem využilo pouhých 16 dotazovaných ze všech respondentů. Na domově mládeže A představují aktivity, které by respondenti uvítali kupříkladu pravidelné turnaje v počítačových hrách v rámci kroužku *Internetu*. V kroužku *Sálové kopané* by účastníci uvítali soutěže v rámci výchovných skupin. Ve *Výtvarném kroužku* by rádi vyzkoušeli nové metody a techniky práce, v rámci *Střeleckého kroužku* by přivítali ukázkou práce profesionálů. Na domově mládeže B se respondenti vyjádřili pouze k činnostem zájmového kroužku *Tělocvičny a míčových her*, zde by uvítali rozšíření sportovních her, přičemž by rádi zařadili košíkovou či baseball.

Stejně jako činnosti vykonávané v rámci zájmových kroužků na domově mládeže může mít vliv na jejich kvalitu také celková práce vychovatele při vedení a organizování kroužků. Proto jsme chtěli zjistit, jak jsou respondenti s prací vychovatele v rámci jednotlivých zájmových kroužků spokojeni. Hodnocení proběhlo pomocí čtyř-škálových odpovědí, které vyjadřovali vnímanou kvalitu práce od spokojenosti po nespokojenost. Údaje zjištěné pro domov mládež A zaznamenává tabulka 16 a graf 18.

	dívky				chlapci			
	spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	nespokojen	spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	nespokojen
tělocvična	13	2	0	0	4	4	0	0
knihovna	11	2	0	0	1	1	0	1
stolní tenis	4	3	0	0	2	4	0	0
střelecký kroužek	1	2	0	0	3	0	0	0

Tab. 16. Spokojenost s prací vychovatele v zájmových kroužcích – domov mládeže A.

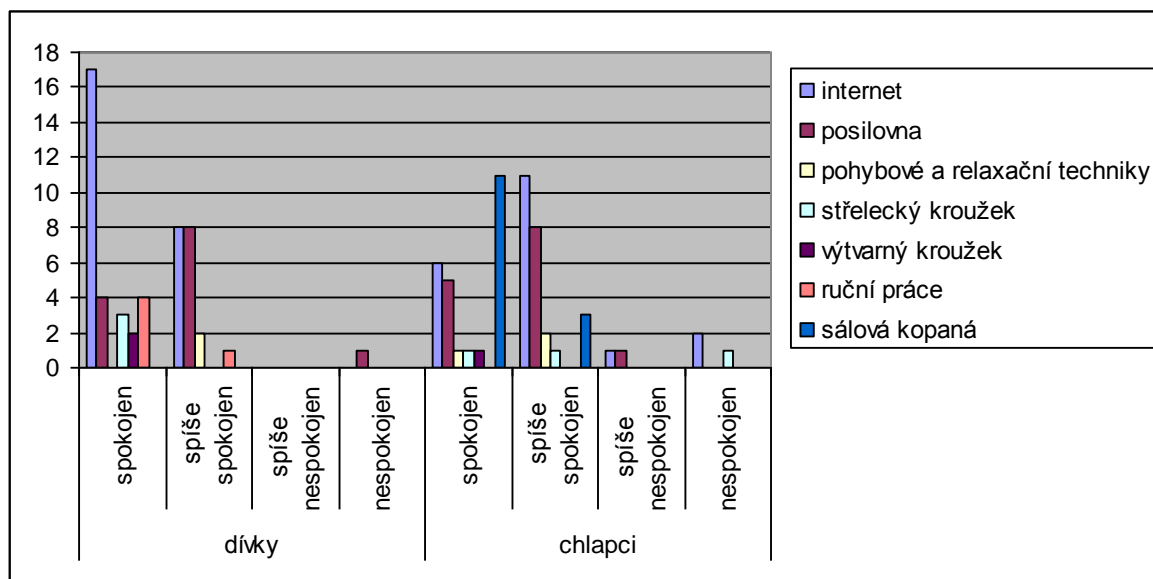
Graf 18. Spokojenost s prací vychovatele v zájmových kroužcích – domov mládeže A.

Podobně jako v oblasti spokojenosti s činnostmi vykonávaných v rámci zájmových kroužků se respondenti vyjádřili pozitivně i při hodnocení práce vychovatele v zájmových kroužcích. Úplnou či částečnou spokojenost vyjádřili téměř všichni respondenti, pouze jeden z chlapů se přiklonil negativnímu hodnocení, a to v kroužku *Knihovny*. Ovšem zbylých 15 respondentů je s prací vychovatele ve stejném kroužku spokojeno.

Výsledky této části výzkumné otázky pro domov mládeže B uvádí následující tabulka 17, společně s grafem 19.

	dívky				chlapci			
	spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	nespokojen	spokojen	spíše spokojen	spíše nespokojen	nespokojen
internet	17	8	0	0	6	11	1	2
posilovna	4	8	0	1	5	8	1	0
pohyb. a relax. techniky	0	2	0	0	1	2	0	0
střelecký kroužek	3	0	0	0	1	1	0	1
výtvarný kroužek	2	0	0	0	1	0	0	0
ruční práce	4	1	0	0	0	0	0	0
sálová kopaná	0	0	0	0	11	3	0	0

Tab. 17. Spokojenost s prací vychovatele v zájmových kroužcích – domov mládeže B.

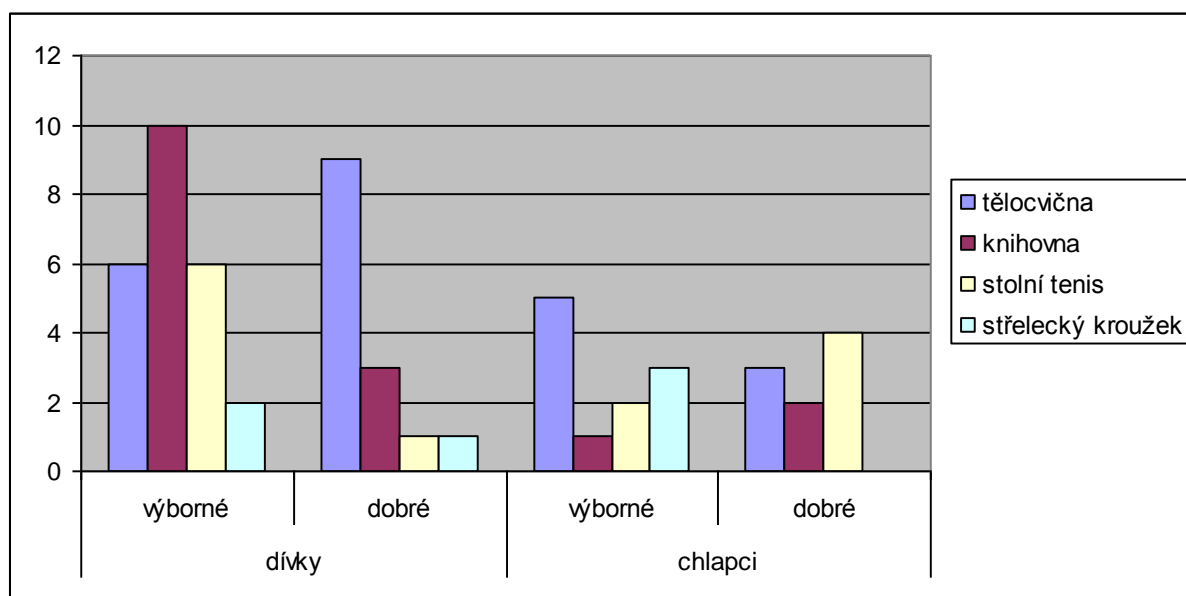
Graf 19. Spokojenost s prací vychovatele v zájmových kroužcích – domov mládeže B.

V případě domova mládeže B lze taktéž spatřovat převažující spokojenost s organizováním a vedením zájmových kroužků ze strany vychovatele. Například v nejnavštěvovanějším kroužku *Internetu* je s prací vychovatele spokojeno, či spíše spokojeno 42 respondentů z celkového počtu 45 účastníků tohoto zájmového kroužku, pouze 3 chlapci se přiklonili k negativnímu hodnocení spokojenosti s vedením kroužku ze strany vychovatele. V zájmovém kroužku *Posilovna* se většina respondentů přiklání ke spokojenosti s činnostmi vychovatele, pouze jedna dívka pociťuje v této oblasti nespokojenost. Také ve *Střeleckém kroužku* vyjádřil jeden z respondentů nespokojenost. Činnosti vychovatele v ostatních zájmových kroužcích hodnotili respondenti vesměs pozitivně. Lze konstatovat, že v obou domovech mládeže jsou respondenti spokojeni jak s činnostmi vykonávanými v rámci zájmového kroužku, tak s prací vychovatelů při jejich organizování.

V další části této výzkumné otázky jsme chtěli zjistit, jak vnímají respondenti vzájemné vztahy mezi účastníky zájmových kroužků. Mezilidské vztahy v rámci kroužků mohou představovat další z významných faktorů ovlivňujících celkovou úspěšnost daného zájmového kroužku. Své mínění dotazovaní zaznamenávali prostřednictvím tří škál od výborných a přátelských vztahů, přes dobré vztahy až po špatné či nepřátelské vztahy. Vzhledem k tomu, že ani jeden dotazovaný respondent z domova mládeže A nehodnotil vzájemné mezilidské vztahy negativně, jsou v tabulce 18 a grafu 20 uvedeny pouze odpovědi vyjadřující výborné a dobré vztahy mezi účastníky zájmových kroužků.

	dívky		chlapci		celkem	
	výborné	dobré	výborné	dobré	výborné	dobré
tělocvična	6	9	5	3	11	12
knihovna	10	3	1	2	11	5
stolní tenis	6	1	2	4	8	5
střelecký kroužek	2	1	3	0	5	1

Tab. 18 Vztahy v zájmových kroužcích – domov mládeže A.

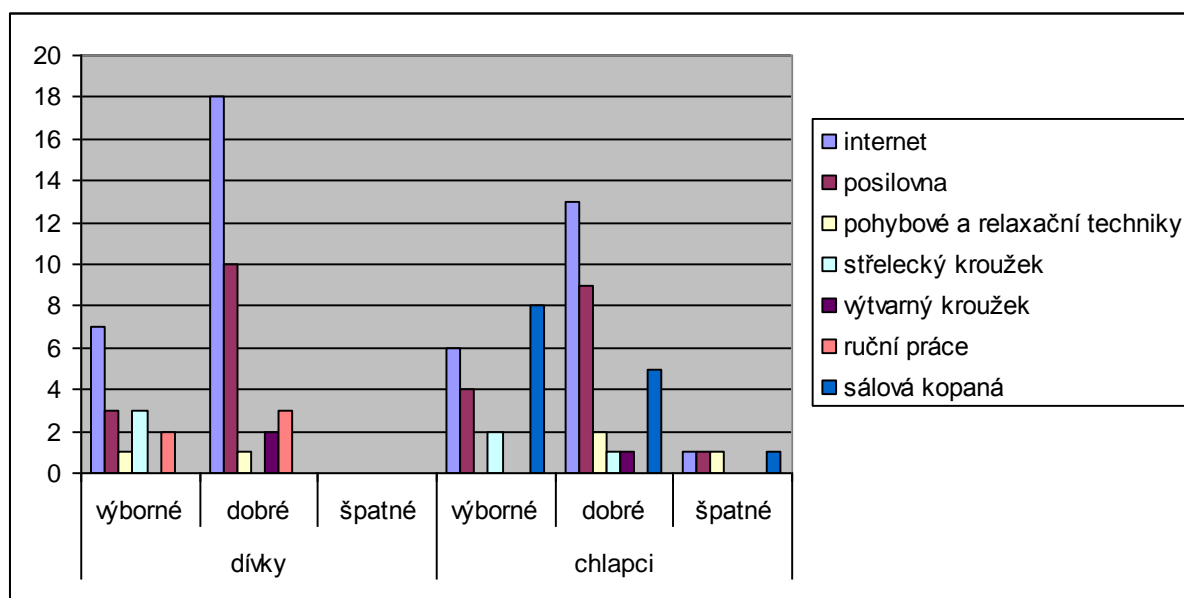
Graf 20. Vztahy v zájmových kroužcích – domov mládeže A.

Jak je uvedeno výše vzájemné vztahy v zájmových kroužcích na domově mládeže A vnímá většina respondentů jako pozitivně laděné. Jako výborné a přátelské hodnotí mezilidské vztahy ve většině případů respondenti v kroužcích *Knihovny*, *Stolního tenisu* a *Střeleckého kroužku*. Pouze u *Tělocvičny a míčových her* převládá pocit spíše dobrých vzájemných vztahů. Dívky se při tomto hodnocení vícekrát přiklonili k výborným vztahům, chlapci v případě *Knihovny* a *Stolního tenisu* pociťují spíše vztahy dobré.

Hodnocení vzájemných vztahů v rámci zájmových kroužků domova mládeže B zaznamenává následující tabulka 19 a graf 21.

	dívky			chlapci			cekem		
	výborné	dobré	špatné	výborné	dobré	špatné	výborné	dobré	špatné
internet	7	18	0	6	13	1	13	31	1
posilovna	3	10	0	4	9	1	7	19	1
pohyb. a relax. techniky	1	1	0	0	2	1	1	3	1
střelecký kroužek	3	0	0	2	1	0	5	1	0
výtvarný kroužek	0	2	0	0	1	0	0	3	0
ruční práce	2	3	0	0	0	0	2	3	0
sálová kopaná	0	0	0	8	5	1	8	5	1

Tab. 19. Vztahy v zájmových kroužcích – domov mládeže B.

Graf 21 Vztahy v zájmových kroužcích – domov mládeže B.

Mezilidské vztahy v zájmových kroužcích na domově mládeže B vnímá většina respondentů spíše jako dobré, tuto možnost zvolili účastníci všech zájmových kroužků v 65 případech, jako výborné a přátelské ohodnotili vztahy účastníci v 36 případech. Oproti domovu mládeže A se respondenti, konkrétně chlapci, přikláněli i k možnosti hodnotit vztahy jako špatné či nepřátelské. Tuto možnost uvedli v rámci čtyř kroužků, a to *Internetu*, *Posilovny*, *Pohybových a relaxačních technik* a kroužku *Sálové kopané*. V rámci ostatních kroužků dominují, jak je již uvedeno výše dobré vztahy.

Při dotazování nás také zajímalo, proč se ubytovaní jedinci zájmových kroužků účastní, co představuje pohnutky, které respondenty k účasti motivují. Dotazovaní mohli vybírat ze čtyř nabízených možností, kterými byly:

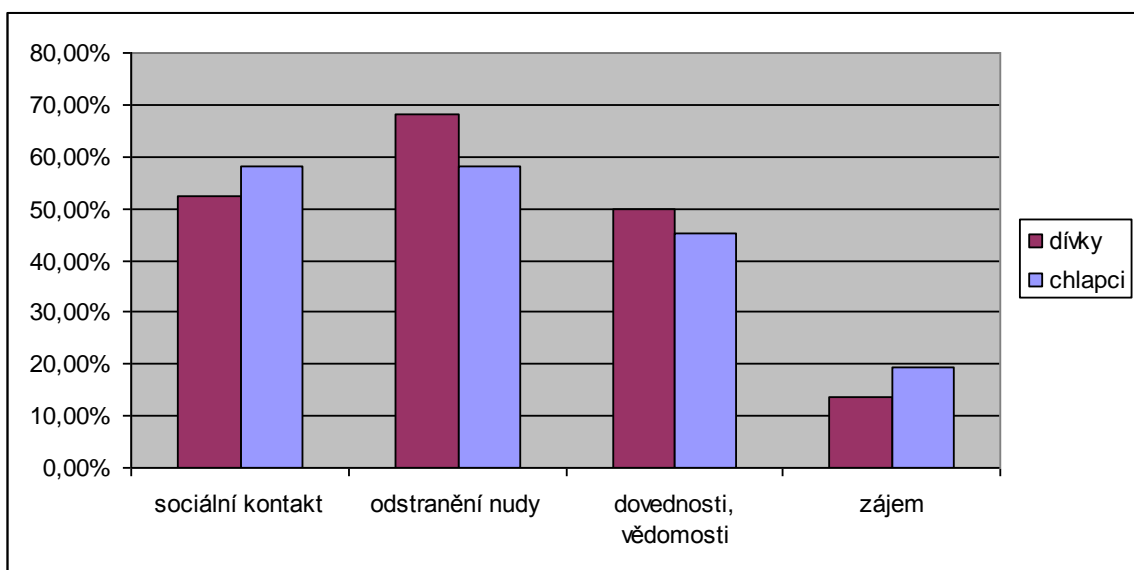
- a) sociální kontakt,
- b) odstranění pocitu nudy,

- c) rozšíření dovedností a vědomostí
- d) zájem o danou problematiku.

Respondenti mohli zároveň uvést i vlastní důvody v rámci volné odpovědi. Při výběru měli možnost zvolit i více možností. Zjištěné důvody od všech respondentů, jak z domova mládeže A tak z domova mládeže B zachycuje tabulka 20, společně s grafem 22.

	dívky	dívky %	chlapci	chlapci %	celkem	celkem %
sociální kontakt	23	52,27%	18	58,06%	41	54,67%
odstranění nudy	30	68,18%	18	58,06%	48	64,00%
dovednosti, vědomosti	22	50,00%	14	45,16%	36	48,00%
zájem	6	13,64%	6	19,35%	12	16,00%

Tab.20. Důvody účasti v zájmových kroužcích.

Graf 22. Důvody účasti v zájmových kroužcích.

Kromě možnosti zájmu o danou problematiku, nelze mezi jednotlivými důvody spatřovat výraznější rozdíly. Dívky se zájmových kroužků účastní nejčastěji, aby odstranily pocit nudy, stejnou možnost volili nejčastěji i chlapci. Ovšem ti stejnou váhu přikládají i sociálnímu kontaktu, který s sebou účast na zájmových kroužcích přináší. Polovina děvčat navštěvuje zájmové kroužky, aby si rozšířili své dovednosti či vědomosti prostřednictvím činností v nich vykonávaných, tato možnost motivuje také poměrnou část chlapců, konkrétněji 45 % z nich. Naopak již zmíněný zájem o danou problematiku uvedlo pouhých 16 % všech respondentů. Je zajímavé, že nejsilnějším motivem pro účast na zájmových kroužcích je právě odstranění pocitu nudy, vzhledem k tomu, že domovy mládeže, zvláště pak domov mládeže B nabízí

zájmové kroužky pokrývající poměrně široké spektrum činností, ve kterých by respondenti mohli kvalitně uspokojovat zájem o danou problematiku. Přesto se *zájem* vyskytl jako pohnutka s nejmenší četností.

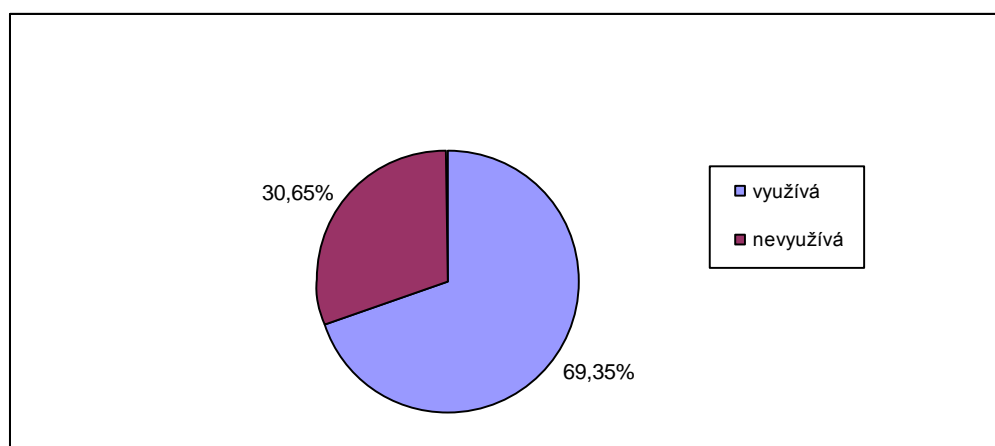
Poslední oblastí, jež nás v souvislosti se zájmovými kroužky zajímala, se týkala nabídky zájmových kroužků domova mládeže, přesněji zájmových kroužků, které by respondenti na domovech uvítali. Na tuto otázku odpovědělo 50 respondentů ze 124 dotazovaných, což odpovídá 40 % všech účastníků dotazníkového šetření. Při výčtu kroužků, které by respondenti rádi uvítali na svém domově mládeže, se vyskytlo mnoho rozličných názorů. V případě domova mládeže A se dívky nejčastěji přikláněly k samostatným kroužkům vybíjené, volejbalu či košíkové, postrádají také fotbalový kroužek pouze pro dívky a floorball. Uvítaly by také kroužek zaměřený na vaření či dramatickou tvorbu. U chlapců z domova mládeže A nedošlo ani jedenkrát ke shodnému uvedení žádaného zájmového kroužku. Rádi by do programu domova zařadili například kroužek informatiky, myslivosti či filmový kroužek. V případě domova mládeže B se u děvčat nejčastěji vyskytla poptávka po tanečních kroužcích, vícekrát uvedla dramatický či astronomický kroužek. Chlapci by uvítali především košíkovou, floorball, ale také tenisový kroužek. V této souvislosti ovšem několikrát uvedli také nedávno zrušený kroužek volejbalu, který by rádi v programu domova mládeže uvítali zpět. Je logické, že není možné v silách domovů mládeže uspokojit v této oblasti všechny přání ubytovaných jedinců. Nejen omezení v personální oblasti, ale také finanční náročnost některých zájmových kroužků nedovoluje vyhovět takto obsáhlé poptávce po zájmových kroužcích.

Nepřavidelné volnočasové aktivity

Za velmi významnou součást volnočasové nabídky domovů mládeže lze považovat nepřavidelné volnočasové aktivity. Abychom zjistili, jakých nepřavidelných volnočasových akcí se respondenti účastní nejčastěji, bylo nutné respondenty rozdělit na ty, kteří tyto aktivity využívají a na ty, kteří se těchto aktivit neúčastní vůbec. Účast na nepřavidelných volnočasových aktivitách zaznamenává již tabulka 5 a graf 7, v rámci výzkumné otázky zaměřené na volný čas respondentů během školního týdne. Pro přehlednost si tuto návštěvnost uvedeme ještě v samostatné tabulce 21 a grafu 23.

	dívky	dívky %	chlapci	chlapci %	celkem	celkem %
využívá	59	74,68%	27	60,00%	86	69,35%
nevyužívá	20	25,32%	18	40,00%	38	30,65%
celkem	79	100,00%	45	100,00%	124	100,00%

Tab. 21. Využívání nepravidelných volnočasových aktivit.

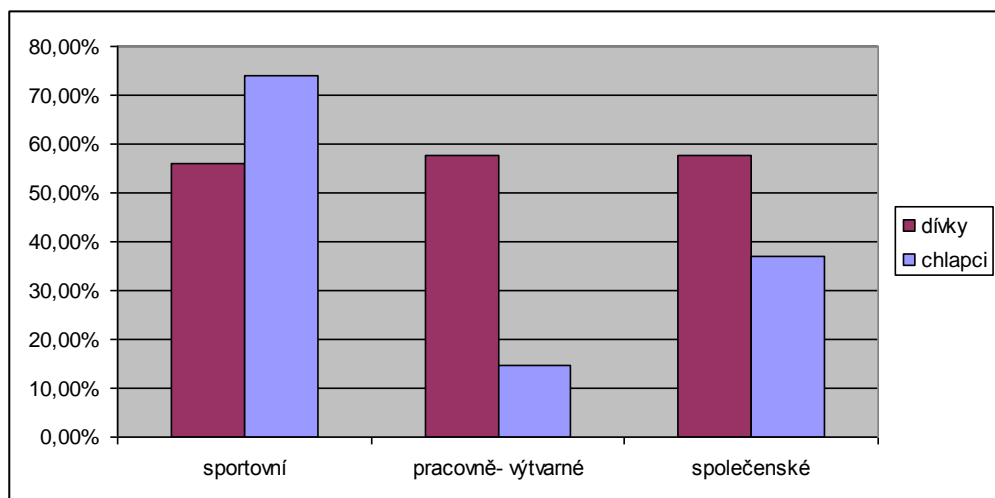
Graf 23. Využívání nepravidelných volnočasových aktivit.

Nepravidelných volnočasových aktivit se účastní 69 % všech respondentů. Z dívek tyto akce využívá bezmála 75 %, chlapců se těchto aktivit účastní 60 %. V následující části výzkumné otázky zaměřené na druhy volnočasových aktivit, které respondenti využívají, budeme tedy vycházet z odpovědí 59 dívek a 27 chlapců. Jak již bylo uvedeno ve výzkumné otázce zaměřující se na volný čas respondentů během školního týdne, těší se nepravidelné volnočasové aktivity značné přízni ze strany ubytovaných jedinců. Tuto oblibu lze připsat na vrub atraktivnosti pořádaných akcí, které respondentům mnohdy umožňují navštívit zajímavá místa, zprostředkovávají nevšední zážitky.

Pro zjištění výsledků této výzkumné otázky jsme rozřadili jednotlivé nepravidelné volnočasové aktivity do kategorií na sportovní, pracovní- výtvarné a společenské. Jak je již uvedeno výše sportovní akci může představovat turnaj ve stolním tenise, pracovní- výtvarnou výroba dekorací a společenskou akci kupříkladu přednáška o společenském chování. Zjištěnou návštěvnost předkládá tabulka 22, společně s grafem 24. Při odpovědích mohli respondenti vybrat i více aktivit.

	dívky	dívky %	chlapci	chlapci %	celkem	celkem %
sportovní	33	55,93%	20	74,07%	53	61,63%
pracovně- výtvarné	34	57,63%	4	14,81%	38	44,19%
společenské	34	57,63%	10	37,04%	44	51,16%

Tab. 22. Návštěvnost nepravidelných volnočasových akcí.

Graf 24. Návštěvnost nepravidelných volnočasových akcí.

Za nejčastěji využívané nepravidelné volnočasové aktivity lze označit sportovní akce. Tuto možnost volilo necelých 62 % všech respondentů, kteří nepravidelné volnočasové činnosti navštěvují. Dívky je paradoxně vyhledávají oproti dalším dvěma předloženým možnostem nejméně často, ač se jich i tak účastní nadpoloviční většina respondentek. Celkem 58 % z nich se účastní jak pracovně- výtvarných činností, tak společenských akcí. Z chlapců pracovně- výtvarné činnosti vyhledává pouhých 15 %, častěji se účastní společenských akcí, konkrétně v 37 %. Vzhledem k oblíbenosti sportovních zájmových kroužků se jeví oblíbenost i sportovních nepravidelných volnočasových akcí jako logická. Atraktivitu těchto akcí pravděpodobně zvyšují i turnaje mezi oběma domovy mládeže, které bývají pravidelně pořádány a těší se hojně účasti.

Zajímalo nás, jaké nepravidelné volnočasové aktivity by respondenti na svých domovech mládeže uvítali. Z respondentů domova mládeže A se k této položce vyjádřily pouze dívky, přesněji 19 z nich, chlapci tuto možnost nevyužili vůbec. Dívky by rády zařadili činnosti jako společné návštěvy kina či divadla, promítání filmů, ale také večery společenských her nebo vycházky po okolí. Dívky také uváděly, že by přivítaly častější zařazování aktivit, které se již v nabídce domova vyskytly, jako například návštěvy bowling centra, hvězdárny či společné táboračky. Na domově mládeže B se v rámci této výzkumné otázky vyjádřilo 28 jedinců. Z 15

dívek se část vyslovila k zařazení společného sledování večerních filmů, dále by uvítaly soutěže na kolečkových bruslích, taneční soutěže či exkurze na zajímavá místa. Ze 13 chlapců se valná většina přiklonila také k činnostem souvisejícím se společným sledováním filmů, rádi by se zúčastnili také soutěží ve společenských hrách nebo vědomostních soutěží. Za zmínku stojí poměrně často žádané společné promítání filmů, které může pramenit z obliby využívání televizních místností, která byla patrná již u dotazníkové položky zaměřující se prostředí a vybavení domova mládeže, které respondenti využívají. Jak je patrné, zájem o nepravidelné volnočasové aktivity je ze strany respondentů opravdu značný. Potvrzuje to i fakt, že mnohé respondenty uváděné nepravidelné volnočasové akce, které postrádají, se již v programu domovů vyskytly. Lze tedy předpokládat, že tyto akce byly úspěšné a pro respondenty atraktivní. Domnívám se, že podstatná část z nově navrhovaných činností by mohla být bez větších obtíží na domovech mládeže zrealizována. Například pro večery společenských her je již většina domovů mládeže vybavena, exkurze na zajímavá místa by se dala spojit s poznáváním okolí domova, stejně tak taneční soutěž nepředstavuje aktivitu, kvůli které by bylo potřeba zajistit kupříkladu nové vybavení domova.

4.8 Ověřování hypotéz

Cílem výzkumného šetření bylo také zjistit, zda existují rozdíly mezi pohlavími v návštěvnosti alespoň jednoho zájmového kroužku. V upřednostňování organizování volného času vychovatelem mezi respondenty studujícími maturitní nebo nematuritní obory. V neposlední řadě, zda existuje rozdíl ve výběru nepravidelných volnočasových aktivit mezi dívkami a chlapci. Aby toho bylo docíleno, stanovili jsme a ověřili následující tři hypotézy.

Návštěvností alespoň jednoho zájmového kroužku

Statistickým testováním jsme chtěli zjistit, jestli existuje rozdíl v návštěvnosti alespoň jednoho zájmového kroužku mezi dívkami a chlapci, čili zda má pohlaví respondentů vliv na účast v zájmových kroužcích. Na základě tohoto předpokladu jsme stanovili následující hypotézu:

H1: V návštěvnosti alespoň jednoho zájmového kroužku existuje rozdíl mezi dívkami a chlapci.

H1_A: V navštěvování alespoň jednoho zájmového kroužku je statisticky významný rozdíl mezi dívkami a chlapci.

H_{10} : V navštěvování alespoň jednoho zájmového kroužku není statisticky významný rozdíl mezi dívkami a chlapci.

Data, která byla použita pro testování hypotézy 1, byla získaná pomocí položky v dotazníku, která zněla: *Účastníš se alespoň jednoho zájmového kroužku, který nabízí domov mládeže?* Stejná položka sloužila jako filtrující otázka pro rozdělení respondentů, tak aby zájmové kroužky hodnotili pouze ti, kdo se jich účastní. Výsledky této položky již zaznamenává tabulka 11, společně s grafem 13. Následující čtyřpolní tabulka zaznamenává pozorované a očekávané četnosti pro návštěvnost alespoň jednoho zájmového kroužku.

		pozorované četnosti		očekávané četnosti	
		dívky	chlapci	dívky	chlapci
návštěvnost	ano	44	31	47,78	27,22
	ne	35	14	31,22	17,78

Tab. 23. Pozorované a očekávané četnosti návštěvnost alespoň jednoho zájmového kroužku.

Statistickým testováním pomocí chí-kvadrátu jsme zjistili p-hodnotu 0,148488. Při srovnáním s hladinou významnosti 0,05 tedy odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme hypotézu nulovou. Mezi návštěvností alespoň jednoho zájmového kroužku není statisticky významný rozdíl mezi dívkami a chlapci.

Upřednostňování organizovaných volnočasových aktivit

Zajímalo nás také, zda respondenti studující maturitní nebo nematuritní obor upřednostňují při organizaci svého volného času spíše větší pasivitu a dávají přednost organizaci ze strany vychovatele či nikoliv. Předpokládaný vztah obsahuje následující hypotéza:

H_2 : V upřednostňování organizování volnočasových aktivit vychovatelem existuje rozdíl mezi respondenty studujícími maturitní a nematuritní obory.

H_{2A} : V upřednostňování organizace volnočasových aktivit vychovatelem je statisticky významný rozdíl mezi respondenty studujícími maturitní a nematuritní obory

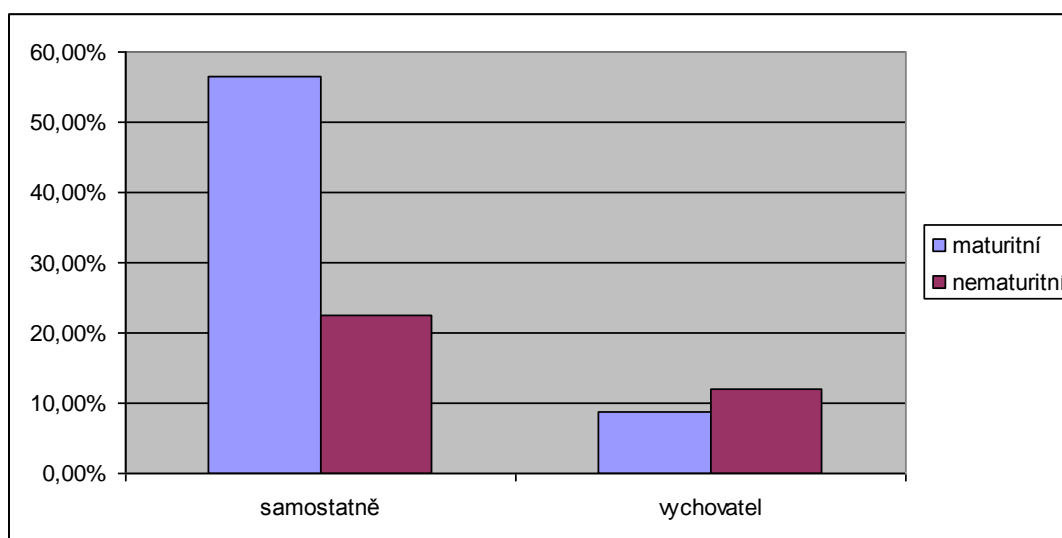
H_{20} : V upřednostňování organizace volnočasových aktivit vychovatelem není statisticky významný rozdíl mezi respondenty studujícími maturitní a nematuritní obory

Data potřebná pro testování hypotézy 2 jsme získali pomocí faktografické položky dotazníku zaměřující se na studijní obor respondentů, společně s položkou, jež zněla: *Vyhovují ti více aktivity, které si můžeš organizovat sám, nebo využíváš spíše aktivit organizovaných vychovatelem?* Následující tabulka 24 společně s grafem 25 ukazuje

pozorované četnosti a procentuální vyjádření výskytu studentů studujících maturitní či nematuritní obor a jejich volbu v oblasti zdroje organizovanosti svého volného času.

	samostatně	samostatně %	vychovatel	vychovatel %	celkem
maturitní	70	86,42%	11	13,58%	81
nematuritní	28	65,12%	15	34,88%	43
celkem	98		26		124

Tab. 24. Respondenti maturitních / nematuritních oborů a zdroj organizace volného času.

Graf 25. Respondenti maturitních / nematuritních oborů a zdroj organizace volného času.

Respondenti studující maturitní obory volí samostatné organizování volného času v 86 %, k upřednostňování organizace ze strany vychovatele se přiklonilo pouze 14 % studentů maturitních oborů. Respondenti studující nematuritní obory využívají raději samostatnou organizaci, konkrétně 65 % z nich, v 35 % upřednostňují organizování volného času ze strany vychovatele.

Statistickým výpočtem pomocí testu chí-kvadrát jsme zjistili p-hodnotu 0,005545. Po porovnání s hladinou významnosti 0,05 přijímáme alternativní hypotézu a nulovou odmítáme. Lze tedy říci, že mezi upřednostňováním organizování volného času ze strany vychovatele mezi respondenty studujícími maturitní a nematuritní obor je statisticky významný rozdíl. Organizaci ze strany vychovatele využívají častěji studenti nematuritních oborů.

Využívání nepravidelných volnočasových aktivit

Zajímalo nás, zda existuje rozdíl ve využívání nepravidelných volnočasových aktivit, dle druhu jejich zaměření a pohlavím respondentům. Tedy volí-li chlapci a dívky nepravidelné

volnočasové akce podle toho jedná-li se o sportovní, pracovní-výtvarnou či společenskou akci. Na tomto základě jsme stanovili hypotézu:

H3: Ve využívání většiny nepravidelných volnočasových aktivit existuje rozdíl mezi dívkami a chlapci.

H_{3A}: V návštěvnosti většiny nepravidelných volnočasových aktivit je statisticky významný rozdíl mezi dívkami a chlapci.

H₃₀: V návštěvnosti většiny nepravidelných volnočasových aktivit není statisticky významný rozdíl mezi dívkami a chlapci.

Data potřebná pro testování hypotézy 3 byla již vyhodnocena v rámci části výzkumné otázky: *Jakých nepravidelných volnočasových aktivit se respondenti účastní a které by do programu domova zařadili?* Zjištěné výsledky již zaznamenává tabulka 22, společně s grafem 24. V následující tabulce 25 jsou zaznamenány očekávané a pozorované četnosti využívání jednotlivých nepravidelných volnočasových aktivit u dívek a chlapců.

		pozorované četnosti		očekávané četnosti	
		dívky	chlapci	dívky	chlapci
sportovní	ano	33	20	36,36	16,64
	ne	26	7	22,64	10,36
pracovní-výtvarné	ano	34	4	26,07	11,93
	ne	25	23	32,93	15,07
společenské	ano	34	10	30,19	13,81
	ne	25	17	28,81	13,19

Tab. 25. Očekávané četnosti využívání nepravidelných volnočasových aktivit.

Statistickému testování byly podrobeny všechny tři typy nepravidelných volnočasových aktivit. Zjištěné p-hodnoty pro jednotlivé druhy činností zaznamenává následující tabulka 26.

	p-hodnota
sportovní	0,108356
pracovní-výtvarné	0,000207
společenské	0,076259

Tab. 26. Typy nepravidelných volnočasových aktivit – p-hodnoty.

Při porovnání zjištěných p-hodnot s hladinou významnosti 0,05 je patrné, že statisticky významný rozdíl ve využívání nepravidelných volnočasových aktivit mezi dívkami a chlapci lze spatřovat pouze u pracovní-výtvarných aktivit. U nepravidelných sportovních a společenských akcí není statisticky významný rozdíl mezi respondenty dle pohlaví. Proto

odmítáme alternativní hypotézu a přijímáme hypotézu nulovou, tedy ve využívání většiny nepravidelných volnočasových akcí není statisticky významný rozdíl mezi dívkami a chlapci.

4.9 Shrnutí výzkumného šetření

Výše uvedeným průzkumným šetřením jsme se pokusili zmapovat trávení volného času respondentů během školního týdne a využívání volnočasové nabídky jedinci ubytovanými na domovech mládeže.

Analýzou získaných dat jsme zjistili, že respondenti během školního týdne tráví svůj volný čas, ať už na domově mládeže či mimo něj, nejraději spontánními zájmovými činnostmi, komunikací a setkáváním se s ostatními. V oblasti volnočasové nabídky domovů mládeže jsou pro respondenty nejvíce lákavé nepravidelné volnočasové aktivity. V souvislosti s množstvím volného času, nelze na základě zjištěných dat jednoznačně určit, zda mají respondenti dostatečné množství volného času. Při subjektivním hodnocení se zhruba polovina respondentů přiklonila k dostatečnému množství volného času, druhá polovina k jeho nedostatku. Za významný vliv lze pokládat pravidla domovů mládeže, která jsou poměrně negativně vnímána jako omezující faktor v množství volného času. Z hlediska druhů zájmových aktivit, prostředí či vybavení domova a nepravidelných volnočasových akcí se respondenti nejvíce zapojují či využívají nabídku související s výpočetní technikou a internetem a hojně také činnosti sportovního charakteru. V rámci zájmových kroužků vyjádřili respondenti převážně spokojenost nejen s činnostmi v rámci zájmových kroužků, ale také s prací vychovatele při organizaci a vedení těchto aktivit. Pozitivně vnímají také vzájemné vztahy mezi účastníky zájmových kroužků, což se shoduje s výsledky zjištěnými v oblasti motivace respondentů k účasti na zájmových kroužcích, kdy kontakty s ostatními, společně s odstraněním nudy, uváděli respondenti nejčastěji. Při ověřování stanovených hypotéz se potvrdila pouze domněnka, že respondenti studující nematuritní obory upřednostňují při organizaci volnočasových aktivit raději zapojení vychovatele, oproti respondentům studujícím maturitní obory, kteří raději volí samostatnou organizaci.

Vzhledem k poměrně nízkému počtu respondentů, ovšem nelze ze získaných dat vyvozovat všeobecnější závěry. Ačkoliv pro potřeby konkrétních domovů mládeže mohou získaná data sloužit jako informační zdroj, který může pomoci ke zkvalitnění volnočasové nabídky či jiným pozitivním změnám v činnostech domovů. Zvláště data zaměřující se na činnosti postrádané v rámci zájmových kroužků či nepravidelných volnočasových aktivit, lze

pro dané domovy mládeže pokládat za užitečná, přičemž by mohla vyvolat debatu o možnostech zrealizování některých respondenty uváděných činností.

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci zaměřené na volný čas v domovech mládeže jsem se pokusila nejprve teoreticky přiblížit tuto problematiku. Snažila jsem se objasnit základní aspekty volného času, jeho vymezení či funkce. Zaměřila jsem se na vztah volného času s pedagogikou, či na zájmy a zájmovou činnost. Snažila jsem se charakterizovat vývojové období adolescence, prostřednictvím popisu obecných znaků, fyzických a kognitivních změn či změn v oblasti socializace. V poslední kapitole teoretické části jsem se zaměřila na domovy mládeže, na jejich obecné vymezení, dokumentaci, kterou vedou, na charakteristiku vychovatelů domova mládeže a výchovně vzdělávací činnost domovů. Ovšem jsem si vědoma, že jsem teoreticky nepokryla celou šíři dané problematiky.

Data vyhodnocována v empirické části jsem získala pomocí dotazníkového šetření na dvou domovech mládeže v Olomouckém kraji. Pokusila jsem se zmapovat některé aspekty volného času respondentů během školního týdne a využívání volnočasové nabídky jedinci ubytovanými na domovech mládeže. Snažila jsem se zjistit, jak tráví respondenti volný čas během školního týdne na domově mládeže i mimo něj, jaké mají množství volného času, zda při organizaci volného času upřednostňují nabídky ze strany vychovatele, či volí raději samostatně organizované aktivity. Pokusila jsem se zjistit, jaké prostředí či vybavení, zájmové kroužky a nepravidelné volnočasové aktivity, které nabízení domovy mládeže respondenti využívají, či zda v této nabídce něco postrádají. Stanovené cíle výzkumného šetření jsem se pokusila maximálně naplnit. Vzhledem k poměrně malému vzorku respondentů lze z výsledků dotazníkové šetření vyvodit závěry pouze pro konkrétní domovy mládeže, na nichž výzkumné šetření probíhalo. V rámci empirické části práce jsem taktéž nepokryla všechny stránky problematiky, ovšem zjištěné výsledky mohou posloužit jako informační zdroj pro další zkoumání.

Volný čas na domovech mládeže může nabývat různých podob. Velmi významně působí nejen konkrétní podmínky domovů mládeže, ale také kupříkladu míra angažovanosti vychovatelů při ovlivňování volného času studentů. Prostřednictvím určitého nadšení a především vhodné motivace mohou vychovatelé studenty v této oblasti nejen usměřňovat, ale díky volnočasovým aktivitám mohou také pozitivně rozvíjet celou osobnost ubytovaných jedinců.

POUŽITÁ LITERATURA A PRAMENY

POUŽITÁ LITERATURA

GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno : Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

GRECMANOVÁ, H., et al. *Obecná pedagogika II*. Olomouc : HANEX, 1998. 192 s. ISBN 80-85783-24-X.

HÁJEK, B. *Kroky vytváření školního vzdělávacího programu pro domov mládeže*. Praha : Národní institut pro další vzdělávání, 2008. 52 s. ISBN 978-80-86956-32-9.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času : současné trendy*. Praha : Portál, 2008. 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha : Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X.

HODAŇ, B., DOHNAL, T. *Rekreologie*. 2. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 2008. 274 s. ISBN 978-80-244-1826-1.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5.

HOLOUŠOVÁ, D., KROBOTOVÁ, M., a kol. *Diplomové a závěrečné práce*. 2. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 2005. 117 s. ISBN 80-244-1237-3.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu : základy kvantitativního výzkumu : vědecký výzkum a analyzování, statistické metody, výhody a nevýhody kvantitativního přístupu, měření v pedagogickém výzkumu, metody zpracování výsledků, sběr dat*. Praha : Grada, 2007. 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2004. 308 s. ISBN 80-223-1930-9.

NOVOTNÁ, L., a kol. *Vývojová psychologie*. 3. vyd. Plzeň : Západočeská univerzita, 2004. 32 s. ISBN 80-7043-281-0.

PÁVKOVÁ, J., a kol. *Pedagogika volného času : teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. 3. vyd. Praha : Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

PLEVOVÁ, I. *Kapitoly z vývojové psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 57 s. ISBN 80-244-1412-0.

PRŮCHA, J., a kol. *Pedagogická encyklopedie*. Praha : Portál, 2009. 935 s. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6. vyd. Praha : Portál, 2009. 395 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

PŘÍHODA, V. *Ontogeneze lidské psychiky, 2. díl, Vývoj člověka od patnácti do třiceti let*. 3. vydání. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1983. 229 s.

ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2. vyd. Praha : Portál, 2004. 390 s. ISBN 80-7367-124-7.

SPOUSTA, V., et al. *Teoretické základy výchovy ve volném čase : (úvod do studia pedagogiky volného času)*. Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1994. 183 s. ISBN 80-210-1007-X.

SVOBODOVÁ, J., ŠMAHELOVÁ, B. *Kapitoly z obecné pedagogiky*. Brno : MSD s.r.o., 2007. 140 s. ISBN 978-80-86633-81-7.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J., et al. *Přehled vývojové psychologie*. 2. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 175 s. ISBN 978-80-244-2141-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. I, Dětství a dospívání*. Praha : Karolinum, 2005. 467 s. ISBN 80-246-0956-8.

VÁGNEROVÁ, M., VALENTOVÁ, L. *Psychický vývoj dítěte a jeho variabilita*. Praha : Univerzita Karlova : Karolinum, 1992. 115 s. ISBN 80-7066-384-7.

VÁŽANSKÝ, M. *Základy pedagogiky volného času*. 2. vyd. Brno : Print-Typia, 2001. 175 s. ISBN 80-86384-00-4.

POUŽITÉ PRAMENY

Domov mládeže. [online]. [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://www.soje.cz/index.php/domov-mladeze>.

Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků.

Plán práce domova mládeže B

Školní vzdělávací program domova mládeže A

Vyhláška č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiném vzdělávání.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Dotazník pro domov mládeže A

Příloha č. 2 Dotazník pro domov mládeže B

Příloha č. 1 Dotazník domov mládeže A

Vážení studenti,

ráda bych Vás touto cestou požádala o spolupráci. Jsem studentkou magisterského studia Pedagogické fakulty v Olomouci. Ve své diplomové práci se zaměřuji na volný čas adolescentů na domovech mládeže. Proto Vás prosím o odpovědi na následujících několik otázek v tomto dotazníkovém šetření. Dotazník je anonymní, proto se nikde nepodepisujte, vyplňte pouze název střední školy, kterou navštěvujete, obor a ročník, který studujete, váš věk a pohlaví.

Děkuji za Váš čas a pravdivé odpovědi.

Barbora Janíčková

Název školy:

Obor:

Ročník:

Věk:

Pohlaví: muž / žena (zakroužkuj)

1. Jak **trávíš volný čas** během školního týdne? (sám nebo se spolužáky, kamarády)
 - A) **mimo domov** mládeže (zakroužkuj i více možností)
 - a) spontánními zájmovými činnostmi- např. sport, procházky po okolí, poslech hudby, aj.
 - b) zájmovými činnostmi organizovanými specializovanými institucemi (např. ZUŠ – základní umělecká škola, SVČ- středisko volného času, aj.)
 - c) v rámci kulturních institucí – např. kino, divadlo, knihovna, taneční aj.
 - d) jiné (vypiš):
 - B) **na domově** mládeže (zakroužkuj i více možností)
 - a) „nic neděláním“
 - b) spontánními zájmovými činnostmi- např. četba, PC, aj.
 - c) zájmovými kroužky na domově mládeže
 - d) nepravidelnými volnočasovými aktivitami nabízenými domovem mládeže
 - e) komunikací se spolužáky, kamarády
 - f) jiné (vypiš):
2. **Pocit'uješ** dostatek / nadbytek / nedostatek volného času během školního týdne? (zakroužkuj)
 - a) **dostatek** volného času (pokračuj na otázku č. 4)
 - b) **nadbytek** volného času (pokračuj na otázku č. 4)
 - c) **nedostatek** volného času (pokračuj na otázku č. 3)
3. Co považuješ za **příčinu** nedostatku volného času (zakroužkuj):
 - a) množství povinností (školních)
 - b) volný čas trávený na domově mládeže, nepovažuješ za volný vzhledem k pravidlům domova mládeže
 - c) špatná organizace času, dne
 - d) jiné (vypiš):

4. Vyhovují ti více aktivity, které si můžeš **organizovat** sám, nebo využíváš spíše aktivit organizovaných vychovatelem? (zakroužkuj)
- a) **sám**
- **proč** (např. větší svoboda při výběru činností,...):
- b) **vychovatelem**
- **proč** (např. lepší organizace činností,...):
5. Domov mládeže nabízí různé **prostředí a vybavení**, které umožňuje trávení volného času, jaké z nich využíváš? (zakroužkuj i více možností)
- posilovna
 - venkovní hřiště
 - klubovna, televize
 - šipky
 - posilovací stroj na klubovně
 - internetové připojení, počítače
 - jiné (vypiš):

Otázky týkající se **zájmových kroužků** organizovaných domovem

6. Účastníš se alespoň 1 zájmového kroužku, který nabízí domov mládeže? (zakroužkuj):
- a) **ano**
- b) **ne** (pokračuj na otázku č. 8)

Kroužek č. 1	Tělocvična, míčové hry – probíhající v úterý a čtvrtek
--------------	---

Kroužek *navštěvuješ*:

- a) pravidelně b) nepravidelně c) vůbec (pokračuj na kroužek č. 2)

Jak jsi *spokojen s činnostmi*, které vykonáváte v rámci kroužku? (zakroužkuj)

- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4) nespokojen/a

Jak jsi *spokojen/a s prací vychovatele* při vedení zájmového kroužku?

- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4) nespokojen/a

Jaké jsou *vztahy* mezi účastníky kroužku?

- 1) výborné, přátelské 2) dobré 3) špatné, nepřátelské

Jaké *činnosti* by jsi do kroužku rád/a zařadil/a? (např. nové druhy sportů- baseball, banbington, aj.)

Kroužek č. 2	Knihovna – probíhající v úterý
--------------	---------------------------------------

Kroužek *navštěvuješ*:

- a) pravidelně b) nepravidelně c) vůbec (pokračuj na kroužek č. 3)

Jak jsi *spokojen s činnostmi*, které vykonáváte v rámci kroužku? (zakroužkuj)

- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4)

- nespokojen/a
- Jak jsi *spokojen/a s prací vychovatele* při vedení zájmového kroužku?
- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4) nespokojen/a
- Jaké jsou *vztahy* mezi účastníky kroužku?
- 1) výborné, přátelské 2) dobré 3) špatné, nepřátelské
- Jaké *činnosti* by jsi do kroužku rád/a zařadil/a? (např. společné předčítání, recitační soutěž,...)

Kroužek č. 3	Stolní tenis – probíhající v pondělí
--------------	---

- Kroužek *navštěvuješ*:
- a) pravidelně b) nepravidelně c) vůbec (pokračuj na kroužek č. 4)
- Jak jsi *spokojen s činnostmi*, které vykonáváte v rámci kroužku? (zakroužkuj)
- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4) nespokojen/a
- Jak jsi *spokojen/a s prací vychovatele* při vedení zájmového kroužku?
- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4) nespokojen/a
- Jaké jsou *vztahy* mezi účastníky kroužku?
- 1) výborné, přátelské 2) dobré 3) špatné, nepřátelské
- Jaké *činnosti* by jsi do kroužku rád/a zařadil/a? (např. celoroční soutěž, turnaj ve čtyřhře...)

Kroužek č. 4	Střelecký kroužek – probíhající ve čtvrtek
--------------	---

- Kroužek *navštěvuješ*:
- a) pravidelně b) nepravidelně c) vůbec (pokračuj na otázku č. 8)
- Jak jsi *spokojen s činnostmi*, které vykonáváte v rámci kroužku? (zakroužkuj)
- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4) nespokojen/a
- Jak jsi *spokojen/a s prací vychovatele* při vedení zájmového kroužku?
- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4) nespokojen/a
- Jaké jsou *vztahy* mezi účastníky kroužku?
- 1) výborné, přátelské 2) dobré 3) špatné, nepřátelské
- Jaké *činnosti* by jsi do kroužku rád/a zařadil/a? (např. celoroční soutěž, návštěva profesionálů pracujících se zbraněmi,..)

-
7. **Proč se účastníš** zájmových kroužků? (zakroužkuj)
- a) kontakty s ostatními/ kamarády
- b) odstranění pocitu nudy
- c) rozšíření dovedností, vědomostí, znalostí
- d) zájem o danou problematiku

e) jiné (vypiš):

8. Jaké **zájmové kroužky** bys uvítal/a v nabídce domova mládeže? (vypiš)

Otázky týkající se **nepravidelných zájmových aktivit** organizovaných domovem

9. Domov mládeže nabízí také **nepravidelné** volnočasové akce, kterých z nich se účastníš? (zakroužkuj i více odpovědí)

a) **Sportovní**, např. návštěva bowling centra, turnaj ve vybíjené, přebor ve šplhu,...

b) **Pracovně – výtvarné** např. keramika, výroba dekorací,..

c) **Společenské** – např. diskotéka, soutěž Miss,...

d) **Jiné** (vypiš):

e) Tyto akce **nevyužívám**

10. Jaké nepravidelné činnosti/aktivity by jsi do programu domova **rád/a zařadil/a**? Např. večerní promítání filmů, návštěvy divadla,... (vypiš)

Příloha č. 2 Dotazník domova mládeže B

Vážení studenti,

ráda bych Vás touto cestou požádala o spolupráci. Jsem studentkou magisterského studia Pedagogické fakulty v Olomouci. Ve své diplomové práci se zaměřuji na volný čas adolescentů na domovech mládeže. Proto Vás prosím o odpovědi na následujících několik otázek v tomto dotazníkovém šetření. Dotazník je anonymní, proto se nikde nepodepisujte, vyplňte pouze název střední školy, kterou navštěvujete, obor a ročník, který studujete, Váš věk a pohlaví.

Děkuji za Váš čas a pravdivé odpovědi.

Barbora Janíčková

Název školy:

Obor:

Ročník:

Věk:

Pohlaví: muž / žena (zakroužkuj)

2. Jak *trávíš volný čas* během školního týdne? (sám nebo se spolužáky)

A) **mimo domov** mládeže (zakroužkuj i více odpovědí)

- spontánními zájmovými činnostmi- např. sport, procházky po okolí, poslech hudby, aj.
- zájmovými činnostmi organizovanými specializovanými institucemi (např. ZUŠ – základní umělecká škola, SVČ- středisko volného času, aj.)
- v rámci kulturních institucí – např. kino, divadlo, knihovna, taneční aj.
- jiné (vypiš):

B) **na domově** mládeže (zakroužkuj i více odpovědí)

- „nic nedělám“
- spontánními zájmovými činnostmi- např. četba, PC, aj.
- zájmovými kroužky na domově mládeže
- nepravidelnými volnočasovými aktivitami nabízenými domovem mládeže
- komunikací se spolužáky, kamarády
- jiné (vypiš):

2. **Pociťuješ** dostatek / nadbytek / nedostatek volného času během školního týdne? (zakroužkuj)

- dostatek** volného času (pokračuj na otázku č. 4)
- nadbytek** volného času (pokračuj na otázku č. 4)
- nedostatek** volného času (pokračuj na otázku č. 3)

3. Co považuješ za **příčinu** nedostatku volného času (zakroužkuj i více odpovědí):

- množství povinností (školních)
- volný čas trávený na domově mládeže nepovažuješ za volný vzhledem k pravidlům domova mládeže
- špatná organizace času, špatná organizace dne, denního režimu

- d) jiné (vypiš):
4. Vyhovují ti více aktivity, které si můžeš **organizovat** sám, nebo využíváš spíše aktivit organizovaných vychovatelem? (zakroužkuj)
- a) **sám**
- **proč** (např. větší svoboda při výběru činností...):
- b) **vychovatelem**
- **proč** (např. lepší organizace činností...):
5. Domov mládeže nabízí různé **prostředí a vybavení**, které umožňuje trávení volného času, jaké z nich využíváš? (zakroužkuj i více možností)
- a) počítače, připojení k internetu
- b) plavání – permanentka krytý bazén Česká Ves
- c) divadlo – permanentka divadlo Petra Bezruče
- d) posilovna – permanentka fitness centrum Barbora
- e) venkovní hřiště
- f) stolní fotbálek
- g) stolní tenis
- h) denní tisk, časopisy
- i) jiné (vypiš):

Otázky týkající se **zájmových kroužků** organizovaných domovem.

6. Účastníš se alespoň 1 zájmového kroužku, který nabízí domov mládeže? (zakroužkuj):
- a) **ano**
- b) **ne** (pokračuj na otázku č. 8)

Kroužek č. 1	Internet – počítačová učebna – probíhající v pondělí, úterý, středu, čtvrtek
--------------	---

Kroužek *navštívuješ* (zakroužkuj):

- a) pravidelně b) nepravidelně c) vůbec (pokračuj na kroužek č. 2)

Jak jsi *spokojen/a s činnostmi*, které vykonáváte v rámci kroužku? (zakroužkuj)

- 2) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4) nespokojen/a

Jak jsi *spokojen/a s prací vychovatele* při vedení zájmového kroužku?

- 2) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4) nespokojen/a

Jaké jsou *vztahy* mezi účastníky kroužku?

- 2) výborné, přátelské 2) dobré 3) špatné, nepřátelské

Jaké *činnosti* by jsi do obsahu kroužku rád/a zařadil/a? (např. turnaje v počítačových hrách,...)

Kroužek č. 2 **Posilovna** – probíhající v pondělí, středa

Kroužek *navštěvuješ* (zakroužkuj):

- a) pravidelně b) nepravidelně c) vůbec (pokračuj na kroužek č. 3)

Jak jsi *spokojen/a s činnostmi*, které vykonáváte v rámci kroužku? (zakroužkuj)

- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4)
nespokojen/a

Jak jsi *spokojen/a s prací vychovatele* při vedení zájmového kroužku?

- 2) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4)
nespokojen/a

Jaké jsou *vztahy* mezi účastníky kroužku?

- 2) výborné, přátelské 2) dobré 3) špatné, nepřátelské

Jaké *činnosti* by jsi do obsahu kroužku rád/a zařadil/a? (např. soutěž v jízdě na rotopedu,...)

Kroužek č. 3 **Pohybové a relaxační techniky** – probíhající v pondělí

Kroužek *navštěvuješ* (zakroužkuj):

- a) pravidelně b) nepravidelně c) vůbec (pokračuj na kroužek č. 4)

Jak jsi *spokojen s činnostmi*, které vykonáváte v rámci kroužku? (zakroužkuj)

- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4)
nespokojen/a

Jak jsi *spokojen/a s prací vychovatele* při vedení zájmového kroužku?

- 2) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4)
nespokojen/a

Jaké jsou *vztahy* mezi účastníky kroužku?

- 2) výborné, přátelské 2) dobré 3) špatné, nepřátelské

Jaké *činnosti* by jsi do kroužku rád/a zařadil/a? (např. nové druhy a typy technik,...)

Kroužek č. 4 **Střelecký kroužek** – probíhající v pondělí

Kroužek *navštěvuješ* (zakroužkuj):

- a) pravidelně b) nepravidelně c) vůbec (pokračuj na kroužek č. 5)

Jak jsi *spokojen s činnostmi*, které vykonáváte v rámci kroužku? (zakroužkuj)

- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4)
nespokojen/a

Jak jsi *spokojen/a s prací vychovatele* při vedení zájmového kroužku?

- 2) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4)
nespokojen/a

Jaké jsou *vztahy* mezi účastníky kroužku?

- 2) výborné, přátelské 2) dobré 3) špatné, nepřátelské

Jaké *činnosti* by jsi do kroužku rád/a zařadil/a? (např. střelecké soutěže mimo domov, ukázka práce profesionálů,...)

Kroužek č. 6

Výtvarný kroužek – probíhající ve středu

Kroužek *navštěvuješ* (zakroužkuj):

- a) pravidelně b) nepravidelně c) vůbec (pokračuj na kroužek č. 7)

Jak jsi *spokojen s činnostmi*, které vykonáváte v rámci kroužku? (zakroužkuj)

- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4)
nespokojen/a

Jak jsi *spokojen/a s prací vychovatele* při vedení zájmového kroužku?

- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4)
nespokojen/a

Jaké jsou *vztahy* mezi účastníky kroužku?

- 1) výborné, přátelské 2) dobré 3) špatné, nepřátelské

Jaké *činnosti* by jsi do kroužku rád/a zařadil/a? (např. zajímavé metody práce s papírem – origami, malba na sklo,...)

Kroužek č. 7

Ruční práce – probíhající ve čtvrtek

Kroužek *navštěvuješ* (zakroužkuj):

- a) pravidelně b) nepravidelně c) vůbec (pokračuj na kroužek č. 8)

Jak jsi *spokojen s činnostmi*, které vykonáváte v rámci kroužku? (zakroužkuj)

- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4)
nespokojen/a

Jak jsi *spokojen/a s prací vychovatele* při vedení zájmového kroužku?

- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4)
nespokojen/a

Jaké jsou *vztahy* mezi účastníky kroužku?

- 1) výborné, přátelské 2) dobré 3) špatné, nepřátelské

Jaké *činnosti* by jsi do kroužku rád/a zařadil/a? (např. háčkování nových vzorů,...)

Kroužek č. 8

Sálová kopaná – probíhající ve čtvrtek

Kroužek *navštěvuješ* (zakroužkuj):

- a) pravidelně b) nepravidelně c) vůbec (pokračuj na otázku č. 7)

Jak jsi *spokojen s činnostmi*, které vykonáváte v rámci kroužku? (zakroužkuj)

- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4)
nespokojen/a

Jak jsi *spokojen/a s prací vychovatele* při vedení zájmového kroužku?

- 1) spokojen/a 2) spíše spokojen/a 3) spíše nespokojen/a 4)
nespokojen/a

Jaké jsou *vztahy* mezi účastníky kroužku?

- 1) výborné, přátelské 2) dobré 3) špatné, nepřátelské

Jaké *činnosti* by jsi do kroužku rád/a zařadil/a? (např. turnaje mezi výchovnými skupinami,...)

7. **Proč se účastníš** zájmových kroužků? (zakroužkuj i více odpovědí)
- a) kontakty s ostatními/ kamarády
 - b) odstranění nudy
 - c) rozšíření dovedností, vědomostí, znalostí
 - d) zájem o danou problematiku
 - e) jiné (vypiš):
8. Jaké **zájmové kroužky** bys uvítal/a v nabídce domova mládeže? (vypiš)

Otázky týkající se **nepravidelných zájmových aktivit** organizovaných domovem.

9. Domov mládeže nabízí také **nepravidelné** volnočasové akce, kterých z nich se účastníš? (zakroužkuj i více odpovědí)
- a) **Sportovní**, např. turnaj ve stolním tenise, Nordinc Walking, bruslení
 - b) **Pracovně – výtvarné** např. keramika, výroba dekorací
 - c) **Společenské** – např. přednáška - základy společenského chování, divadelní představení, exkurze, diskotéky
 - d) **Jiné** (vypiš):
 - e) Tyto akce **nevyužívám**
10. Jaké nepravidelné činnosti/aktivity bys do programu domova **rád/a zařadil/a**? Např. večerní promítání filmů, výtvarné soutěže....? (vypiš):

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Barbora Janíčková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavla Vyhnálková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Volný čas a volnočasové aktivity v domově mládeže
Název v angličtině:	Free time and free time activities in young people's homes
Anotace práce:	Cílem teoretické části diplomové práce je seznámení s problematikou volného času adolescentů na domovech mládeže. Práce se zaměřuje na objasnění základních aspektů volného času, dále na charakterizování vývojového období adolescence a zabývá se také domovy mládeže. Cílem empirické části je zmapovat volný čas respondentů během školního týdne a využívání volnočasové nabídky jedinci ubytovanými na domovech mládeže.
Klíčová slova:	volný čas, adolescent, domov mládeže, vychovatel
Anotace v angličtině:	The work is focused on free time and free time activities in the young people's homes. The theoretical part of the dissertation introduces the issue of young people's free time in these homes. The work clarifies the fundamental aspects of free time, it describes the developmental period of adolescence and it also deals with the young people's homes. The empirical part maps the respondents' free time during a school week and how the individuals staying in the homes take advantage of the free time activities offer.
Klíčová slova v angličtině:	Free time, free time activities, adolescent, young people's home, educator
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 Dotazník domova mládeže A Příloha č. 2 Dotazník domova mládeže B
Rozsah práce:	84 stran
Jazyk práce:	čeština